

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

LINA DUMŠIENĖ
CIVILINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

GRUPĖS IEŠKINYS
LIETUVOS IR UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Dr. Laura Kirilevičiūtė

Vilnius, 2018

TURINYS

ĮVADAS.....	3-8
SANTRUPŲ SĄRAŠAS.....	9
1. GRUPĖS IEŠKINYS KAIP KOLEKTYVINIŲ PAŽEISTŲ TEISIŲ GYNYBOS BŪDAS UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĖJE.....	10-18
1.1. Grupės ieškinio raida	10-13
1.2. Bylos studija: „Dieselgate“ pamokos.....	13-15
1.3. Kitų bylų pavyzdžiai.....	16-18
2. GRUPĖS IEŠKINYS LIETUVOS TEISINĖJE SISTEMOJE.....	19-34
2.1. Grupės ieškinio reglamentavimo iniciatyvos.....	19-22
2.2. Grupės ieškinio bylų nagrinėjimo ypatumai.....	23-26
2.3. Grupės ieškinio, kaip teisinio reguliavimo, stebėseną 2015 – 2017 metais.....	26-32
2.4. Teismų praktikos apžvalga	32-34
3. ESMINIAI PRINCIPAI, NUOSTATOS IR SKIRTUMAI TARP LIETUVOS IR UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĖJE ĮTVIRTINTO KOLEKTYVINIO PAŽEISTŲ TEISIŲ GYNIMO.....	35-58
3.1. Grupės ieškinio modeliai.....	35-40
3.2. Grupės ieškinio taikymo sritis	41-42
3.3. Grupės atstovo ir grupės procesinė padėtis.....	42-49
3.4. Advokatas grupės ieškinio procese.....	49-52
3.5. Teisėjo vaidmuo ir teismai, kurie nagrinėja grupės ieškinio bylas.....	52-56
3.6. Grupės ieškinio institutą skatinančios priemonės ir neveiksmingi elementai.....	56-58
IŠVADOS.....	59-60
PASIŪLYMAI.....	61
LITERATŪRA.....	62-69
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	70
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	71
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	72
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO AUTENTIŠKUMĄ.....	73

IVADAS

Tiriama problema. Ar Lietuvos teisės sistemoje įtvirtintame grupės ieškinio institutui, užsienio valstybių patirtis galėtų pasitarnauti plėtojant grupės ieškinio taikymo praktiką Lietuvoje, paskatinti efektyviai išnaudoti procesinio instituto teikiamas galimybes?

Baigiamojo darbo aktualumas. Grupės ieškinio evoliucija prasidėjo XIX a. JAV teisėje, siekiant išspręsti problemą, kai dėl didelio bendraieškių skaičiaus procesinio bendrininkavimo institutas negalėjo veiksmingai funkcionuoti. Šiuolaikinio grupės ieškinio modelio pradžia galima laikyti 1966 metus, kai JAV federalinių civilinio proceso taisyklių 23-oje taisyklėje buvo galutinai suformuotos grupės ieškinio nagrinėjimo procesinės nuostatos¹. Prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas analizavo grupės ieškinio institutą jau 1997 metais, monografijoje „Civilinis procesas“. Jau tuomet nurodyta, jog grupės ieškinys vertinamas teigiamai, tačiau kartu kelia nemažai problemų, į kurias nėra aiškaus atsakymo net ir JAV, kaip aktyviausiai šiuo civilinio proceso institutu besinaudojančioje valstybėje. Rengiant naujojo CPK projektą, idėja apie būtinumą jame įtvirtinti grupės ieškinio institutą oficialiai buvo iškelta Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2001 metais gruodžio 19 dienos išvadoje Nr. IXP-926(2) „Dėl Civilinio proceso kodekso projekto (I-III dalys)“². Kaip vienas iš teisės gynybos būdų, grupės ieškinys buvo įtvirtintas 2003 m. sausio 1 dieną CPK 49 straipsnio 5 dalyje, kurioje buvo sakoma, jog viešajam interesui ginti įstatymų nustatyta tvarka gali būti pareiškiamas grupės ieškinys³. Ilgą laiką Lietuvos teisės sistemoje nebuvo daugiau jokių teisės normų, kurios reglamentuotų šį grupės asmenų pažeistų teisių ginimo būdą ir Lietuvos teismų praktikoje įgyvendinti grupės ieškinio institutą apskritai realiai buvo neįmanoma. Viskas turėjo pasikeisti 2014 metais kovo 13 dieną priėmus Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymą, Civilinio proceso kodeksą papildžius XXIV¹ skyriumi bei 261¹ straipsniu, grupės ieškinys buvo išsamiai sureguliuotas ir atsirado reali galimybė grupės ieškiniu grupei asmenų ginti savo pažeistus interesus. Diegiant grupės ieškinio institutą Lietuvos civiliniame procese nuo 2015 metų sausio 1 dienos buvo siekiama tokių tikslų: 1) užtikrinti teisę į teisminę gynybą masinių teisės pažeidimų atvejais; 2) sutrumpinti civilinių bylų procesą; 3) užtikrinti vienodą teismų praktiką tokių pačių ar panašių bylų atvejais; 4) užtikrinti proceso ekonomiją⁴.

¹ Egidijus Krivka, Viešojo intereso gynimas grupės ieškiniu: iššūkiai ir galimybės. *Teisės problemos*, 1 (2015): 93.

² Egidijus Krivka, Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje. *Jurisprudencija*, t.52(44) (2004): 151.

³ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 13 d. nutarimas Nr. 885 „Dėl grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 92, 4386 (2011). Žiūrėta 2016 10 12 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.403815?jfwid=q8i881sbf>.

⁴ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 261(1) straipsniu bei XXIV (1) skyriumi įstatymo projekto aiškinamasis raštas“. *Valstybės žinios* 92, 4386 (2011). Žiūrėta 2016 10 11 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.429220?jfwid=-t0ik4nhmu>.

Tačiau, pagal Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO duomenis (patvirtinti Nacionalinės teismų administracijos), nuo 2015 metų sausio 1 dienos iki 2016 metų sausio 1 dienos teismuose buvo iš viso inicijuotos tik dvi grupės ieškinio bylos – viena Vilniaus apygardos teisme ir viena Kauno apygardos teisme⁵, kurios baigėsi tuo, jog grupės ieškinius teismai atsisakė priimti. 2016 ir 2017 metais, nei vienas grupės ieškinyš nebuvo priimtas nagrinėti.

Taigi, tema aktuali, nes nors ir reformuojamas reguliavimas, naujais teisės aktais siekiama paskatinti grupės ieškinių naudojimą praktikoje, praktiškai šio tikslo vis dar nepavyksta pasiekti. Vyksta įvairios konferencijos, kyla įvairios diskusijos, dažnas klausė ir klausia, ar tikrai nuo 2015 metų sausio 1 dienos įsiteisėjęs grupės ieškinio institutas toks, kokio reikia Lietuvos visuomenei, ar jis pakankamai efektyvus. Praėjus daugiau nei dvejiems metams, šis klausimas vis kyla teisininkams, mokslininkams, jis analizuojamas įvairiais aspektais, egzistuoja įvairios nuomonės, jog galbūt patys teismai turėtų aktyviau formuodami grupės ieškinio teismų praktiką sudaryti prielaidas grupės ieškinio patrauklumui visuomenėje, galbūt pati visuomenė turėtų subręsti tokiam dalykui, kaip kolektyvus pažeistų teisių gynimas, ar tiesiog grupės ieškinių praktika formuojama lėtai, nes Lietuvoje situacijų, kurios būtų tinkamos grupės ieškinio byloms, yra mažai. Net ir praėjus daugiau nei dviem metams nuo grupės ieškinio sureglamentavimo CPK vis dar kyla daugybė klausimų, pavyzdžiui: kodėl grupės ieškinyš nėra efektyvus teisės institutas Lietuvoje, kodėl jis nepopuliarus visuomenėje, kodėl nėra plačiai taikomas teismų praktikoje, galbūt įstatymo leidėjas, kažką praleido, galbūt užsienio valstybių praktika, jų patirtis galėtų duoti atsakymus, ar nukreipti tinkama linkme? Pati tema reikalauja analizės, diskusijų, aptarimo ir atsakymo į pagrindinį šio darbo klausimą, ar Lietuvos teisės sistemoje įtvirtintam grupės ieškinio institutui, užsienio valstybių patirtis galėtų pasitarnauti plėtojant grupės ieškinio taikymo praktiką Lietuvoje, paskatintų išnaudoti procesinio instituto teikiamas galimybes?

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Grupės ieškinio institutas Lietuvos ir užsienio valstybių teisėje buvo tiriamas įvairių autorių. Iš Lietuvos mokslininkų paminėtini dr. Egidijus Krivka, kuris grupės ieškinio institutą siejo su viešojo intereso gynimu, taip pat Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkai ir ekspertai: prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius, prof. habil. dr. Valentinas Mikėlėnas, lekt. dr. Danguolė Bublienė, doc. dr. Rimantas Simaitis, kurie 2008 metais liepos 7 dieną atliko taikomąjį mokslinį tyrimą - „*Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo*“, kuriuo rėmėsi darbo grupė rengdama teisės aktų, susijusių su Grupės ieškinio koncepcijos įgyvendinimu, projektus. Dr. Gvido Mazgelio, dr. Petro Ragauskio, dr. Simono Nikarto, 2008 metais atliktas Teisės instituto

---

⁵„Nacionalinės teismų administracijos 2015 m. lapkričio 10 d. elektroniniame pranešime pateikta statistinė informacija iš LITEKO informacinės sistemos apie grupės ieškinių nagrinėjimą“. Žiūrėta 2016 lapkričio 20 d. <http://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/statistika/106>.

tyrimas „*Grupės ieškinio institutas ES ir EFTA šalyse narėse*“, kuriame buvo tiriamos tokios valstybės, kaip: Austrija, Belgija, Danija, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai, Norvegija, Portugalija, Prancūzija, Švedija, Suomija, Vokietija. Visų šių autorių tyrimai buvo atlikti jau beveik prieš 10 metų, todėl tyrimų išvados turi būti vertinamos tiek, kiek tebėra aktualios situacijos, kurios per 10 metų keitėsi, tiek užsienyje, tiek Lietuvoje. 2016 metų pabaigoje baigtas beveik tris metus trukęs Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkų: prof. habil. dr. Vytauto Nekrošiaus, doc. dr. Rimanto Simaičio, doc. dr. Vigitos Vėbraitės, dr. Aurimo Brazdeikio mokslinis tyrimas „*Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos*“, kuriame teigiama, jog esamas Lietuvos teisinis reguliavimas nėra visiškai tinkamas proceso operatyvumo ir koncentracijos atžvilgiu.

Skiriamos dvi pagrindinės grupės ieškinio teorinės doktrinos. Pirmoji susiformavo bendrosios teisinės sistemos šalyse (JAV, Didžiojoje Britanijoje, Australijoje ir kitose), antroji grupės ieškinio teorinė doktrina susiformavo kontinentinės teisinės sistemos šalyse. Kadangi kontinentinės teisinės sistemos šalyse grupės ieškinio institutas yra pakankamai jaunas kolektyvių, pažeistų teisių gynbos būdas, todėl ir teorinių tyrimų grupės ieškinio tema yra mažiau nei bendrosios teisinės sistemos šalyse. ES institucijos aktyviai veikė, kad kolektyvinis teisių gynimas, kuo greičiau taptų populiariesnis institutas valstybėse narėse. Komisija beveik 20 metų sprendžia kolektyvinių teisių gynimo klausimus, tačiau ES valstybėse narėse ir toliau taikomos skirtingos, o kai kuriose iš viso neegzistuoja kolektyvinės žalos atlyginimo procedūros, orientuotos į grupę nukentėjusių asmenų. 2013 metų birželio 11 dieną Komisija priėmė rekomendaciją dėl ES teisės aktuose įtvirtintų teisių pažeidimo atvejais taikytinų valstybių narių įpareigojimų ir kompensacinių kolektyvinio teisių gynimo mechanizmų bendrųjų principų (toliau – Rekomendacija), būtent joje nustatomi principai, kurie turėtų būti taikomi pažeidus ES teises aktuose įtvirtintas teises visose politikos srityse tiek įpareigojimo, tiek kompensacinio teisių gynimo atžvilgiu. Rekomendacijos siūlymas – vienodos kolektyvinių teisių gynimo sistemos valstybėse narėse, kurios taikomos pagal tuos pačius pagrindinius principus, kurios atitiktų valstybių narių teises tradicijas ir turėtų apsaugoti nuo galimo piktnaudžiavimo. Tai lemtų tai, kad nukentėję asmenys įgytų vienodas galimybes ginti savo pažeistas teises visose ES valstybėse narėse. Komisija įsipareigojo atlikti Rekomendacijos įgyvendinimo vertinimą, po keturių metų ir pateikė 2018 metais sausio 25 dieną ataskaitą, Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Rekomendacijos įgyvendinimo⁶ (toliau – Ataskaita). Ataskaita paremta tokiais šaltiniais kaip ES valstybių narių atsakymais į Komisijos sudarytą klausimyną, taip pat tyrimu, skirtu padėti vertinti

---

⁶„Komisijos ataskaita „Dėl 2013 metų birželio 11 dienos Komisijos rekomendacijos dėl Sąjungos teisės aktuose įtvirtintų teisių pažeidimo atvejais taikytinų valstybių narių įpareigojimų ir kompensacinių kolektyvinio teisių gynimo mechanizmų bendrųjų principų įgyvendinimo“. COM 40 (2018). Žiūrėta 2018 02 15 per internetą: [file:///C:/Users/Default/DESKTOP-B8CBG62/Downloads/1_LT_ACT_part1_v4%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Default/DESKTOP-B8CBG62/Downloads/1_LT_ACT_part1_v4%20(1).pdf).

Rekomendacijos įgyvendinimą (toliau – Rekomendacijos tyrimas), kuris apima visas valstybes nares. Komisija valstybėms narėms pateikė kvietimus teikti informaciją, į kuriuos gavo 61 atsiliepimą. Ataskaitą rengiant vadovautasi ir tyrimu, kuris buvo atliktas ES vartotojų ir rinkodaros teisės tinkamumo patikra⁷. Rekomendacijos Ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama valstybių narių teisės aktų pokyčiams, nagrinėjama valstybių narių praktinė patirtis, apskritai, kaip sprendžiami masinės žalos atvejai, šis Rekomendacijos tyrimas ir 2018 metais sausio 25 dieną pateikta Ataskaita ir sudaro šio darbo pagrindą. Bus analizuojama net tik teisės doktrinoje reglamentuotas grupės ieškinys, bet ir įstatyminės nuostatos susijusios su grupės ieškiniu, taip pat negausi teismų praktika.

Baigiamojo darbo reikšmė. Pati darbo tema „Grupės ieškinys Lietuvos ir užsienio valstybių teisėje“ nurodo, jog būtent lyginant ir analizuojant bus siekiama nustatyti, kuo pasižymi nuo 2015 metų sausio 1 dienos Lietuvoje įsigaliojusi galimybė savo pažeistas teises ginti grupės ieškinio pagalba. Ar grupės ieškiniui trūksta, o gal yra elementų, kurių per daug ir dėl to jis nėra įprastas didžiajai visuomenės daliai, kaip jų pažeistų, kolektyvinių teisių gynimo būdas? ES valstybėse narėse kompensacinis kolektyvinis teisių gynimas galimas 19 valstybių narių iš 28: Austrijoje, Belgijoje, Bulgarijoje, Vokietijoje, Danijoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Italijoje, Lietuvoje, Maltoje, Nyderlanduose, Portugalijoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Ispanijoje, Švedijoje, Jungtinėje Karalystėje. Klasikinis grupės ieškinio institutas⁸ įtvirtintas JAV. Senas tradicijas grupės ieškinio institutas turi taip pat Australijoje, Brazilijoje. Kuriant Lietuvoje nuo 2015 metų sausio 1 dienos galiojantį grupės ieškinio institutą, daugiausia buvo remtasi Švedijos, Suomijos ir Norvegijos turima patirtimi, tačiau kiekviena iš prieš tai vardintų valstybių turi savitą, tik jai kažkuo būdingą kolektyvinių teisių gynimo institutą. Šiame darbe bus siekiama išstudijuoti, kuo platesnį kolektyvinių teisių gynimo reglamentavimą, daugiausiai dėmesio skiriant Europos valstybėms narėms ir tokioms valstybėms, kaip JAV, Kanada, Australija.

Baigiamojo darbo originalumas. Darbo pagrindą sudaro naujausių dokumentų analizė, kurią atlikus, pabaigoje bus pateikiamos išvados ir pasiūlymai, dėl galimo grupės ieškinio reglamentavimo tobulinimo Lietuvoje, pasinaudojant užsienio valstybių patirtimi bus nurodomi pertekliniai ir trūkstami elementai, kurie trukdo grupės ieškinio institutui būti plačiai pritaikomu praktikoje Lietuvoje. Taip pat, darbe išdėstytos įžvalgos, padės ateityje teisės mokslininkams atlikti tolimesnius grupės ieškinio instituto tyrimus Lietuvoje.

---

⁷ „Komisijos ES vartotojų ir rinkodaros teisės tinkamumo patikros ataskaita“. 209, (2017). Žiūrėta 2018 02 19 per internetą: [file:///C:/Users/Default/DESKTOP-B8CBG62/Downloads/FitnessCheckStaffworkingdocument%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Default/DESKTOP-B8CBG62/Downloads/FitnessCheckStaffworkingdocument%20(2).pdf).

⁸ Klasikiniu grupės ieškinio institutu teisės teorijoje ir praktikoje yra laikomas JAV federalinių civilinio proceso taisyklių 23 taisyklėje įtvirtintas grupės ieškinio institutas.

Tyrimo tikslas. Nustatyti Lietuvos teisės sistemoje įtvirtinto grupės ieškinio instituto perteklinius ir trūkstamus elementus, kurie nulemia jo neefektyvų pritaikomumą praktikoje, lyginant su įvairių užsienio valstybių patirtimi.

Tyrimo uždaviniai.

1. Išanalizuoti kolektyvinių teisių gynimo procedūroms būdingus esminius bruožus, daugiausiai dėmesio skiriant ES valstybėms narėms, taip pat JAV, Australijai, Kanadai.
2. Ištirti Lietuvoje įtvirtintą grupės ieškinio institutą.
3. Atskleisti grupės ieškinio modelių: dalyvavimo (angl. *opt-in*) (pavyzdžiui, Švedijoje, Italijoje) ir pasitraukimo (angl. *opt-out*) (pavyzdžiui, Portugalijoje), ar mišrios sistemos (pavyzdžiui, Belgijoje) trūkumus ir privalumus remiantis įvairių užsienio valstybių praktika.
4. Išanalizuoti kolektyvinio teisių gynimo procese dalyvaujančių subjektų: grupės narių, grupės atstovo, advokato ir teisėjo procesinę padėtį užsienio valstybių teisėje, daugiausiai dėmesio skiriant ES valstybėms narėms, taip pat JAV, Kanadai ir Australijai.
5. Nustatyti tiek grupės ieškinio instituto efektyvumą skatinančius, tiek neveiksmingumą sąlygojančius veiksnius.

Tyrimo metodika. Lyginamasis metodas yra svarbiausias ir pagrindinis šio darbo metodas, kuris padės atskleisti, kuo ypatingas grupės ieškiny, įtvirtintas Lietuvos teisės sistemoje, kuo skiriasi nuo įvairių užsienio šalių, ko trūksta ar kokios aplinkybės trukdo grupės ieškiniai tapti plačiai pritaikomu teismų praktikoje Lietuvoje.

Šalia lyginamojo metodo bus taikomi tokie metodai, kaip dokumentų analizės metodas – naudojamas, atskleidžiant grupės ieškinio institutą, jo reglamentavimo panašumus ir skirtumus, santykį su kitais kolektyviniais žalos atlyginimo būdais.

Taikomas ir istorinis metodas. Šis metodas bus ypač naudingas aiškinant teisės normų, priimtų skirtingu laiku, įvairiose valstybėse, egzistuojant skirtingoms santvarkoms bei socialiniams reiškiniams, prasmę bei paskirtį.

Apibendrinimo tyrimo metodas bus naudotinas siekiant apibendrinti tyrimui naudotą teismų praktiką, teisės aktus ir kitą tyrimui reikalingą literatūrą.

Tyrimo struktūra. Šis darbas susideda iš trijų pagrindinių dalių. Pirmoji darbo dalis pavadinimu „Grupės ieškiny kaip kolektyvinių pažeistų teisių gynbos būdas užsienio valstybių teisėje“ yra skirtas, užsienio valstybių grupės ieškinio raidos ir dabartinės situacijos, ES institucijų veiksmų spartinant kolektyvinių teisių gynimą, žinomiausių kolektyvinių teisių gynimo bylų Europoje ir JAV analizei.

Antroje darbo dalyje „Grupės ieškiny Lietuvos teisinėje sistemoje“ aptariamos grupės ieškinio reglamentavimo iniciatyvos Lietuvoje, daugiausiai dėmesio skiriama 2015 metų sausio 1 dieną įsigaliojusiems CPK pakeitimams, kurie išsamiai reglamentuoja grupės ieškinio procedūras.

Analizuojama negausi teismų praktika 2015-2018 metais, Teisingumo ministerijos atliktos stebėsenos 2016 - 2017 metais, taip pat vertinama įvairių Lietuvos institucijų pateikti pasiūlymai.

Trečioje dalyje „Esminiai principai, nuostatos ir skirtumai tarp Lietuvos ir užsienio valstybių teisėje įtvirtinto kolektyvinio pažeistų teisių gynimo“ analizuojamos sritys, kuriose galimas kolektyvinis teisių gynimas, grupės ieškinio modelių panašumai ir skirtumai, grupės atstovo, advokato, teisėjo vaidmuo ir jų procesinė padėtis, pačios grupės procesinė padėtis, taip pat, grupės ieškinio institutą skatinančios priemonės ir neveiksmingumą sąlygojantys faktoriai.

Pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai, dėl galimo grupės ieškinio reglamentavimo tobulinimo Lietuvoje.

Ginamieji teiginiai.

1. Lietuvos teisės sistemoje pasirinktas grupės ieškinio proceso modelis - dalyvavimo (angl. *opt-in*), įtvirtintas Lietuvos teisės sistemoje, kelia riziką, jog kolektyvinių ginčų atveju neužtikrins tokio proceso operatyvumo, kaip pasitraukimo (angl. *opt –out*) ar mišrios sistemos grupės ieškinio modeliai.

2. Nėra tikslinga nustatyti konkrečias sritis, kuriose galimi grupės ieškiniai, tikslingiau suteikti teisę grupės ieškinius reikšti visose srityse be apribojimų.

3. Lietuvoje pasirinkto grupės ieškinio instituto reglamentavimo nelankstumą lėmė siekis visiškai įgyvendinti Rekomendacijos iniciatyvas.

4. Grupės ieškinio efektyvumą lemia ne vien įstatyminis reglamentavimas, bet ir procese dalyvaujantys subjektai.

SANTRUPŲ SĄRAŠAS

Jungtinės Amerikos Valstijos – JAV

Lietuvos Respublika – LR

Civilinio proceso kodeksas – CPK

Europos Sąjunga – ES

Europos komisija - Komisija

LR Seimas – Seimas

LR Vyriausybė – Vyriausybė

LR Teisingumo ministerija – Teisingumo ministerija

1. GRUPĖS IEŠKINYS KAIP KOLEKTYVINIŲ PAŽEISTŲ TEISIŲ GYNYBOS BŪDAS UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĖJE

Grupės ieškiny, kaip civilinio proceso institutas buvo sukurtas tam, kad teismo procesas taptų paprastesnis, kad grupė asmenų, kuriuos sieja tapatūs ar panašūs reikalavimai, efektyviai galėtų apginti savo pažeistas teises. Iš pradžių institutas nebuvo populiarus, tačiau, kuomet XX amžiuje atsirado vis daugiau socialinių konfliktų, kuriems išspręsti buvo reikalinga besivystanti ir apimanti, vis daugiau visuomenės gyvenimo sferų, teisė, tuomet ir atsirado grupės ieškinio procedūros.

1.1. Grupės ieškinio raida

JAV grupės ieškiny yra žinomas nuo XIX a. vidurio, modernusis JAV grupės ieškiny - nuo 1938 metų, tuomet, kai buvo patvirtinta JAV federalinių civilinio proceso taisyklių (toliau – FCPT) 23 taisyklė⁹. Šiuolaikinio grupės ieškinio modelio pradžia galima laikyti 1966 metus, kai FCPT 23 taisyklėje buvo galutinai suformuotas grupės ieškinio nagrinėjimo procesinės nuostatos. XX a. išryškėja pirmieji europietiškam grupės ieškinio modeliui būdingi bruožai, pirmos užuomazgos. Tai paskatino reformos, kurios daugiausia vyko Vokietijoje, atsiradus asociacijų teisei pareikšti ieškinius viešajam interesui ginti (vok. *Verbandsklage*) nesąžiningos konkurencijos ir vartotojų teisių gynime¹⁰, vadinamas asociacijų ieškiny (angl. *associational action*), kuris įtvirtintas, kai kurių Europos valstybių teisėje, kuris savo esme atitinka grupės ieškinį JAV, tik Europoje teisė pareikšti tokius ieškinius suteikiama asociacijoms, o JAV šis klausimas nėra reglamentuotas. JAV teismų praktikoje nemažai grupės ieškinių pareiškia ir asociacijos, tačiau tai, kad asociacija yra grupės atstovas, čia nepaneigia pačio grupės ieškinio¹¹.

JAV grupės ieškiny (angl. *class action*) yra ieškiny, pareiškiamas asmens, kuris veikia grupės individų, kurie nėra individualiai atstovaujami ieškinį pareiškiančio asmens, bet yra laikomi atstovaujami tokio asmens, vardu, išskyrus atvejus, jei šie asmenys atsisako dalyvauti ieškinyje (esant atsisakymo ir pasitraukimo sistemai)¹². Teisės doktrinoje įprasta sutikti ir kitokių grupės ieškinio sąvokų, pvz. „*kolektyvinio ieškinio sąvoka*“, kuri dažnai vartojama Prancūzijoje ir Kanadoje (pranc. *action collective* ar *recours collectif*), Ispanijoje ir Lotynų Amerikoje (ispan.

⁹ Vytautas Nekrošius, Valentinas Mikelėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis, ir Egidijus Laužikas, *Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo*. (Vilnius: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2008), 5. http://www.tm.lt/dok/tyrimai/Moksl_tyrimas_grupes_ieskinys.pdf.

¹⁰ Egidijus Krivka. *supra* note 1: 96.

¹¹ Egidijus Krivka. *supra* note 2: 152.

¹² Vytautas Nekrošius, Valentinas Mikelėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis, ir Egidijus Laužikas, *opt cit.*, 5.

accion colectiva arba *amparo colectivo*), Brazilijoje ir Portugalijoje (portug. *ação colectiva*), Italijoje (ital. *azione collettiva*)¹³.

ES diskusijos dėl grupės ieškinio prasidėjo dar 1985 metais¹⁴ ir jos tęsėsi ilgą laiką, kas nulemia svarbių dokumentų atsiradimą. Vieni svarbesnių paminėtini:

1) 1998 metų direktyva dėl uždraudimų siekiant apsaugoti vartotojų interesus¹⁵ (toliau – 1998 metų Direktyva dėl uždraudimų) buvo pirmas procesinis pagrindas, tam, kad būtų galima ginti kolektyvinius interesus. 1998 metų Direktyva dėl uždraudimų ES valstybes įpareigoja reglamentuoti uždraudimo procedūrą vartotojų teisių apsaugos srityje, nereglementavo grupės ieškinio galimybių.

2) 2008 metų balandžio 2 dienos Komisijos Baltoji knyga dėl ieškinių atlyginti žalą (toliau – 2008 metų Baltoji knyga), patirtą dėl EB antimonopolinių taisyklių pažeidimo¹⁶. Pagrindinis šios 2008 metų Baltosios knygos tikslas yra, jog visišką žalos atlyginimas yra svarbiausiais iš pagrindinių principų. 2008 metų Baltojoje knygoje aptariami šie aspektai: asmenys turintys teisę kreiptis į teismą, įrodymų gavimas, saistantis nacionalinių konkurencijos institucijų sprendimų poveikis, kaltės reikalavimas, žalos atlyginimas, antkainio perkėlimas, senaties terminas, ieškinių atlyginti žalą išlaidos, atleidimo nuo baudų programų ir ieškinių atlyginti žalą sąveika.

3) 2008 metų lapkričio 27 dienos Komisijos žaliaji knyga „Kolektyvinis žalos atlyginimas vartotojams“ (toliau – 2008 metų Žaliaji knyga). Jos tikslas – buvo įvertinti tuometinę žalos atlyginimo mechanizmų situaciją, visų pirma tais atvejais, kai tikėtina, kad dėl tų pačių teisinių pažeidimų nukentės daug vartotojų, ir pateikti galimus sprendimus visoms efektyvaus žalos atlyginimo spragoms, kurių paaiškėja šiais atvejais¹⁷.

4) 2009 metų balandžio 23 dienos Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/22/EB dėl ieškinių dėl uždraudimo ginant vartotojų interesus¹⁸ (toliau – Draudimų direktyva). Kurioje

---

¹³ Egidijus Krivka, „Viešojo intereso gynimo problemos Civiliniame kodekse“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2006), 113-114.

¹⁴ „Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas. Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriaus nuomonė dėl grupės ieškinių vaidmens ir teikimo tvarkos apibrėžties Bendrijos vartotojų apsaugos teisės srityje (Nuomonė savo iniciatyva). Pranešėjas Jorge Pegalo Liz“. INT/348, (2008).

¹⁵ „Directive 98/27/EC of the European Parliament and of the Council of 19 May 1998 on injunctions for the protection of consumers' interests“. *LEX –EUROPA* 166/51 (1998). Žiūrėta 2017 08 30 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31998L0027&from=en>.

¹⁶ „Commission of the European Communities White paper on Damages actions for breach of the EC antitrust rules“. *EUROPA COM* (2008), 0165 (2008). Žiūrėta 2017 10 10 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0165:FIN:EN:PDF>.

¹⁷ „Komisijos Žaliaji knyga dėl kolektyvinio žalos atlyginimo vartotojams“. *EUROPA COM*(2008), 794 (2008). Žiūrėta 2018 03 10 per internetą: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/LT/1-2008-794-LT-F1-1.Pdf>.

¹⁸ „Directive 2009/22/EB of the European Parliament and of the Council of 23 of April 2009 on injunctions for the protection of consumers' interests“. *LEX-EUROPA* L 110/30. Žiūrėta 2017 10 13 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0022&from=EN>.

nustatyta, jog valstybės narės turi taikyti draudimų procedūrą, skirta kolektyviniams vartotojų interesams apginti.

5) 2013 metų birželio 11 dienos Komisijos rekomendacija dėl ES teisės aktuose įtvirtintų teisių pažeidimo atvejais taikytinų valstybių narių įpareigojimų ir kompensacinių kolektyvinio teisių gynimo mechanizmų bendrųjų principų. Jos tikslas yra palengvinti galimybę kreiptis į teismą, nutraukti neteisėtą veiklą ir, kai pažeidus pagal ES teisę suteiktas teises kyla masinė žala, suteikti žalą patyrusioms šalims galimybę gauti žalos atlyginimą, kartu užtikrinant tinkamas procesines apsaugos priemones, kurių tikslas – išvengti piktnaudžiavimo bylinėjimusi¹⁹.

6) ir kiti dokumentai.

JAV, Australijoje ir Kanadoje grupės ieškinys yra labiausiai išplėtotas praktikoje. Europoje situacija kitokia. Čia nemažai valstybių, kuriose grupės ieškinys yra naujas institutas. Priėmus Rekomendaciją, nauji teisės aktai priimti ir pirmą kartą įtvirtintas kompensacinis kolektyvinis teisių gynimas tik dvejose valstybėse: Lietuvoje ir Belgijoje, o dvejose valstybėse Prancūzijoje ir Jungtinėje Karalystėje buvo atlikti svarbūs teisės aktų pakeitimai, siekiant veiksmingesnio mechanizmo, ginant kolektyvines pažeistas teises. Slovėnijoje ketinama įsivesti grupės ieškinio institutą ir šiuo metu pateikti teisės aktų projektai vertinimui teisės aktų leidėjui (toliau – Slovėnijos projektas)²⁰. Nyderlanduose tęsiamas darbas su naujų teisės aktų kūrimu, Vokietijoje vyksta aktyvios diskusijos dėl galimų būsimų teisės aktų. Po Rekomendacijos valstybės narės neaktyviai veikė, siekdamos įtvirtinti pažeistų kolektyvinių teisių gynimo mechanizmą šalyje, devyniose valstybėse narėse toks mechanizmas iš viso nėra įteisintas²¹.

Valstybes nars galima susiskirstyti į tokias grupes: 1) neturi kolektyvinio žalos atlyginimo procedūrų: Kipras; Čekija; Estija; Latvija; Liuksemburgas; Slovakija; 2) turi, bet procedūros nėra efektyvios vartotojams siekiant gauti kompensaciją dėl pažeistų teisių: Graikija ir Vengrija; 3) turi, bet yra tam tikrų trūkumų, procedūros dalinės arba procedūros naujai įvestos: Austrija; Bulgarija; Kroatija; Danija; Suomija; Prancūzija; Vokietija; Lietuva; Malta; Nyderlandai; Lenkija; Rumunija; Slovėnija; Jungtinė Karalystė; 4) Turi, efektyviai veikiančias procedūras, kuriomis gali pasinaudoti vartotojų asociacijos: Belgija; Italija; Portugalija; Ispanija; Švedija²².

Pats pažeistų kolektyvinių teisių gynimo mechanizmas valstybėse narėse skiriasi, pavyzdžiui, pagal taikymo sritį visose civilinių santykių srityse jis taikomas tik 6 valstybėse. Kai

---

¹⁹„Commission Recommendation of 11 June 2013 on common principles for injunctive and compensatory collective redress mechanisms in the Member States concerning violations of rights granted under Union Law“. *EUROPA* 396, (2013). Žiūrėta 2017 10 13 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013H0396&from=LT>.

²⁰ Komisijos ataskaita, *supra* note, 6: 4-5.

²¹ *Ibid.*, 4.

²² „Where does collective redress for individual damages exist?“ The European Consumer organization, žiūrėta 2017 lapkričio 30 d., http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-117_collective_redress_country_survey.pdf.

kuriose valstybėse narėse, nors ir yra galimybė ginti pažeistas teises kolektyviai, tačiau nukentėję asmenys ta galimybe nesinaudoja, kadangi per daug sudėtingos procedūros. Valstybėse narėse skiriasi ir kiekybinis grupės narių reikalavimas, vienose valstybėse narėse nėra nustatytas nei minimalus, nei maksimalus privalomas skaičius ieškovų, kuris turi sudaryti grupę (pavyzdžiui, Portugalija, Italija), kitose valstybėse narėse nustatyta minimali riba (pavyzdžiui, Belgija – 2 asmenys, Lenkija – 10 asmenų, Lietuva – 20 asmenų). Grupės ieškinio bylas nagrinėja skirtingi teismai, pavyzdžiui, visi apygardos teismai – Lietuva, Švedija, priskirta kelių teismų kompetencijai – Belgija, priskirta vieno teismo kompetencijai – Nyderlandai. Vienose valstybėse narėse nustatytas advokatų sėkmės mokestis arba jei neįgyvendinami tam tikri užsibrėžti tikslai, tuomet atlyginimo sumažinimas (pavyzdžiui, Belgija, Italija), o kitose valstybėse narėse galimas tam tikras sąlyginis advokatų atlyginimas (pavyzdžiui, Ispanija, Slovėnija). Nė vienoje valstybėje narėje savaime nėra pripažįstami kitų valstybių narių paskirti grupę atstovaujantys asmenys.

Apibendrinant šiame skyriuje pateiktą informaciją galima teigti, kad nors valstybėse narėse ir ES institucijose diskusijos dėl grupės ieškinio instituto nerimsta ir kolektyvinis pažeistų teisių gynimas įtvirtintas valstybių narių teisėje teikia naudos, turi veiksmingų elementų, tačiau instituto veiksmingumą ir efektyvumą dar galima tobulinti. Be to, paaiškėja vis daugiau aplinkybių, kurios rodo, jog ES reikalingas vienodas arba labai panašus kolektyvinių pažeistų teisių gynybos būdas, nes padaugėjo tarpvalstybinių ar net ne ES ribas peržengiančių pažeidimų, dėl kurių nukenčia daugelio valstybių gyventojai ir įmonės. Tai lemia, jog skirtingų nacionalinių reguliavimo modelių nebepakanka, jie neveikia efektyviai tarpvalstybinių pažeidimų atvejais, todėl būtinas vienodas ar panašus grupės ieškinio suregulavimas tarpvalstybinių bylų atveju. Galima teigti, kad valstybės narės neišnaudoja visų Rekomendacijos privalomumų ir potencialo palengvinti galimybę kreiptis į teismą, ir tik keliose valstybėse matosi stiprus Rekomendacijos poveikis - tai Lietuva ir Belgija.

1.2. Bylos studija: „Dieselgate“ pamokos

„Dieselgate“ praminto skandalo²³ metu 2015 metų rugsėjo mėnesį, paaiškėjo, jog 11 milijonų automobilių iš jų 8 milijonai Europoje, važinėjo su nelegalia įranga. Automobilius gamino *Volkswagen* koncernas, kurio pagrindinė būstinė yra Vokietijoje. Minėtos įrangos paskirtis – testų metu „apgauti“ prietaisų rodmenis, taip, kad išmetamosiose dujose esantis azoto oksidų ir kitų teršalų lygis atitiktų standartus. Apgaulę nustatė JAV tyrėjai, kurie išsiaiškino, jog įranga testų metu parodo net 30-40 kartų mažesnę azoto oksido lygį, negu yra ištikrųjų.

---

²³ „Lawsuits triggered by the Volkswagen emissions case“. European Parliament Briefing, žiūrėta 2018 vasario 17 d., [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/583793/EPRS_BRI\(2016\)583793_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/583793/EPRS_BRI(2016)583793_EN.pdf).

JAV vartotojai, kuomet paaiškėjo *Volkswagen* koncerno apgaulė, pateikė 200 grupės ieškinių, kurie vėliau sujungti į vieną. Tai nulėmė, jog JAV *Volkswagen* koncernas buvo pripažintas kaltu ir turėjo išmokėti milijardines kompensacijas, taip pat jam skirtos nemažos baudos. Vartotojai galėjo rinktis arba grąžinti automobilį koncernui, ir atgauti automobilio vertę, arba perduoti automobilį koncernui atgal laikinai tam, kad jis būtų sutaisytas, abiem minėtais atvejais nukentėjusiems vartotojams buvo išmokama ir kompensacija nuo 5 000 iki 10 000 tūkstančių dolerių.

Tačiau, Europoje situacija buvo kitokia. Kuomet nukentėję vartotojai kreipėsi į *Volkswagen* koncerną, kad šis atlygintų patirtus nuostolius, *Volkswagen* koncernas atsisakė tą daryti, nepaisant daugkartinio vartotojų kreipimosi ir netgi Komisijos. Vienintelė Italijos Konkurencijos ir vartotojų institucija skyrė baudą *Volkswagen* koncernui už vartotojų teisės pažeidimus. Baudos dydis - 5 milijonai eurų.

Deja, tik nedaugelis valstybių narių vartotojų turėjo galimybę pasinaudoti funkcionuojančiomis procedūromis ginant pažeistas kolektyvines teises. Tik Belgijos, Italijos, Ispanijos ir Portugalijos gyventojai, kurių teisės buvo pažeistos, pateikė savo nacionaliniams teismams grupės ieškinius prieš *Volkswagen* kompaniją. Belgijoje teisminių veiksmų imtasi 2016 metais. Sukurtas internetinis puslapis, kur nukentėję vartotojai gali registruotis, šiuo metu yra prisiregistravusių 11 tūkstančių vartotojų. Ispanijoje 2016 metais pateiktas ieškinys prieš "VW-Audi Spain Group", į bylos procesą įtraukta 6 500 narių. 2017 metais bandyta pasiekti susitarimą, tačiau *Volkswagen* koncernas nedalyvavo teismo posėdyje, kurį tam tikslui nustatė Madrido teismas. Komisijos nuomone, šių nagrinėjamų bylų baigtis gali būti skirtinga, priklausomai nuo valstybės narės, kurioje priimti teismo sprendimai²⁴. Vienoje šalyje vartotojai gali gauti didesnės kompensacijos, negu kitoje, priešingai nei JAV, kuomet visos sąlygos visiems vartotojams buvo vienodos arba panašios.

Hausfeld - specializuota advokatų kontora, kuri dalyvavo ir atstovaujant vartotojų interesams JAV nagrinėtoje byloje prieš *Volkswagen*. Būtent *Hausfeld* ir Europos vartotojų teisių apsaugos organizacija (toliau – BEUC) paskelbė apie bendradarbiavimą, sprendžiant „Dieselgate“. Su siekiu apginti vartotojų interesus taip pat prisijungė nacionalinės Europos šalių vartotojų organizacijos iš Belgijos, Ispanijos, Italijos, Lietuvos, Portugalijos, Slovakijos, Slovėnijos ir Šveicarijos²⁵. Slovėnijoje sukurtas taip pat internetinis puslapis, kuriame gali registruotis nukentėję asmenys²⁶.

---

²⁴ Komisijos ataskaita, *supra* note, 6: 12.

²⁵ „Volkswagen emission affair“. The European Consumer organization, žiūrėta 2018 vasario 17 d., <http://www.beuc.eu/volkswagen-emission-affairs#theproblem>.

²⁶ <https://www.prevwara.si/>.

Sukurta internetinė platforma *MyRight.de* ir *MyRight.com*²⁷, kurioje nukentėję automobilių savininkai iš įvairių valstybių gali registruotis ir teikti bendrus ieškinius prieš *Volkswagen*. 2017 metais vienam iš Europos teismų, Vokietijoje, Braunšveigo apygardos teismui, vartotojų teisių grupė *MyRight* ir JAV advokatų kontora *Hausfeld*, pateikė grupės ieškinį, vienijantį 15 tūkstančių nukentėjusių vartotojų, daugiau nei 350 milijonų eurų viršijantis grupės ieškiny, kuris yra didžiausias tokio pobūdžio grupės ieškiny, kada nors reikštas Europoje.

Rekomendacijoje nustatytas reikalavimas, kad valstybės narės nacionalinėmis taisyklėmis dėl priimtumo arba teisės pareikšti ieškinį nedraustų užsienio ieškovų grupėms arba užsienio atstovaujamiems subjektams nacionaliniuose teismuose pareikšti vieną kolektyvinį ieškinį. Paskirtiems atstovaujamiems subjektams turėtų būti leidžiama kreiptis ir į kitų valstybių narių teismus, kurių jurisdikcijai priskiriami reikalavimai²⁸. Ataskaitoje nurodoma, jog nėra valstybių narių, kuriose būtų kliudoma dalyvauti jos teismuose iškeltose kolektyvinėse bylose²⁹. „*Dieseltgate*“ atvejo dėka, išryškėjo trūkumas kolektyvinių teisių gynimo procedūrų Europoje, jog galimi atvejai, kuomet bylos šalys gali ieškoti palankesnio reglamentavimo valstybėse narėse, siekdami sau kuo palankesnio rezultato, ir ieškinį pareikšti ten, kur akivaizdžiai didesnė sėkmės galimybė. Taip pat, Ataskaitoje nustatyta ir kitų pavojų, tokių kaip dvigubas žalos atlyginimas ar net prieštaringų sprendimų tikimybė³⁰.

Ši byla ryškus pavyzdys, jog grupės ieškinio vykdymas ir teisės aktai Europoje turi trūkumų, kurie naudingi didžiulei ir galingai kompanijai, kuomet JAV nukentėję automobilių savininkai įgijo teisę į tam tikrą vienodą ar panašų žalos atlyginimą, o Europoje, kai kuriose šalyse, kur yra kolektyvinis teisių ginimas, yra galimybė, jog nukentėję asmenys įgis teisę į žalos atlyginimą, bet kompensacijos gali skirtis priklausomai nuo grupės ieškinio kompensacinių procedūrų, beje, kai kuriose šalyse grupės ieškinio procedūros nėra reglamentuotos, o tai nulemia, kad, kai kurie nukentėję asmenys negali apginti savo pažeistų teisių iš viso, valstybėje, kurioje gyvena. Ieškovų grupė gali grupės ieškinį teikti ten, kur jiems naudingiausia, o tai jau skatina piktnaudžiauti teise. Nors žala padaryta automobiliams Europos ir JAV vartotojams ta pati ar panaši, tačiau tik dalis Europos automobilių savininkų gali tikėtis kompensacijos, ir šis kompensacijos dydis gali ženkliai skirtis, be to netgi ta dalis, kuri ir gautų kompensaciją maža tikimybė, jog ši kompensacija bus tokio paties dydžio kaip JAV nukentėjusių vartotojų.

---

²⁷ <https://www.myright.com/>.

²⁸ Commission Recommendation, *supra* note, 19: 3.

²⁹ Komisijos ataskaita, *supra* note, 6: 11.

³⁰ *Ibid.*, 12.

1.3. Kiti bylų pavyzdžiai

Grupės ieškinių istorijoje žinoma ne viena byla, kuomet individuali žala siekdavo vos keliolika arba keliasdešimt JAV dolerių arba eurų. Pavyzdžiui, *Steinbergo* byla³¹, kuomet kiekvienam suinteresuotam asmeniui buvo prašoma priteisti po 15 JAV dolerių, kuriuos jie sumokėjo, kaip stojimo mokestį į aukštąją mokyklą, atvirame konkurse, nors ši mokykla vykdė priėmimą tik pagal stojančių asmenų paramos dydį aukštajai mokyklai. Kitas pavyzdys, kuomet Jungtinėje Karalystėje 2003 metais buvo nustatytas kartelis tarp 7 bendrovių dėl sportinių marškinėlių pardavimo kainų fiksavimo. Vartotojų asociacija pareiškė ieškinį vienam iš kartelio dalyvių *JJB Sports* dėl žalos – vartotojai mokėjo po 15-20 svarų brangiau. Vartotojų asociacijai pavyko surinkti apie 600 vartotojų nors marškinėlius brangiau įsigijo apie 2 milijonus vartotojų. 2008 metais sudaryta taikos sutartis *JJB Sports* sutiko sumokėti 20 svarų kiekvienam vartotojui ir 5-10 svarų pateikusiems marškinėlius – bendra suma ~ 20 tūkstančių svarų. Vartotojų asociacija patyrė ~ 400 tūkstančių svarų bylinėjimosi išlaidų. Palyginimui: 2 milijonai vartotojų padauginus iš 20 svarų, suma lygi 40 milijonų svarų³².

Nagrinėjant šimtus, o gal net ir kelis tūkstančius bylų, neišvengiamai gali susiklostyti situacijos, kuomet priimami vieni kitiems prieštaraujantys teismų sprendimai. JAV federalinis apygardos teisėjas 1984 metų pradžioje patvirtino grupę *Agent Orange* byloje, tam, kad būtų išvengta bylos ar identiškų bylų nagrinėjimo nusitęsimo į kitą šimtmetį. Byloje pateikti reikalavimai grupės ieškinio procese dėl JAV, Australijos, Naujosios Zelandijos kariams, jų sutuoktiniams, vaikams padarytos žalos Vietnamo karo metu kariniais tikslais naudojant defoliantus ir kitus herbicidus atlyginimo. Vien tiesioginių ieškovų, kurie asmeniškai pareiškė reikalavimus buvo 15 tūkstančių asmenų, o potencialių grupės narių (nukentėjusiųjų) asmenų skaičius buvo 2,4 milijono³³.

Garsiausia byla per visą grupės ieškinio istoriją JAV tai „*Walt –Mart Stores*“, *INC v Dukes* byla³⁴, kurioje grupę sudarė 1,5 milijono „*Walt –Mart*“ parduotuvių tinklo darbuotojų moterų. Ieškovių grupė nurodė, jog yra administracijos ir vadovybės seksualinės-lytinės diskriminacijos aukos, dėl to jų gaunamas atlyginimas yra mažesnis nei vyrų, be to vyrai dažniau

³¹ JAV 1973 metų *Steinberg v. Chicago medical school* byla, William R. Weinstein biuro svetainė. Žiūrėta 2017 10 05 per internetą: <http://wweinsteinlaw.com/index.htm>.

³² Rasa Zaščiūrinškaitė, „Grupės ieškinio galimybės konkurencijos bylose“, pranešimas konferencijoje „Grupės ieškinys po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“, Vilnius, 2016 gegužės 3 d.

³³ Vytautas Nekrošius, Valentinas Mikelėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis, ir Egidijus Laužikas, *supra* note., 9: 25.

³⁴ JAV „*Walt –Mart Stores*“, *INC v Dukes* byla, William R. Weinstein biuro svetainė. Žiūrėta 2017 10 05 per internetą: <http://wweinsteinlaw.com/index.htm>.

nei moterys paaukštinami pareigose, vadovaujančias pareigas daugiausiai užima vyrai, nors dauguma darbuotojų sudaro moterys. Byloje JAV Aukščiausiasis teismas atsisakė pripažinti, jog grupė egzistuoja, nes grupės nesieja pakankamai vienijančios aplinkybės. Šioje byloje bylinėjimosi proceso metu kito moterų darbuotojų skaičius, šį skaičių buvo sunku nustatyti, todėl grupės nariais buvo laikomos visos moterys, kurios dirbo „Walt – Mart“ parduotuvių tinkle, jeigu nepareiškė noro išstoti iš grupės ieškinio proceso. *Daar v. Yellow cab co* byloje³⁵ visiems asmenims, kurie įrodė, kad naudojami Geltonojo taksi paslaugomis, byloje priteista žalos suma, o likusi dalis priteistos sumos buvo skirtos Geltonojo taksi kainų mažinimui.

Taigi, socialinėje plotmėje galimos situacijos, kuomet grupė asmenų naudojosi tam tikra paslauga, pavyzdžiui viešojo transporto paslaugomis, bet neįmanoma nustatyti, kokie asmenys priklauso tai grupei. „Walt – Mart“ byla aiškus pavyzdys, kad atsisakymo grupės ieškinio modelis gali užtikrinti žalos atlyginimą didesnei visuomenės grupei, nei dalyvavimo grupės ieškinio modelis³⁶.

Valstybėse narėse yra daug situacijų, kuriose apskritai nėra galimybės gauti jokios kompensacijos. Pavyzdžiui, Latvijoje nėra grupės ieškinio instituto ir kompensacinių mechanizmų nukentėjus grupei asmenų. Vartojimo kredito bendrovė „BigBank“ klaidino savo vartotojus, kredito kortelių palūkanų normų atžvilgiu, apie du su puse metų. Dėl šios nesažiningos komercinės praktikos daugelis vartotojų patyrė nuostolių iki 10 tūkstančių eurų. Nepaisant to, kad bendrą nuostolių dydį nėra lengva išmatuoti, galima daryti prielaidą, kad keli tūkstančiai Latvijos vartotojų tapo šios praktikos aukomis be galimos kolektyvinės kompensacinės lengvatos. Kitas pavyzdys, tai byla, dėl Čekijos ir Slovėnijos bendrovių bendradarbiavimo dėl didelio masto skolinimo (kreditavimo), neturint teisės skolinti pinigų, nes bendrovės nebuvo įregistruotos, kaip reikalauja Slovėnijos įstatymai. Slovėnijos vartotojų asociacija sugebėjo priimti teismo sprendimus, dėl kurių negaliojo paskolų sutartys. Tačiau, dabar jie kartu su individualiais vartotojais stengiasi gauti kompensaciją, pateikdami atskirus ieškinius, apimančius nuostolius nuo 1 000 iki 2 500 eurų už kiekvieną bylą.

Daugiau nei 300 tūkstančių moterų visame pasaulyje buvo implantuoti turintys defektų krūtų implantai, pagaminti tos pačios Prancūzijos laboratorijos. Implantai buvo ne tik turintys trūkumų, dėl ko reikėjo vėlesnių operacijų jiems pakeisti, bet taip pat ir kenksmingi sveikatai. Prancūzijoje buvo suskaičiuota apie 30 tūkstančių šios praktikos aukų, kitos nukentėjusios - kitose šalyse. Apskaičiuota, kad vidutinė individuali žala šiuo atveju sudaro 10 tūkstančių eurų. Deja,

---

³⁵ JAV 1967 metų *Daar v. Yellow cab co* byla, William R. Weinstein biuro svetainė. Žiūrėta 2017 10 06 per internetą: <http://wweinsteinlaw.com/index.htm>.

³⁶ Apie grupės ieškinio modelius bus rašoma tolimesnėse darbo dalyse.

nesant kolektyvinės žalos atlyginimo priemonės, taikytinos tarpvalstybinėse bylose, prieš bendrovę negalima imtis veiksmų visų Europoje esančių aukų vardu³⁷.

Teismų praktikos apžvalga leidžia teigti, jog kuomet grupės ieškinio procedūros yra lankstesnės ir labiau pritaikomos pagal kintančius visuomenės poreikius ir susidarančias aplinkybės, o ne griežtai taikomos procedūros, tuo grupės ieškinio institutu yra lengviau įgyvendinti, šio instituto tikslus, greičiau ir efektyviau išnagrinėti grupės asmenų reikalavimus. Grupės ieškinio institutas reikalingas, tam, kad būtų išvengta situacijų, kuomet nukentėję asmenys neturi galimybės ginti savo pažeistas teises kaip grupė, situacijų, kuomet dėl didelio kiekio bylų srauto, nesant galimybės pareikšti grupės ieškinį ar kitaip kolektyviai ginti pažeistas teises, teismus pasiekia šimtai ar net tūkstančiai bylų, ir tokiu atveju neišvengiamos situacijos, kuomet priimami skirtingi sprendimai, formuojama skirtinga teismų praktika, bylos nagrinėjamos per ilgai, nukenčia ir kitokių bylų išnagrinėjimo spartumas, ką rodo, ne vienas teismų praktikos pavyzdys. Grupės ieškinys - reikalingas institutas, nes nesant reguliavimo, ar esant nevisiškai reglamentuotoms procedūroms, nukenčia visuomenė, sukeltos žalos neatlygina ją padarę subjektai. Juk kuomet 10 eurų žalą patyrė vienas vartotojas, tuomet turint 100 tūkstančių nukentėjusiųjų asmenų, žalos suma lygi 1 milijonui eurų, tai kas laikoma mažareikšmiu individualiu atveju, tampa didžiuliu visuomenės atžvilgiu.

---

³⁷ „European collective redress – What is the EU waiting for?“ The European Consumer organization, žiūrėta 2017 lapkričio 25 d., http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-086_ama_european_collective_redress.pdf.

2. GRUPĖS IEŠKINYS LIETUVOS TEISINĖJE SISTEMOJE

Lietuvoje reikšmingi pokyčiai susiję su grupės ieškinio institutu įvyko 2015 metais, kuomet 2015 metų sausio 1 dieną įsigaliojo CPK pakeitimai, išsamiai reglamentuojantys grupės ieškinio procedūras. Tai pirmas kartas, kai Lietuvoje išsamiai sureguliuotas grupės ieškinys. Lietuva pasirinko dalyvavimo (angl. *opt-in*) grupės ieškinio modelį, kurio išskirtinė savybė, jog tik tam tikra asmenų grupė, kurios nariai išreiškė norą dalyvauti grupėje ir taip ginti savo teises, ginama grupės ieškiniu. *Res judicata* galią teismo sprendimas turi tik prie grupės prisijungusiems nariams.

2015 metų sausio 1 dieną neteko galios CPK 49 straipsnio 5 dalis, įtvirtinęs galimybę grupės ieškiniu ginti tik viešąjį interesą. Tokio apribojimo neliko nuo 2015 metų sausio 1 dienos – pagal nuo 2015 metų galiojantį reguliavimą grupės ieškinys kaip pažeistų teisių gynybos institutas taikomas tiek ginant privačius, tiek ir viešuosius santykius. Grupės ieškinys gali būti reiškiamas įvairiose srityse. Kiti grupės ieškinio, įtvirtinto 2015 metų CPK pakeitimai, bus aptariami skyriuje „Grupės ieškinys Lietuvos teisinėje sistemoje“. Šiuolaikiniai socialiniai ekonominiai santykiai daro įtaką gausių, tokias pačias teises ar pareigas turinčių asmenų grupių teisėms ir teisėtiems interesams. Lietuvoje teko jau susidurti su valstybės tarnautojų ir teisėjų algų mažinimo, indėlininkų, pensininkų teisių pažeidimais, kai teismai gaudavo šimtus, ar net tūkstančius identiškų bylų. Sutrikdavo visų tuose teismuose nagrinėjamų bylų nagrinėjimas, bylų išnagrinėjimo teismuose terminai prailgėdavo mėnesiais ar net pusmečiu.

2.1. Grupės ieškinio reglamentavimo iniciatyvos

Grupės ieškinys – tai ieškinys, kurį pareiškia grupei atstovaujantis ieškovas, gindamas teises ir interesus, kurie priklauso asmenų grupei, kai teismo sprendimas turės teisinę galią grupei kaip nedalomai visumai³⁸. Teisės doktrina pateikia daugiau nei vieną grupės ieškinio apibrėžimą, ir visus apibrėžimus vienija grupės ieškinio siekis apginti didelių grupių interesus, kurį tenkina klasikinis grupės ieškinys, tačiau Lietuvoje, Seimui priėmus civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą³⁹, buvo patvirtintas ir įsigaliojo 2003 metų sausio 1 dieną CPK⁴⁰, kuriame 49 straipsnio 5 dalyje, buvo įtvirtinta galimybė apginti grupės

³⁸ Egidijus Krivka. *supra* note 2: 151.

³⁹ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261¹ straipsniu bei XXIV¹ skyriumi įstatymas“. *Valstybės žinios* 2014, 03570 (2014). Žiūrėta 2016 10 14 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/26a1bb80b00711e3bf53dc70cf7669d9/oQcAnQZiQr>.

⁴⁰ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“. *Valstybės žinios* 36, 1340, (2002).

ieškiniais viešuosius interesus, tačiau tokia teisė buvo suteikta tik prokurorui arba įstatymų įgaliotai institucijai.

Teisės doktrinoje laikoma, kad grupės ieškiniu ginami privatūs grupės narių interesai, kai juo siekiama kompensuoti grupės narių patirtą žalą, o viešasis interesas ginamas, jei siekiama uždrausti atsakovo neteisėtus veiksmus, kai teismo naudą patirs neapibrėžta asmenų grupė. Apgynus kolektyvinį (viešąjį) vartotojų interesą, tiesiogiai ar netiesiogiai pagerinama daugelio vartotojų padėtis⁴¹.

Nei CPK, nei kituose įstatymuose ar įstatymų įgyvendinamuose teisės aktuose grupės ieškinytis teisiškai nebuvo reglamentuotas⁴². Nesant tinkamo teisinio reguliavimo, kuriuo būtų galima apginti grupės interesus, nebuvo sąlygų pateikti grupės ieškinį. CPK 49 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas grupės ieškinytis viešajam interesui ginti, negalėjo būti laikomas grupės ieškinytis tinkamu teisiniu reguliavimu.

Būta iniciatyvų, kuomet Seimui 2005 metais sudarius darbo grupę, buvo svarstyti galimi grupės ieškinytis patobulinimai CPK, tačiau neprieita vieningos nuomonės ir visi pateikti siūlymai buvo atmesti ir nesulaukė pritarimo.

Teismų praktikoje 2009 metais, buvo teigiama, jog „teisė reikšti grupės ieškinį, kuri deklaruota CPK 49 straipsnio 5 dalyje, negali būti realizuota, kadangi tokio ieškinytis įgyvendinimo mechanizmas nėra reglamentuotas teisės aktuose. Grupės ieškinytis institutą taikyti praktikoje nėra galimybės, nes teisės aktuose nėra nustatyta, koks ieškinytis gali būti pripažįstamas grupės ieškinytis, kokie subjektai turi teisę pareikšti grupės ieškinį, kokie reikalavimai keliami tokio ieškinytis turiniui, kokia tvarka grupės ieškinytis pareiškiamas ir nagrinėjamas, kokie tokio veiksmo procesiniai padariniai ir reikšmė bei kokia sprendimo, priimto išnagrinėjus grupės ieškinį, teisinė galia. Taigi, dėl nurodytų objektyvių priežasčių Lietuvos teismų praktikoje įgyvendinti grupės ieškinytis institutą apskritai yra neįmanoma“⁴³.

Tačiau, negalima teigti, kad Lietuvoje kategoriškai nebuvo galimybės, tuo metu pareikšti grupės ieškinį viešajam interesui ginti. Nes, vartotojų teisių apsaugos įstatyme, buvo numatytas vartotojų viešojo intereso gynimas, minėto įstatymo 30 straipsnio 2 dalis nurodė, jog vartotojų viešojo intereso gynimas – tai ieškinytis ar pareiškimo (skundo) vartotojų viešajam interesui ginti pareiškimas, kai siekiama pripažinti ar pakeisti teisinius santykius, uždrausti (nutraukti) pardavėjo

⁴¹ Egidijus Krivka. *supra* note 1: 94.

⁴² „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 13 d. nutarimas Nr. 885 „Dėl grupės ieškinytis koncepcijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 92, 4386 (2011). Žiūrėta 2017 12 30 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.4038152?jfwid=q8i88lsbf>.

⁴³ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-492/2009“ žiūrėta 2017 12 17 per internetą: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=a11e15d7-d171-4572-b84f-e7ddd4923e7b>.

ar paslaugų teikėjo veiksmus (neveikimą), kurie pažeidžia vartotojų teisėtus bendruosius interesus ir yra nesąžiningi vartotojų požiūriu, neatitinka sąžiningos verslo praktikos arba prieštarauja Civiliniam kodeksui, vartotojų teisių apsaugos įstatymui ar kitiems teisės aktams. Ši norma akivaizdžiai numato kolektyvinio (grupės) ieškinio galimybę, nes ieškinį dėl vartotojų viešojo intereso gynimo galima tokiu laikyti, nes jis atitinka kolektyvinio (grupės) ieškinio požymius: ieškinį pareiškia institucija, kuri gina ne savo, o vartotojų grupės bendruosius interesus, teismo sprendimo pagal tokį ieškinį *res judicata* galia turėtų būti taikoma visai vartotojų grupei. Nuo visaverčio grupės ieškinio, toks ieškinys skiriasi, jog jo pagrindu negali būti reiškiami reikalavimai dėl žalos atlyginimo neįtraukiant suinteresuotų vartotojų į teismo procesą⁴⁴. Lietuvoje numatytas ieškinys vartotojų viešajam interesui ginti buvo panašus į kitose valstybėse žinomus asociacijų ieškinius (*angl. assocoational action, vok. Verbandsklage*) arba kolektyvinius ieškinius (*angl. collective actions*). Viešojo, bendrojo intereso elementas būdingas tokio pobūdžio ieškiniams, nes ieškinio patenkinimo atveju naudą patiria visa visuomenė arba jos dalis⁴⁵.

Vyriausybė 2011 metų liepos 13 dienos nutarimu Nr. 885 „Dėl grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo“ patvirtino Teisingumo ministerijos parengtą Grupės ieškinio koncepciją ir pavedė Teisingumo ministerijai parengti ir pateikti Vyriausybei teisės aktų, susijusių su grupės ieškinio koncepcijos įgyvendinimu, projektus. Grupės ieškinio koncepcija parengta įgyvendinant Vyriausybės 2008-2012 metų programos įgyvendinimo priemones, patvirtintas Vyriausybės 2009 metų vasario 25 dienos nutarimu Nr. 189.

Teisingumo ministras, įgyvendindamas Penkioliktosios Vyriausybės veiklos programą kuriai pritarė Seimo 2008 metų gruodžio 9 dienos nutarimu Nr. XI-52, ketvirtosios dalies V skyriaus 117 punktą ir vadovaudamasis Vyriausybės 2011 metų liepos 19 dienos nutarimo Nr. 885 „Dėl grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo“ 2 punktu priėmė 2011 metų rugpjūčio 19 dienos įsakymą Nr. 1R – 202 „Dėl darbo grupės sudarymo“, kuriuo sudarė darbo grupę su Grupės ieškinio koncepcijos įgyvendinimu susijusiems teisės aktų projektams parengti⁴⁶. Darbo grupė parengė projektą, rengdama jį rėmėsi į Lietuvos teisinę sistemą panašių valstybių, tokių kaip Švedija, Suomija, Norvegija, pavyzdžiu, taip pat buvo remtasi 2008 metų liepos 7 dienos taikomuoju moksliniu tyrimu „Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo“, kurį atliko prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius, prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas, lekt. dr. Danguolė Bublienė ir doc. dr. Rimantas Simaitis.

⁴⁴ Egidijus Krivka. *supra* note 1: 97.

⁴⁵ *Ibid.*, 96.

⁴⁶ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 261(1) straipsniu bei XXIV (1) skyriumi įstatymo projekto aiškinamasis raštas“. *Valstybės žinios* 92, 4386 (2011). Žiūrėta 2017 12 17 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.429220?jfwid=-t0ik4nhmu>.

Teisės ir teisėtvarkos komitetui pateikus savo pasiūlymus, pataisas bei pastabas dėl įstatymo projekto⁴⁷, Seimas patvirtinto 2014 metų kovo 13 dieną CPK 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 261¹ straipsniu bei XXIV¹ straipsniu bei XXIV¹ skyriumi įstatymą Nr. XII-771 (toliau – Įstatymas)⁴⁸, kuris įsigaliojo, 2015 metų sausio 1 dieną. CPK pakeitimai, kurių dėka įteisintas grupės ieškinytis civiliniame procese, įsigaliojo nuo 2015 metų sausio 1 dienos⁴⁹. Šis pakeitimas įteisino teorinę galimybę pareikšti grupės ieškinį civiliniame procese, sudarydamas sąlygas pasinaudoti grupės ieškinio institutu ginant savo pažeistas teises teisme.

Teisingumo ministerija parengė CPK nuostatų pakeitimo projektą, kuris 2016 metų lapkričio 8 dieną buvo priimtas Seime, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymas Nr. XII-2751 (toliau – Įstatymas Nr. XII-2751), jo tikslas buvo užtikrinti sklandų, kai kurių CPK nuostatų taikymą praktikoje, skirtas reguliuoti apeliacinį ir kasacinį procesus grupės ieškinio bylose. Įstatymu Nr. XII-2751 pakeisti tokie Įstatymo straipsniai: 441¹³, 441¹⁴, 441¹⁶⁵⁰. Minėti pakeitimai bus aptarti tolimesnėse šio darbo dalyse.

Grupės ieškinytis kaip teisės institutas Lietuvoje, vis dar naujas institutas civiliniame procese. Įsigaliojus CPK 2003 metų sausio 1 dieną iki Įstatymo įsigaliojimo, teismų praktikos, kuomet grupė asmenų bandytų ginti savo teises, buvo negausiai⁵¹, kliūtys buvo aiškios ir teismų praktikoje išsakytos, tačiau įsigaliojus Įstatymui nuo 2015 metų sausio 1 dienos situacija tik nežymiai pasikeitė. Iš įsigaliojusio Įstatymo buvo tikimasi, jog atsiras tinkamos sąlygos, tam, kad grupės ieškinytis, kaip teisių gynimo būdas, vis dažniau bus taikomas praktikoje, jog bus apgintos didelių (ne mažiau 20) asmenų grupių interesai, kurie bus susiję tapačiomis faktininėmis aplinkybėmis, turės tą patį teisinį pagrindą. Buvo tikimasi, jog grupės ieškinio institutas palengvins teismų darbą. Tačiau, praėjus daugiau nei dviem metams grupės ieškinio institutas vis dar nėra populiarus. Todėl natūraliai kyla klausimas: kodėl? Į šį klausimą turėtų padėti atsakyti tolimesnės šio darbo dalys.

---

⁴⁷ „Civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261(1) straipsniu bei XXIV(1) skyriumi įstatymo projekto Komiteto posėdžio protokolo išrašas“. *Valstybės žinios* XIP, 4634(2). Žiūrėta 2017 10 10 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/f7a92c20836d11e3905681b866d09f15>.

⁴⁸ Balsavimo rezultatai: „už“ – 92, „prieš“ nėra, „susilaikė“ 2. „Civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261(1) straipsniu bei XXIV(1) skyriumi įstatymo projekto Komiteto posėdžio protokolo išrašas“. *Valstybės žinios* XIP, 4634(2). Žiūrėta 2017 10 10 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/f7a92c20836d11e3905681b866d09f15>.

⁴⁹ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261¹ straipsniu bei XXIV¹ skyriumi įstatymas“. *Valstybės žinios* 2014, 03570 (2014). Žiūrėta 2016 10 14 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/26a1bb80b00711e3bf53dc70cf7669d9/oQcAnQZiQr>.

⁵⁰ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymas Nr. XII-2751“. *Valstybės žinios* 2016, 26956 (2016). Žiūrėta 2017 01 07 per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fa6431f0ac8f11e6b844f0f29024f5ac>.

⁵¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-492/2009, kurioje Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad teisė reikšti grupės ieškinį, kuri deklaruota Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio 5 dalyje, negali būti realizuota.

2.2. Grupės ieškinio bylų nagrinėjimo ypatumai

Pagal 2015 metų sausio 1 dieną Lietuvoje įsigaliojusį Įstatymą grupės ieškinio bylas teismas nagrinėja pagal Įstatymo XXIV¹ skyriuje numatytas taisykles, taip pat vadovaujamosi CPK ar kituose įstatymuose nustatytais bendromis bylų nagrinėjimo taisyklėmis. Minėtos taisyklės taikomos tiek, kiek grupės ieškinio nagrinėjimo taisyklių nenustatyta Įstatymo XXIV¹ skyriuje, kurios taikomos nagrinėjant ginčus, kai ieškinys grindžiamas tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis ir juo siekiama tuo pačiu teisinės gynybos būdu apginti į grupę susijungusių fizinių ar juridinių asmenų, kurie pareiškė ieškinį, tapačias ar panašaus pobūdžio materialines teises ar įstatymų saugomus interesus.

Grupės ieškinio senaties terminas skaičiuojamas nuo to momento, kuomet buvo pareikštas grupės ieškinys, nepriklausomai nuo to, kada grupės nariai prisijungė į grupę.

Grupės ieškinio bylose numatyta išankstinė ginčų sprendimo ne teisme tvarka. Grupės atstovui pavesta registruota pašto siunta išsiųsti rašytinę pretenziją atsakovo – fizinio asmens gyvenamosios vietos adresu arba atsakovo – juridinio asmens buveinės adresu. Pretenzijoje apibūdinama pati grupė, išdėstomi jos reikalavimai, nurodoma, kokia atsakomybė laukia, jei reikalavimai nebus įvykdyti, per nurodytą terminą. Jei per nustatytą terminą atsakymas į pateiktą pretenziją nepateikiamas, tuomet laikoma, kad atsakovas pretenzijoje nurodytų reikalavimų nepatenkino. Galimos išimtys, jei kiti teisės aktai numato kitokią privalomą išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarką arba grupė pasinaudojo kitais neprivalomais ginčų sprendimo ne teisme būdais.

Grupės ieškinys turi atitikti tam tikras sąlygas, kad galėtų būti nagrinėjamas teisme:

1) pareikštas ieškinys dėl ginčo, kai ieškinys grindžiamas tapačiomis ar panašiomis faktinėmis aplinkybėmis ir juo siekiama tuo pačiu teisinės gynybos būdu apginti į grupę susijungusių fizinių ar juridinių asmenų, kurie pareiškė ieškinį, tapačias ar panašaus pobūdžio materialines teises ar įstatymų saugomus interesus⁵²;

2) grupės ieškinys yra tikslingesnis, efektyvesnis ir tinkamesnis būdas išspręsti konkretų ginčą negu individualūs ieškiniai;

3) buvo laikytasi išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos;

4) grupė turi tinkamą atstovą.

Grupės ieškinys turi atitikti bendruosius ieškiniams taikomus reikalavimus, taip pat jame turi būti prašymas nagrinėti grupės ieškinį pagal grupės ieškinio proceso taisykles, pateikti

---

⁵² „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“ *Infollex* 36, 1340, (2002). Žiūrėta 2017 12 14 per internetą: <https://www.infollex.lt/ta/77554:str441-3>.

argumentai ir pagrįsta, kodėl ieškinį tikslingiausia, efektyviausia ir tinkamiausia nagrinėti pagal grupės ieškinio proceso taisykles. Grupė - apibūdinama, aprašomos aplinkybės, kurios turi būti tapačios ar panašios visiems grupės nariams. Jei yra pareikštų individualaus pobūdžio turtinių grupės narių reikalavimų, turi būti nurodytos aplinkybės, pateikiami įrodymai, kurie gali būti svarbūs vertinant šiuos reikalavimus. Pateikiami įrodymai, pagrindžiantys grupės atstovo tinkamumą, atstovauti grupei. Turi būti pateikiami duomenys apie tai, jog buvo laikytasi išankstinės ginčų sprendimo tvarkos. Grupės ieškinys turi būti pasirašytas grupės atstovo ir advokato.

Grupės ieškinys teikiamas su priedais. Vienas iš priedų - grupės narių sąrašas, jame pateikiama informacija apie grupės narius: vardai, pavardės (pavadinimai), gyvenamųjų vietų (buveinių) adresai, asmens kodai (juridinių asmenų kodai), adresai pašto korespondencijos siuntoms, telefono numeriai ir kiti duomenys, kurie gali būti reikalingi ryšiams palaikyti. Taip pat, teikiama teisinių paslaugų sutartis (jos išrašas), sudaryta grupės atstovo ir grupės advokato. Su nurodytu grupės sąrašu ir teisinių paslaugų teikimo sutartimi, teikiamas ir pranešimas, kuriuo grupės atstovas sieks per teismo nustatytą terminą papildyti grupę. Pranešime, kurio formą tvirtina teisingumo ministras, nurodomi duomenys: grupės atstovo vardas ir pavardė (pavadinimas), duomenys ryšiams palaikyti (adresas pašto korespondencijai, telefono numeris ir kiti duomenys), pateikiamas grupės apibūdinimas, nurodytas atsakovas, ieškinio pagrindas ir ieškinyje keliami reikalavimai, informacija, kad grupės nariais norintys tapti asmenys per teismo nustatytą terminą gali kreiptis į grupės atstovą, taip pat tvarka, pagal kurią grupės atstovas teikia informaciją, ir pagrindinė informacija apie grupės ieškinio nagrinėjimo proceso ypatumus.

Grupės atstovui pareiškus grupės ieškinį, teismas nutartimi priima arba atsisako jį priimti, nutartimi išsprendžiamas klausimas ar grupės ieškinys gali būti nagrinėjamas pagal grupės ieškinio proceso taisykles.

CPK numato ir taikos sutarties galimybę su atsakovu, bei reguliuoja taikos sutarties ypatumus grupės ieškinio atveju. Pirmiausia grupės atstovas informuoja narius apie ketinimą sudaryti taikos sutartį. Pranešime nurodoma, jog grupės nariai per dvi savaites nuo informavimo dienos gali pasitraukti iš grupės, pateikiama informacija apie tai, jog jei grupės narys nepasinaudoja CPK 441⁵ straipsnio 3 dalyje numatyta teise, raštu pranešus apie tai teismui pasitraukti iš grupės (šia teise narys gali pasinaudoti tol, kol teismas priima nutartį, kuria patvirtina galutinį grupės narių sąrašą), tuomet teismui patvirtinus taikos sutartį, byla bus nutraukta ir grupės narys nebegalės reikšti ieškinio tuo pačiu klausimu dėl to paties dalyko. Taikos sutartis bus privaloma grupės nariams, kurie nepasinaudojo minėta CPK 441⁵ straipsnio 3 dalyje numatyta teise pasitraukti iš grupės. Kitiems – pasitraukusiems iš grupės asmenims pasitraukimas iš grupės neužkirs kelio reikšti individualų ieškinį tam pačiam atsakovui dėl to paties dalyko.

Dėl pirmosios instancijos teismo grupės ieškinio byloje priimto neįsiteisėjusio bendro sprendimo arba dėl neįsiteisėjusio tarpinio sprendimo grupės atstovas turi teisę paduoti grupės apeliacinį skundą, kurį surašo grupės advokatas, o pasirašo tiek pats grupės advokatas, tiek ir grupės atstovas. Grupės nariai, tol kol nepasibaigęs grupės apeliacinio skundo padavimo terminas, gali atsisakyti savo, kaip proceso šalies, teisių ir pareigų apeliaciniame procese, tiesiog pateikdamas rašytinį pareiškimą teismui. Jei šia teise pasinaudoja pusė ar daugiau, kaip pusė visų grupės narių, tuomet apeliacinio skundo paduoti negalima. Terminas pateikti apeliacinį skundą gali būti atnaujintas, jei jis buvo praleistas dėl svarbių priežasčių.

Galima situacija, kuomet grupės atstovas apeliacinio skundo nėra padavęs, tuomet teismas, priėmęs bendrą sprendimą dėl grupės ieškinio arba tarpinį sprendimą, gavęs daugiau kaip pusės visų grupės narių rašytinį prašymą, paduotą ne vėliau kaip prieš tris darbo dienas iki grupės apeliacinio skundo padavimo termino pabaigos, šio sprendimo įsiteisėjimą neskundžiama nutartimi atideda keturiasdešimt dienų⁵³. Šis terminas nustatomas tam, kad grupė galėtų išsirinkti naują grupės atstovą, bet, kuris grupės narys turi teisę kreiptis į teismą dėl jo pripažinimo grupės atstovu apeliaciniame procese.

Apeliacinio teismo sprendimas yra bendras visiems grupės nariams. Jei grupės apeliacinis skundas buvo nepaduotas, tuomet grupės nariai, gali kreiptis į teismą su individualiu apeliaciniu skundu dėl sprendimo, kurį teismas priėmė spręsdamas klausimą dėl to grupės nario individualaus pobūdžio turtinių reikalavimų, kuriuos jis reiškė grupės ieškinio byloje.

Atskirųjų skundų padavimui taikomos analogiškos taisyklės. Grupės atstovas dėl pirmosios instancijos teismo grupės ieškinio byloje priimtų nutarčių turi teisę paduoti atskiruosius skundus, kuriuos surašo grupės advokatas, pasirašo taipogi grupės advokatas ir grupės atstovas.

Kasaciniam procesui grupės ieškinio byloje *mutatis mutandis* taikomos CPK 441¹³ straipsnio nuostatos ir bendrosios kasacinio proceso taisyklės. Nutartis dėl iki kasacinio skundo padavimo termino pabaigos dėl grupės atstovo pakeitimo priima bendrą sprendimą dėl grupės ieškinio arba tarpinį sprendimą priėmęs pirmosios instancijos teismas⁵⁴.

Civilinis procesas yra pritaikytas spręsti dviejų aiškiai apibrėžtų asmenų tarpusavio ginčus individualių ieškinių pagalba. Grupės ieškinio reguliavimu siekiama numatyti papildomas taisykles, būtinas įprastą dviejų šalių procesą pritaikyti skaitlingam ieškovų daugetui (grupei). Tiek kiek grupės ieškinį reguliuojančiose CPK normose nenumatyta išimčių ar ypatumų, lyginant su ginčo teiseną reguliuojančiomis CPK normomis, taikomos CPK normos, reguliuojančios ginčo teiseną. Lietuvoje ilgą laiką nebuvo sureguliuotas grupės ieškiny, visuomenė ir advokatai, bei

---

⁵³„Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“ *Infollex* 36, 1340, (2002). Žiūrėta 2017 12 15 per internetą: <http://www.infolex.lt/ta/77554:str441-13>.

⁵⁴„Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“ *Infollex* 36, 1340, (2002). Žiūrėta 2017 10 14 per internetą: <http://www.infolex.lt/ta/77554:str441-14>.

teismai yra įpratę ginčus spręsti pagal dviem šalims pritaikytas ginčo teisenos taisykles, o tai potencialiai gali būti vienas iš veiksnių (visuomenės įpročiai), nulemiančių lėtą grupės ieškinio instituto integravimąsi į Lietuvos teisinę sistemą.

2.3. Grupės ieškinio, kaip teisinio reguliavimo, stebėseną 2015 – 2017 metais

Įstatymu įtvirtinus grupės ieškinio institutą, buvo tikimasi, jog grupės ieškinys padės sukurti tokias sąlygas, kuomet savo pažeistas teises apginti galės ir tie asmenys, kurie galbūt dėl finansinių galimybių šios minties atsisakydavo. Jog asmeniui, kuris patyrė 10 eurų žalą, kreiptis į teismą finansiškai nenaudinga, bet jei tokių asmenų daugiau nei 20, pažeistas savo teises apginti lengviau, ir ne taip finansiškai nuostolinga. Grupės ieškinio institutas turėjo sutrumpinti civilinių bylų nagrinėjimo procesą, juk nagrinėti 20 atskirų ieškinių atskirai, negu vienoje byloje, kad ir kaip vertintume trunka trumpiau, dėl šitos priežasties teismo procesas turėjo tapti pigesnis proceso dalyviams, nes vienas teismo posėdis sudarys mažesnes teismų veiklos sąnaudas, nei keli ar keliolika. Vienas iš tikslų turėjo būti ir siekis formuoti vienodą teismų praktiką tokių pačių ar panašių bylų, didinti pasitikėjimą teismine sistema.

Tam, kad nustatyti faktinius teisinio reguliavimo padarinius, ar faktiniai padariniai atitiko planuotus tikslus Teisingumo ministerija atliko teisinio reguliavimo stebėseną civiliniame procese, atskirų CPK nuostatų, kuriose grupės ieškinio institutas buvo įtvirtintas ir pateikė pažymą 2017 metų vasario 20 dieną Nr. 5R-42 (toliau - Stebėseną Nr. 5R-42) ir 2018 metų vasario 1 dieną Nr. 5R-30 (toliau – Stebėseną Nr. 5R-30). Teisingumo ministerija prieš pateikiant Stebėseną Nr. 5R-42 ir Stebėseną Nr. 5R-30 kreipėsi į Teisėjų tarybą, Nacionalinę teismų administraciją, Lietuvos advokatūrą ir Lietuvos antstolių rūmus, kaip į subjektus, praktikoje labiausiai susiduriančius su grupės ieškiniu, prašydama pateikti turimą informaciją ir apie 2016 ir 2017 metais grupės ieškinio instituto taikymo praktiką, nurodyti problemas, su kuriomis susidurta taikant atskiras įstatymo nuostatas, taip pat teikti siūlymus dėl grupės ieškinių reguliuojančių teisės normų.

Teisėjų taryba pateikė Teisingumo ministerijai siūlymus su pakeitimais, dėl teisinio reguliavimo tobulinimo:

1) CPK 441⁴ straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog grupės atstovė gali būti asociacija arba profesinė sąjunga, kai grupės ieškiniu reikiama reikalavimai kyla iš teisinių santykių, tiesiogiai susijusių su asociacijos arba profesinės sąjungos veiklos tikslais ir sritimi, ir kai ne mažiau kaip dešimt grupės narių yra asociacijos arba profesinės sąjungos nariai. Šiuo atveju grupės nariais gali būti ne tik asociacijos arba profesinės sąjungos nariai, tačiau nagrinėjant bylą asociacija arba profesinė sąjunga atstovauja visų grupės narių interesams. Kadangi šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas tam tikroms institucijoms suteikia teisę ginti viešąjį interesą, tačiau minėtos

institucijos neturi galimybės reikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo kolektyvinės žalos padarymo atveju. Teisėjų tarybos siūlymas, jog turi būti papildytas 441⁴ straipsnio 2 dalis, ir numatyta, kad būti grupės atstovu turėtų būti suteikiama teisė ir institucijoms, turinčioms įgaliojimus ginti asmenų grupių interesus vykdant priežiūros (apsaugos) funkcijas, pavyzdžiui, Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai, ginant vartotojų grupės interesus, arba Lietuvos bankui, ginant neprofesionalių investuotojų interesus. Teisėjų tarybos požiūriu tokios teisės suteikimas institucijoms turėtų užtikrinti efektyvesnę institucijos funkcijų vykdymą bei asmenų, kurių interesų apsaugą turi užtikrinti šios institucijos, teisių gynimą⁵⁵.

Tokio siūlymo įgyvendinimas, galėtų prisidėti prie gausesnės teismų praktikos grupės ieškinio bylose formavimo. Sėkmingai institucijoms apginus grupės interesus, grupės ieškinio institutas būtų populiarinamas ir kitose srityse. Kadangi grupės ieškinyje Lietuvos teisinėje sistemoje galimas įvairiose srityse, todėl išplėtus institucijų sąrašą, turinčių teisę reikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo kolektyvinės žalos padarymo atveju, grupės ieškinio institutas taptų labiau prieinamas visuomenei. Nereikalinga teisės aktuose nurodyti baigtinę institucijų, galinčių ginti grupės interesus grupės ieškinio pagalba, sąrašą. Bet kuriai institucijai pateikus įrodymus ir tinkamai argumentavus, kad ji gali ginti grupės interesus, teismui sutinkant, ir grupei neprieštaraujant, turėtų būti suteiktas grupės atstovo statusas.

2) CPK 441⁷ straipsnio 1 dalyje numatyta, kad grupės atstovui pareiškus grupės ieškinį, teismas nutartimi dėl grupės ieškinio priėmimo išsprendžia klausimą dėl grupės ieškinio priėmimo ar nepriėmimo ir ši nutartis gali būti skundžiama atskiruoju skundu. Išnagrinėjus paduotą atskirąjį skundą priimta nutartis yra galutinė ir kasacine tvarka neskundžiama. Teismas, svarstydamas grupės ieškinio priėmimo klausimą, turi išspręsti nemažai kompleksinių klausimų: įvertinti reiškiamų reikalavimų pobūdį, santykį, dydį, grupės ieškinio tikslingumą bei efektyvumą, atstovo tinkamumą ir kita. Pastebėta, kad grupės ieškinio instituto taikymas ir aiškinimas gali kelti teismams neaiškumų.

Akademinė bendruomenė ir teisės praktikai 2016 metų gegužės 3 dieną konferencijoje „Grupės ieškinyje po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“ (toliau – Konferencija) aptarė ar grupės ieškinyje yra pakankamai efektyvus, ar yra dalykų, kuriuos būtina, kuo skubiau keisti. Konferencijos metu prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius teigė, jog grupės ieškinyje bus gyvybingas ir efektyvus, tik tada, kada teisėjams bus juo naudotis paprasčiau, efektyviau negu procesinio bendrininkavimo institutu. Jo teigimu viena iš problemų yra ta, kad jei teisėjai turės galimybę rinktis, tarp fakultatyvaus bendrininkavimo ir grupės ieškinio, ir pagal šiandieninį reguliavimą nagrinėti bylą remiantis fakultatyvaus bendrininkavimo nuostatomis yra

---

⁵⁵ Teisėjų taryba, raštas *Dėl grupės ieškinio instituto teisinio reguliavimo stebėsenos*, 2018-01-23, Nr. 3 GP-7-(7110).

paprasciau, nei grupės ieškinio, tai teisėjai ir rinksis paprastesnį kelią. Prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius įžvelgia kelias problemas CPK 44¹⁷ straipsnio 1 dalyje, jame nurodyta, jog teismas sprendamas, ar grupės ieškiny yra tikslingesnis, efektyvesnis ir tinkamesnis būdas išspręsti konkretų ginčą negu individualūs ieškiniai. Problema ta, kad grupės ieškiny negali būti lyginamas su individualiu ieškiniu, jis turi būti lyginamas su fakultatyviu bendrininkavimu. Sutinkama ir priešingos nuomonės, teigiama jog grupės ieškinio proceso prilyginimas dideliame procesiniame bendrininkavimui iškreipia grupės ieškinio instituto teisinę idėją. Vien tai, jog grupės ieškinį ir procesinį bendrininkavimą sieja, kai kurių normų panašumas, jokių būdu neleidžia jų tapatinti⁵⁶. CPK 44 straipsnio 4 dalis numato, jog esant procesiniam bendrininkavimui, į teismo posėdį kviečiami visi bendrininkai. Bendrininkų gali būti labai daug, tuomet, kai procesinis bendrininkavimas tokioje situacijoje tampa neįmanomas, pasitarnauja grupės ieškinio institutas. Kuomet nuo teisės pažeidimo nukenčia daug asmenų, tradiciniai procesinio bendrininkavimo ir atstovavimo institutai leidžia apginti savo teises dažniausiai tik tiems, kurie iniciatyvūs, žinantys savo teises, turi pakankamai laiko bei materialinių išteklių. Grupės ieškiniai turi prevencinę savybę paveikti potencialių atsakovų elgesį, skatina verslo praktiką atidžiau derinti su teisės reikalavimais. Individualūs ieškiniai tokios prevencinės savybės neturi⁵⁷.

Prof. habil. dr. Vytauto Nekrošiaus požiūriu grupės ieškiny yra neefektyvus, teismas turi būti suinteresuotas taikyti grupės ieškinio institutą, bet jei teismas dėl to turės dirbti daugiau, nei be šio instituto, tai šis institutas neveiks⁵⁸.

Konferencijos metu doc. dr. Danguolė Bublienė pasisakė, priešingai nei prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius, ji nemano, jog grupės ieškiny nėra populiarus dėl netobulo įstatymo, jos nuomone, Lietuvos visuomenė dar nelabai pribrendusi tokiems ieškiniams, galbūt yra daug daugiau priežasčių, viena iš jų, jog maža tikimybė, kad į grupės ieškinio institutą įsigilino dauguma advokatų, ir dar mažesnė tikimybė, kad advokatai siūlė šį teisių gynybos būdą savo klientams, arba nesiūlė dėl teisinio reguliavimo neišsamumo⁵⁹.

Pritariant Teisėjų tarybos ir prof. habil. dr. Vytauto Nekrošiaus nuomonei, jog palengvinus ir supaprastinus grupės ieškinio priėmimo nuostatus, susiaurinant teismo pareigas, tokiose vietose, kaip renkant grupės atstovą. Vertinti ar grupės atstovas yra sąžiningas, kompetentingas, jo patirtį kitose grupės ieškinio bylose, ar nėra grupės narių ir atstovo interesų konflikto ir kitus klausimus, galėtų atsakovas, pateikdamas argumentaciją ir įrodymus, kodėl jo

---

⁵⁶ Egidijus Krivka, *supra* note, 13: 97-98.

⁵⁷ Egidijus Krivka. *supra* note 1: 100.

⁵⁸ Vytautas Nekrošius, „Grupės ieškiny po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“, Vilnius, 2016 gegužės 3 d.

⁵⁹ Danguolė Bublienė „Grupės ieškiny: kai kurie tobulinti aspektai“. Pranešimas konferencijoje „Grupės ieškiny po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“, Vilnius, 2016 gegužės 3 d.

manymu grupės atstovas netinkamas. Grupė išsirinko, tai galima preziumuoti, kad jis yra tinkamas, kol neįrodyta kitaip.

Lietuvos advokatūra taip pat pateikė Teisingumo ministerijai savo siūlymus ir pastabas, dėl grupės instituto tobulinimo:

1) CPK tikslinga aiškiai numatyti procesines teises ir teismo veiksmus, kurių pastarasis turi imtis, konstatavęs, jog nėra prielaidų ir (arba) sąlygų ieškinį nagrinėti CPK XXIV¹ skyriuje nustatyta tvarka. Pažymėtina, kad grupės ieškinio pareiškimas teisme reikalauja nemažo šalies įdirbio, todėl proceso koncentracijos tikslais, Lietuvos advokatūros nuomone, teismui konstatavus, jog ieškinys negali būti nagrinėjamas CPK XXIV¹ skyriuje nustatyta tvarka tikslinga priimti nutartį ieškinio trūkumams šalinti.

2) Kuomet yra pareiškiami keli grupės ir individualūs ieškiniai dėl to paties masinio teisių pažeidimo, bylų sujungimo galimybė yra teorinė ir ja teismai gali nesinaudoti, siekdami nekomplikuoti ir taip sudėtingų bylų. Lietuvos advokatūros teigimu, dėl šios priežasties galėtų pradėti formuotis nepalanki grupės ieškinio instituto teismų praktika, stabdyti ieškinių nagrinėjimą, kol nebus išnagrinėti individualūs ieškiniai, ar vienus grupės ieškinius stabdyti, kol nebus išnagrinėti kiti grupės ieškiniai. Todėl, CPK 441¹⁰ straipsnyje numatytas reglamentavimas turėtų būti tobulinamas numatant visų teismuose nagrinėjamų vienarūšių grupės ieškinių ir individualių ieškinių procesų privalomą sujungimą į vieną bylą, siekiant užtikrinti didesnę vienarūšių procesų koncentraciją ir veiksmingai įgyvendinti grupės ieškinio instituto tikslus.

3) Lietuvos advokatūra siūlo reglamentuoti, kokiais atvejais tam tikros asmenų grupės neabejotinai galėtų kreiptis į teismą su grupės ieškiniu, tuo užtikrinant teisę į teisminę gynybą masinių teisės pažeidimų atveju. Tačiau, šis sąrašas nebūtinai turėtų būti baigtinis. Gali būti ir priešingas variantas, kuomet įstatymų leidėjas numato išimtis, kokiais atvejais grupės ieškinys yra negalimas⁶⁰.

Pritariamai Lietuvos advokatūrai, galima teigti, jog pagal esamą teisinį reguliavimą teismui nenustačius būtinų grupės ieškinio prielaidų, teismo nutartis atsisakyti priimti grupės ieškinį yra konkretaus teismo proceso pabaiga. Institutas naujas, Lietuvos teisinėje sistemoje nėra priprastas, todėl aiškus procesinių teisių pasekmių ir teismo veiksmų reglamentavimas, kuomet teismas konstatuoja, jog ieškinys negali būti nagrinėjamas pagal CPK XXIV¹ skyriuje nustatyta tvarka, užtikrintų grupės ieškinių proceso efektyvumą ir vienodos ar panašios teismų praktikos formavimąsi. Be to, Lietuvos advokatūros pasiūlyta idėja, jog CPK turėtų būti nurodytas sąrašas, kuris neturėtų būti baigtinis, kokiais atvejais grupės ieškinys galimas, tai galbūt palengvintų

---

⁶⁰ Lietuvos advokatūra, raštas *Dėl grupės ieškinio instituto teisinio reguliavimo*, 2017-02-22, Nr. 85.

abejojančių asmenų pasirinkimą ir sumažintų dvejonę, kad gal sritis, kurioje nukentėjo asmuo nepatenka į grupės ieškinių nagrinėjamų bylų spektrą.

Rekomendacijoje valstybės narės raginamos sudaryti sąlygas, kad kuo ankstesnėje bylinėjimosi stadijoje, būtų tikrinamas ieškinių priimtumas, tikrinama ar tinkamai laikomasi kolektyvinių ieškinių kriterijų, o tie, kurie akivaizdžiai neatitinka pagrįstumo sąlygų, būtų nenagrinėjami⁶¹.

Daugumoje valstybių narių yra taikomi tam tikri kriterijai, kuriuos turi atitikti grupės ieškiniai, ir kuriuos tikrina teismas ankstyvoje nagrinėjimo stadijoje. Bendrumas yra visose valstybėse narėse taikomas reikalavimas. Lietuvoje taikomas reikalavimas, jog pateiktas grupės ieškinytis yra efektyvesnis ir veiksmingesnis būdas išspręsti ginčą nei individualūs ieškiniai, nors tai pakankamai subjektyvus kriterijus, tačiau ši taisyklė taikoma ir Belgijoje, Danijoje, Suomijoje, Italijoje ir kitose valstybėse. CPK 13 straipsnis numato, kad šalys ir kiti proceso dalyviai turi teisę laisvai disponuoti joms priklausančiomis procesinėmis teisėmis. Teisės doktrinoje yra pažymima, kad vienas iš pagrindinių dispozityvumo principo aspektų yra tas, jog civilinė byla gali būti iškelta tik suinteresuoto asmens iniciatyva. Teismo iniciatyva galima tik tokiu mastu, kiek tai nepažeidžia dispozityvumo principo⁶². Ieškovai turi teisę pasirinkti, kokių iš CPK numatytų būdų nori ginti savo teises. Grupė, atstovaujama atstovo, pateikė grupės ieškinį, kaip ir aiškiai išreiškė norą, pasinaudojo savo teisėmis, iš dispozityvumo principo išplaukiančia teise - veikti patį procesą, tam, kad jos reikalavimas būtų tenkinamas pagal grupės ieškinio procedūras.

Italija ir Belgija papuola tarp trijų valstybių, tokių kaip Portugalija, Ispanija, Švedija, kuriose kolektyvus pažeistų teisių gynimo mechanizmas veikia geriausiai, lyginant su kitomis valstybėmis narėmis, kuriose Europos vartotojų organizacijos (toliau – BEUC) narių organizacijos reguliariai pradeda grupės ieškinio bylas teisme. Belgijoje teismas turi dar papildomai įvertinti ir galimą nukentėjusiųjų vartotojų grupės dydį, kolektyvinio ieškinio sudėtingumą, galimybę užtikrinti veiksmingą vartotojų apsaugą bei sklandų teisingumo sistemos veikimą. Kitose valstybėse narėse tokiose kaip Suomija, Nyderlanduose, Rumunijoje, Jungtinėje Karalystėje, beje ir Italijoje, kaip ir Lietuvoje, taikomas ir vertinimas atstovaujančio subjekto gebėjimas ginti nukentėjusiųjų asmenų interesus. Be to, Italijoje teismas turi įvertinti ne tik subjekto teisę pareikšti ieškinį, bet ir interesų konflikto galimybę.

Komisijai atliekant tyrimus Ataskaitai, valstybės narės Belgija ir Nyderlandai nurodė, jog priimtumo taisyklės yra probleminės. Danija tai pagrindžia tuo, kad jomis ribojama teisė pareikšti ieškinį. Lenkijoje taikomas reikalavimas, kad prašomos priteisti sumos būtų identiškos

---

⁶¹ Commission Recommendation, *supra* note, 19: 4.

⁶² Terebeiza, Žilvinas. Dispozityvumo principo galiojimo ribos ginant viešąjį interesą teisme. *Jurisprudencija*, t. 7(109); (2008): 93.

bent keliuose pogrupiuose, o tai gali atgrasyti galimus grupės narius nuo įstojimo į bylą arba juo priversti juos sumažinti reikalavimus, kad galėtų dalyvauti byloje. Jungtinė Karalystė įvardija kaip probleminį reikalavimą priimtinumui, tai, kad ieškiniuose turi būti nurodomos tokios pačios, panašios arba susijusios faktinės arba teisinės aplinkybės, jų aiškinimas konkurencijos bylose, o tai riboja galimybę kreiptis į teismą⁶³.

Pažymėtina, kad po Rekomendacijos priėmimo, teisės aktai dėl kolektyvinių ieškinių priimtimumo reglamentuojami atsižvelgiant į Rekomendaciją tik keliose valstybėse tai Lietuva, Belgija ir rengiant Slovėnijos projektą. Be to, Komisijos nuomone, pernelyg ribojančios priimtimumo taisyklės gali riboti galimybę pasinaudoti šia procedūra⁶⁴. Todėl, galima teigti, jog visos sąlygos, kurios apsunkina, padaro sudėtingesnį, ir vis labiau gausina teismų, advokatų darbą, yra netinkamos skatinti grupės ieškinio institutą. Tam, kad grupės ieškinys taptų populiariesnis, papildomi draudimai arba įpareigojimai teismams, tokie kaip privalomas bylų sujungimas, prieštarautų grupės ieškinio instituto esmei, jo operatyvumui ir veiksmingumui, greitesniam bylų nagrinėjimui.

Teisingumo ministerijai atlikus Stebėseną Nr. 5R-42 ir Stebėseną Nr. 5R-30, nurodyta, jog grupės ieškinio institutas yra reikalingas. Tačiau, negausi teismų praktika, lemia, jog sudėtinga visapusiškai įvertinti grupės ieškinio teisinio reguliavimo efektyvumą. Manytina, jog ateityje gali kilti poreikis keisti grupės ieškinio instituto teisinį reguliavimą, tačiau jie turėtų būti atliekami, atidžiai įvertinus teisinio reguliavimo problemas, kurios išryškėtų sistemiškai apibendrinus ilgesnio laikotarpio grupės ieškinio nuostatų taikymo praktiką, todėl anot Teisingumo ministerijos 2017 metais buvo tikslinga tęsti tolimesnę grupės ieškinio instituto stebėseną⁶⁵. Teisingumo ministerijai atlikus Stebėseną Nr. 5R-30, nurodoma, jog gauti duomenys neleidžia konkrečiai identifikuoti, kas nulemia, kad grupės ieškinys nepopuliarus ir 2017 metais – galbūt tai teisinio reguliavimo trūkumai, per menkas šio instituto žinomumas, specializuotų mokymų trūkumas, advokatų/teisėjų požiūris į šio instituto taikymo galimybes? Pateikiama išvada, jog tikslinga šį klausimą siūlyti apsvarstyti LR civilinio proceso kodekso priežiūros komitete, sudarytame teisingumo ministro 2013 metų vasario 21 dienos įsakymu Nr. 1R-55⁶⁶.

⁶³ Komisijos ataskaita, *supra* note, 6: 7.

⁶⁴ *Ibid.*, 8.

⁶⁵ „Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija „Teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma“. *Valstybės žinios* 5R, 42 (2017). Žiūrėta 2018 01 16 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/94e98650f75211e6be918a531b2126ab?positionInSearchResults=2&searchMod elUUID=1900de93-8c0a-44e5-9934-3102cb576d52>.

⁶⁶ „Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija „Teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma“. *Valstybės žinios* 5R, 30 (2018). Žiūrėta 2018 02 16 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/bccbbd00075a11e8802fc9918087744d?positionInSearchResults=0&searchMod elUUID=4e629908-0ce7-4c08-bb7e-1e3caa7957d9>.

Apibendrinant, galima teigti, jog nors grupės ieškinio institutas ne tampa populiariesnis Lietuvos teisinėje sistemoje, tačiau jis kaip institutas sukelia vis daugiau diskusijų net ir praėjus daugiau nei dvejiems metams nuo Įstatymo įsigaliojimo. Diskusijos rodo, jog institutas aktualus, būtent praktikai institutą dar ir pajaučia, tačiau kaip rodo stebėsenos išvados, į praktikų pateiktus siūlymus įstatymų leidejo, nelabai atsižvelgta. Sunku daryti išvadas vien remiantis teorine grupės ieškinio analize. Dėl Lietuvos CPK įtvirtintų normų ir reikalavimų, kyla gausios diskusijos tarp teisininkų ir akademikų, kai kitose valstybėse, kaip ir Belgijoje ar Italijoje, grupės ieškinys panašiai reguliuojamas, tačiau yra populiariesnis institutas nei Lietuvoje. Kaip rodo Ataskaitos duomenys, Lietuva viena iš nedaugelio šalių, kuri CPK įtvirtino grupės ieškinio institutą pagal Rekomendacijos reikalavimus, bet yra ne viena šalis, kurioje nėra įtvirtinti Rekomendacijose minėti reikalavimai, kaip Portugalija ir Ispanija, bet ten grupės ieškinys taip pat populiariesnis institutas, nei Lietuvoje. Atsižvelgiant į tai, kas šioje dalyje išsakyta, galima teigti, jog instituto gyvavimą nulemia ne tik įstatymo raidė, bet ir pati visuomenė, kai kuriems dalykams reikia laiko, tiek pačiam institutui, tiek visuomenei, kad jie tarpusavyje susigyventų.

2.4. Teismų praktikos apžvalga

Pagal Nacionalinės teismų administracijos pateiktą informaciją⁶⁷, 2015 metais Vilniaus apygardos teismas 2015 metų vasario 18 dienos nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-3157-258/2015 atsisakė priimti Ukmergės rajono savivaldybės ieškinį atsakovams uždarajai akcinei bendrovei „Energijos taupymo centras“ bei uždarajai akcinei bendrovei „Miesto energija“, dėl nepagrįsto praturtėjimo fakto pripažinimo bei 3 758 456.9 eurų. Lietuvos apeliacinis teismas 2015 metų liepos 10 dienos nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-816-157/2015 Vilniaus apygardos teismo 2015 metų vasario 18 dienos nutartį paliko nepakeista, nes nustatė, kad ieškovo ir asmenų, kurių naudai prašomas priimti sprendimas, ieškinys yra grindžiamas skirtingomis faktinėmis aplinkybėmis ir netapatous pobūdžio materialinėmis teisės normomis, kad ieškinio rezoliucinėje dalyje nurodyti juridiniai asmenys, kuriems iš atsakovų prašoma solidariai priteisti pinigines lėšas, nėra pasinaudoję išankstine ginčo sprendimo ne teisme tvarka⁶⁸.

---

⁶⁷ „Nacionalinės teismų administracijos 2015 m. lapkričio 10 d. elektroniniame pranešime pateikta statistinė informacija iš LITEKO informacinės sistemos apie grupės ieškinių nagrinėjimą“. Žiūrėta 2016 11 20 per internetą: <http://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/statistika/106>.

⁶⁸ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-816-157/2015“ ETEISMAI, žiūrėta 2017 07 17 per internetą: <http://eteismai.lt/byla/243816257406610/e2-816-157/2015>.

Atlikus Stebėseną Nr. 5R-42 ir Stebėseną Nr. 5R-30 nustatyta, jog 2016 metais, taip pat buvo tik keli bandymai pareikšti grupės ieškinį. Nagrinėtos dvi bylos – Vilniaus apygardos teisme, ir dvi bylos apeliacine instancija – Lietuvos apeliaciniame teisme⁶⁹.

Kauno apygardos teismas 2015 metų rugsėjo 29 dienos nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-2302-254/2015 atsisakė priimti grupės ieškinį. Grupės ieškinyje teiktas grupės atstovės Investuotojų asociacijos atsakovėms bankrutavusiai akcinei bendrovei Ūkio bankui ir uždarajai akcinei bendrovei „Deloitte Lietuva“ dėl investuotojams padarytos žalos atlyginimo. Lietuvos apeliacinis teismas 2016 metų vasario 18 dienos nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-158-186/2016 palieka Kauno apygardos teismo 2015 metų rugsėjo 29 dienos nutartį nepakeistą, nes grupės ieškinyje nebuvo grindžiamas tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis, dėl ko ieškinio nagrinėjimas pagal grupės ieškinio taisyklę nebūtų nei veiksmingesnis, nei tikslingesnis, nei efektyvesnis būdas išspręsti ginčą⁷⁰.

Vilniaus apygardos teismas 2015 metų gruodžio 21 dieną civilinėje byloje Nr. 2-6502-603/2015 nutartimi atsisakė nagrinėti ieškovų grupės atstovaujamos Investuotojų asociacijos ieškinį pagal grupės ieškinio proceso taisyklę nustatydamas terminą trūkumams pašalinti. Lietuvos apeliacinis teismas 2016 metų balandžio 7 dieną nutartimi civilinėje byloje Nr. 2-692-407/2016 Vilniaus apygardos teismo 2015 metų gruodžio 21 dienos nutartį paliko nepakeistą, nes ieškovų ir banko sutartys sudarytos skirtingu laikotarpiu, dėl skirtingų obligacijų kiekio, skirtingomis esminėmis sutarčių sąlygomis, skirtinguose miestuose, banką atstovaujant skirtingiems darbuotojams. Grupės ieškinyje nėra grindžiamas tapačiomis ar panašiomis faktinėmis aplinkybėmis⁷¹.

Nacionalinės teismų administracijos pateiktais duomenimis⁷², per 2017 metus buvo bandyta reikšti:

1) vienas ieškinyje Vilniaus apygardos teismui - byloje teismas nustatė terminą ieškinio trūkumams pašalinti, ieškinio priėmimo klausimas, apsvarstytas pirmąją ir apeliacine instancija, pakartotinai gražintas spręsti pirmosios instancijos teismui⁷³;

---

⁶⁹ „Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija „Teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma““. *Valstybės žinios* 5R, 42 (2017), žiūrėta 2016 12 16 per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/94e98650f75211e6be918a531b2126ab?positionInSearchResults=2&searchMod eLUUID=1900de93-8c0a-44e5-9934-3102cb576d52>.

⁷⁰ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-158-186/2016“ ETEISMAI, žiūrėta 2017 07 18 per internetą: <http://eteismai.lt/byla/193492241679476/e2-158-186/2016>.

⁷¹ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-692-407/2016“ ETEISMAI, žiūrėta 2017 07 17 per internetą: <http://eteismai.lt/byla/193492241679476/e2-158-186/2016>.

⁷² Nacionalinė teismų administracija, raštas *Dėl grupės ieškinio instituto teisinio reguliavimo stebėsenos*, 2018-01-19, Nr. 4R-130-(6.13).

⁷³ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-892-516/2017“ LITEKO, žiūrėta 2017 08 01 per internetą: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c05a9663-8892-4f8e-a30a-ba9b9650c9ef>.

2) du ieškiniai pareikšti Kėdainių rajono apylinkės teismui – abiem atvejais nesilaikyta grupės ieškinio teisingumo taisyklių, be to, nustatytas terminas ieškinio trūkumams pašalinti, o jų nepašalinus ieškiniai gražinti ieškovams⁷⁴.

Apibendrinant negausią 2015 – 2018 metais formuojama praktiką grupės ieškinio bylose matyti, jog bylos šalims sudėtinga nustatyti tapačias ar panašias faktines aplinkybes ir tapataus pobūdžio materialines normas. Be to, atskirais atvejais, šalys nesilaikė privalomos išankstinės ginčų sprendimo ne teisme tvarkos, keliose bylose nesilaikė teisingumo taisyklės, nors CPK 441¹ 4 dalyje aiškiai nurodyta, jog CPK XXIV¹ skyriuje nurodytas bylas kaip pirmosios instancijos teismas nagrinėja apygardos teismai. Atsižvelgus į negausią praktiką matyti, kad šalims nėra aišku, kaip išskirti tapačias ar panašias faktines aplinkybes, galima daryti išvadą, kad CPK neaiškiai ir (ar) sudėtingai reglamentuotos nuostatos, kuriose dėstomos sąlygos, kokioms aplinkybėms esant grupės ieškinys galimas. Galbūt reikalingi mokymai, konferencijos, atsižvelgus į tai, jog grupės ieškinio institutas yra naujas Lietuvos visuomenėje.

Formuojama ne vienoda praktika, kuomet paaiškėja, jog ieškinys negalės būti nagrinėjamas pagal grupės ieškinio proceso taisykles. Keliose bylose teismas atsisako nagrinėti grupės ieškinius, nes jie neatitinka fakto ir bendrumo sąlygos, bet vienu atveju teismas atsisako nagrinėti grupės ieškinį, baigiant teisminį procesą, kitu atveju – priima nutartį grupės ieškinio trūkumams šalinti, nurodant ieškovų pareikštus reikalavimus išskirti į atskirus ieškinius, nagrinėjamame ieškinyje paliekant tik vieno iš ieškovų reikalavimus. Įvertinus tai, kad nukentėję asmenys, juos atstovaujantys subjektai įdėjo nemenką įdirbį, nes parengti grupės ieškinį yra skiriama daugiau laiko, nei pavyzdžiui, individualiam ieškiniui, todėl siekiant grupės ieškinį populiarinti Lietuvos teisinėje sistemoje, manytina, jog pravartu nustatyti, jog tuomet, kai grupės nariai ir jos atstovas aiškiai pareiškė savo valią ieškinį nagrinėti arba pagal bendrąsias taisykles, arba pagal grupės ieškinio taisykles, jei grupės ieškinys atitinka visas grupės ieškinio prielaidas ir sąlygas, tuomet teismas neturėtų atsisakyti nagrinėti bylos apskritai, priimdamas nutartį atsisakyti priimti grupės ieškinį. Tai padėtų išvengti skirtingos teismų praktikos formavimosi, be to ir advokatų, teisininkų bendruomenė būtų labiau suinteresuota tokius ieškinius ruošti, kuomet neatmetamas, įvertinamas jų jau ruošiant grupės ieškinį įdėtas įdirbis, tuo pačiu būtų formuojama vienoda ar panaši teismų praktika. CPK būtų naudinga numatyti procesines teises pasekmes ir teismo veiksmus, kurių jis turėtų imtis, jei konstatuojama, kad ieškinys negali būti nagrinėjamas pagal CPK XXIV¹ skyriuje nustatytą tvarką.

---

⁷⁴ Teisėjų taryba, *supra* note, 55: 1.

3. ESMINIAI PRINCIPAI, NUOSTATOS IR SKIRTUMAI TARP LIETUVOS IR UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĖJE ĮTVIRTINTO KOLEKTYVINIO PAŽEISTŲ TEISIŲ GYNIMO

Šiame skyriuje, aptariant įvairių užsienio valstybių, tokių kaip JAV, Australijos, Kanados, daugiausiai ES valstybių narių patirtį, bus siekiama nustatyti Lietuvos teisės sistemoje įtvirtinto grupės ieškinio instituto trūkumus ir elementus, kurie nulemia jo neefektyvų pritaikomumą praktikoje. Nors JAV įtvirtintas vadinamas klasikinis grupės ieškinio institutas dažnai kritikuojamas dėl to, kad paliekama galimybė šiuo procesu piktnaudžiauti, neužtikrinama ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyra, tačiau jis populiariesnis institutas siekiant apginti kolektyvines pažeistas teises, nei įtvirtintas ES valstybėse narėse. ES valstybių narių patirtis nedidelė, iš 28 valstybių narių tik 19 jų turi įsivedusios kolektyvinių teisių gynimo institutą, bet ir čia jau galima išskirti valstybės nares, kuriose šis institutas populiariesnis nei kitose valstybėse narėse, tai: Belgija, Ispanija, Italija, Švedija, Portugalija. Lyginant užsienio valstybių teisėje įtvirtintą kolektyvinių teisių gynimo institutą, su Lietuvoje įtvirtintu grupės ieškinio institutu, šioje darbo dalyje bus siekiama atskleisti grupės ieškinio proceso modelių: dalyvavimo (angl. *opt-in*) (pavyzdžiui, Švedijoje, Italijoje) ir atsisakymo ar pasitraukimo (angl. *opt-out*) (pavyzdžiui, Portugalijoje), ir mišrios sistemos (pavyzdžiui, Belgijoje) trūkumus ir privalumus, aptarti sritis, kuriose galimas kolektyvinis teisių gynimas, taip pat grupės atstovo, advokato, teisėjo, pačios grupės vaidmenį ir procesinę padėtį.

3.1. Grupės ieškinio modeliai

Teisės moksle išskiriami du pagrindiniai grupės ieškinio modeliai: tai dalyvavimo (angl. *opt-in*) ir atsisakymo ar pasitraukimo (angl. *opt-out*)⁷⁵. Atsisakymo sistema yra sutinkama JAV, Kanadoje, Australijoje. Sistemos esmė yra ta, kad, kuomet teismas patvirtinę grupę ir jos atstovus, nustatomas terminas, per kurį grupės nariai gali pateikti prašymą išbraukti juos iš grupės narių sąrašo. Siekiama, kuo greičiau informuoti visus galimus grupės narius, kad jie kuo greičiau gautų visą informaciją apie pradedamą ir vykstantį procesą, galėtų pasitraukti iš jo, jei nepageidauja dalyvauti. Pagal atsisakymo grupės ieškinio modelį nukentėjusiųjų asmenų įtraukimas į bylą vyksta nesant jų negatyvaus sprendimo⁷⁶. Grupė formuojama automatiškai, tokiu būdu lengviau suburti didesnę grupę asmenų siekiančių apginti savo teises, nei dalyvavimo grupės ieškinio

⁷⁵ Vytautas Nekrošius, Rimantas Simaitis, Vigita Vėbraitė, Aurimas Brazdeikis, *Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos*. (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016.), 83, http://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2017/01/Asmens_teises_bylos_el-lietuviu.pdf.

⁷⁶ *Ibid.*

modelio metu. JAV praktikos atsisakymo modelio statistiniai tyrimai atskleidžia, kad tik apie 0.2 procentų grupės narių vartotojų ginčiuose pasirenka išstoti iš grupės⁷⁷. Tai rodo pasitikėjimą grupės ieškiniu ir modelio neabejotiną efektyvumą. Patogus modelis dar ir tuo, kad iš grupės narių reikalauja minimaliausių pastangų (nereikia aktyviai išreikšti sutikimo stoti į grupę, pakanka tik neišreikšti noro iš jau suformuotos grupės išstoti).

Kuomet taikomas dalyvavimo grupės ieškinio modelis, grupė formuojama iš asmenų, kurie aiškiai ir nedviprasmiškai išreiškė norą įstoti į grupę ir dalyvauti grupės ieškinio procese. Grupė aiškiai identifikuojama, sudėtis apibrėžta. Tačiau neretai susiduriama su problema, jog sunku suburti į vieną grupę asmenis, kurie galimai nukentėjo ir jų teisės liko pažeistos. Nors šiuo metu naudojamos gausios informacijos skleidimo priemonės, tokios kaip socialiniai tinklai, įvairūs žiniasklaidos puslapiai ir kita, tačiau galimi atvejai, kuomet informacija nepasiekia visų numanomų grupės narių. Galų gale dėl įvairių psichologinių, istorinių, ekonominių ir kitų priežasčių potencialus grupės narys gali priimti neigiamą sprendimą dėl dalyvavimo grupėje.

Įstatymo įsigaliojimas pakeitė nusistovėjusią situaciją Lietuvoje, kuomet grupės ieškinio modelis nebuvo įtvirtintas, todėl buvo neaiškus. Nuo 2015 metų yra aiškiai pasirinktas dalyvavimo grupės ieškinio modelis. Pasirinkimą lėmė tai, kad šis modelis labiausiai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 6 straipsnį bei CPK 266 straipsnį. Lietuvoje keliamas klausimas, kuris grupės ieškinio modelis tinkamesnis Lietuvos teisei sistemai? Viena iš nuomonių, jog jei norima paskatinti grupės ieškinio proceso veikimą, tai šiuo tikslu palankesnis būtų pasitraukimo iš grupės ieškinio proceso modelis⁷⁸. Masinių ginčų atveju proceso operatyvumą ir koncentraciją labiau užtikrina atsisakymo sistema, tačiau kol Lietuvoje nėra gausiai susiformavusios teismų praktikos, nėra galimybės identifikuoti, kokios praktikoje kyla problemos nagrinėjant grupės ieškinius Lietuvos teismuose, kokių rezultatų pasiekama, todėl eksperimentavimas su atsisakymo sistema būtų ankstyvas, tačiau neatmetama galimybė, jog ateityje tokia galimybė yra⁷⁹. Konferencijos metu buvo išsakyta ir kitokia pozicija, palaikanti galiojančiame CPK įtvirtintą įstojimo modelį, jog pasitraukimo iš grupės ieškinio modelis yra netinkamas Lietuvos sistemai, nes neatitinka kompensacinio mechanizmo, egzistuoja baudinė sistema, be to Lietuvos kultūra visai kitokia nei, pavyzdžiui, JAV⁸⁰. Tačiau procedūra, anot BEUC⁸¹ pagrįsta griežtu dalyvavimo principu ir todėl nėra labai aktyviai naudojama.

⁷⁷ Jürgen G. Backhaus, Alberto Cassone Giovanni Ramello *The Law and Economics of Class Actions in Europe. Lessons from America*. (UK: MPG Books Group, 2012), 60.

⁷⁸ Egidijus Krivka, *supra* note, 13: 98.

⁷⁹ Gvidas Mazgelis, Petras Ragauskas, ir Simonas Nikartas, *Grupės ieškinio institutas ES ir EFTA šalyse narėse*, (Vilnius: Teisės instituto mokslinis tyrimas, 2008), 22.

⁸⁰ Rasa Zaščiūrinkaitė, „Grupės ieškinio galimybės konkurencijos bylose“, pranešimas konferencijoje „Grupės ieškinys po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“, Vilnius, 2016 gegužės 3 d.

⁸¹ „Where does collective redress for individual damages exist?“ The European Consumer organization. Žiūrėta 2017 lapkričio 30 d. http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-117_collective_redress_country_survey.pdf.

Teisės doktrinoje ir ES teisės aktuose randama įvairių nuomonių, kuris modelis labiau tinkamas ES valstybėms narėms. Komisijos nuomone, šalis ieškovė turėtų būti sudaroma vadovaujantis dalyvavimo principu ir, kad, bet kokia šio principo taikymo išimtis, turėtų būti pagrįsta tinkamo teisingumo vykdymo argumentais⁸². Europos Parlamentas dėsto tokią poziciją, jog Europa turi atremti, bet kokius ketinimus pakeisti ES teisės tradiciją ir įtraukti svetimus procedūrinius elementus, kurie leistų piktnaudžiauti kolektyviniais ieškiniiais⁸³. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (toliau – EESRK) nuomone išreiškia savo palankų pritarimą Komisijos pozicijai, jog pavieniams asmenims reikėtų suteikti teisę pasinaudoti pareikštinio įsitraukimo procedūra prisijungti prie kolektyvinių bylų. Tačiau, mano, jog galimi atvejai, kuomet gali būti naudinga savaiminio įsitraukimo procedūra⁸⁴.

EESRK vienoje iš nuomonių nurodo, jog grupės ieškinių įvedimas neturėtų tapti JAV klasikinio ieškinio diegimu Europoje⁸⁵. JAV teismo sprendimus priima prisiekusiųjų teismas ir renkami teisėjai. Ši situacija, priešinga nei daugelyje ES valstybių narių teismuose, ir tai nulemia per daug palankius sprendimus ieškovams. Vartotojai šioje situacijoje prašymus teikia tam tikriems konkrečioms teismams, o ne tiems, kurie laikomi mažiau palankūs ieškovams (angl. *forum shopping*). Visos ES priemonės turėtų atspindėti Europos kultūrą ir teisės tradicijas, turėtų būti siekiama vienintelio tikslo - žalos atlyginimo. Komisija ne kartą yra pasisakius, jog grupės ieškiniai negali būti ES tokie, kokie jie yra JAV. Šis požiūris pagrįstas tuo, jog negali būti taikomi advokatų sėkmės mokesčiai ir baudinis nuostolių atlyginimas.

Rekomendacijoje šalys raginamos savo nacionalinėse sistemose įtvirtinti įstojimo principą, pagal kurį tiek fiziniai, tiek ir juridiniai asmenys į bylą turėtų įstoti tik jų išreikštu aiškiu sutikimu. Jiems turėtų būti sudaryta galimybė įstoti į bylą arba iš jos pasitraukti iki teismo sprendimo priėmimo arba bylos išsprendimo. Gali būti taikomos išimtys, bet jos turi būti pateisinamos tinkamu teisingumo vykdymu⁸⁶. Šis principas skirtas tam, kad būtų išvengta piktnaudžiavimo atveju, kuomet šalys įtraukiamos į bylą be jų aiškaus sutikimo. Atsisakymo modelio rizika, kad gali pasitaikyti atveju, kuomet taikant atsisakymo grupės ieškinio modelį,

---

⁸²„Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social committee and the Committee of the Regions "Towards a European Horizontal Framework for Collective Redress". *LEX.EUROPA* 2013/0401 (2013). Žiūrėta 2017 11 10 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013DC0401&from=GA>.

⁸³„Europos Parlamento pranešimas „Dėl vieningos Europos kolektyvinių ieškinių koncepcijos (2011/2089(INI))“. *EUROPA* A7, 0012/2012 (2012). Žiūrėta 2017 11 15 per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2012-0012+0+DOC+PDF+V0/LT>.

⁸⁴„Opinion of the European Economic and Social Committee on the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Towards a European Horizontal Framework for Collective Redress“. *EUROPA* 401 (2013). Žiūrėta 2017 11 16 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013AE5439&from=LT>.

⁸⁵„Opinion of the European Economic and Social Committee on Defining the collective actions system and its role in the context of Community consumer law (Own-initiative opinion). *LEX.EUROPA* 162/01 (2008). Žiūrėta 2017 11 20 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008IE0258&from=LT>.

⁸⁶ Commission Recommendation, *supra* note, 19: 5-7.

grupė sudaroma iš asmenų, kurie įtraukiami į grupę automatiškai dalyvauja bylos nagrinėjime ir apie tai gali net nežinoti, ypač, kuomet bylos tarpvalstybinės, ir į grupę įtrauktų asmenų gyvenamoji vieta yra ne vienoje valstybėje. Tokie asmenys gali patys kreiptis į teismą tada, kai kitame teisme ar net valstybėje jie, patys to nežinodami, jau yra pradėto grupės ieškinio proceso grupės nariais. Atsisakymo modelio privalumas, kad jis palankesnis situacijose, kai yra būtinybė ginti pažeistas kolektyvines teises, tačiau sunku gauti aiškų nukentėjusiųjų asmenų sutikimą.

Rekomendacijos tyrimas parodė, jog valstybės narės laikosi įvairios pozicijos, koks grupės ieškinio modelis yra tinkamas, ir kokios jo variacijos galimos. Numatomi atvejai, jog atsisakymo dalyvauti sistema galėtų būti taikoma ypatingais atvejais, kai sunku nustatyti nukentėjusiuosius, pavyzdžiui, kai įtariama, jog žmogaus teisės buvo pažeistos trečiose šalyse, visų pirma darbo sąlygų srityje, o ieškinys gali būti pareiškiamas atsakovams, kurių buveinė yra valstybėje narėje. Jungtinė Karalystė išreiškė savo nuomone, jog abejoja atsisakymo dalyvauti veiksmingumu, nes patirtis rodo, jog nustatant asmenų, kurie priskiriami tam tikrai grupei, tapatybę patiriamos didelės išlaidos ir administracinė našta. Pavyzdžiui, Prancūzijos Konkurencijos institucijos sprendimas dėl kartelio tarp mobilaus ryšio operatorių dėl kainų, 2005 metais. Kartelis paveikė apie 20 milijonų vartotojų. Vartotojų asociacija įdarbino 21 darbuotoją grupės ieškiniui, surinko 12 tūkstančių vartotojų, buvo sukurtas internetinis puslapis. Pareikštas ieškinys 750 tūkstančių eurų sumai, sugaišta 2 tūkstančius valandų laiko ir patirta 500 tūkstančius eurų teisinių išlaidų, tačiau Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas 2011 metų gegužės 26 dieną pripažino, kad Vartotojų asociacija viešai kviesdama bylinėtis pažeidė įstatymą, ir ieškinys buvo atmestas⁸⁷. Nyderlandai išreiškė pritarimą sistemai, kuomet kolektyviniams ieškiniams būtų taikomas įstojimo grupės ieškinio modelis, o kolektyviniams neteisminiems ginčams – atsisakymo dalyvauti grupės ieškinio modelis⁸⁸.

Valstybės narės, grupės ieškinio modelius taiko įvairiai. Tik įstojimo grupės ieškinio modelis taikomas: Austrijoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Italijoje, Maltoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Ispanijoje, Švedijoje ir kaip jau rašyta - Lietuvoje. Tik atsisakymo grupės ieškinio modelis taikomas tik dvejose valstybėse: Nyderlanduose ir Portugalijoje. Taigi, šis modelis yra mažiau populiarus.

Keturios valstybės tokios kaip Belgija, Jungtinė Karalystė, Bulgarija, Danija taiko abu grupės ieškinio modelius, tiek atsisakymo, tiek ir dalyvavimo, tik tai priklauso nuo ieškinio rūšies arba nuo bylos aplinkybių. Belgijoje kiekvienu konkrečiu atveju vertinama, kokį grupės ieškinio modelį taikyti, siekiant apginti vartotojų interesus. Vienoje iš bylų vartotojų teisių organizacija

---

⁸⁷ Rasa Zaščiūrinškaitė, „Grupės ieškinio galimybės konkurencijos bylose“, pranešimas konferencijoje „Grupės ieškinys po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“, Vilnius, 2016 gegužės 3 d.

⁸⁸ Komisijos ataskaita, *supra* note, 6: 14.

"*Test-Achats*" v. aviakompaniją *Thomas Cook*, kurioje teismas nusprendė, kad nagrinėjant, kuris grupės ieškinio modelis turėtų būti taikomas konkrečiu atveju, pirmiausia reikia įvertinti, kaip konkrečiu atveju vartotojų interesai gali būti geriausiai apsaugoti. Teismo nuomone, kai vartotojai žino, kad jie tapo žalos auka, ir kai jie gali lengvai suvokti savo teises, individualių nukentėjusiųjų, priklausančių grupei, interesas yra pakankamai apsaugotas pasirinkimo sistema, kuriai reikia aktyvių aukų pastangų. Priešingai, vartotojų interesus geriausiai apsaugo atsisakymo sistema tais atvejais, kai žalos atlyginimas nėra toks akivaizdus ir kai vartotojai nebūtinai žino apie patirtą žalą arba kai jų teisės yra mažiau aiškios. Teismas taip pat nurodė, kad potencialių aukų skaičius ir grupės dydis nėra reikšmingi, ir savaime nelemia, koks grupės ieškinio modelis turėtų būti nustatytas⁸⁹.

Numatytos išimties, dalyvavimo grupės ieškinio modelis taikomas jei ieškovai užsieniečiai ir jei veiksmu siekiama atstatyti fizinę ar moralinę kolektyvinę žalą. Jungtinėje Karalystėje, konkurencijos teisės bylose, kuomet teismas sprendimu patvirtina, jog bus taikomas atsisakymo grupės ieškinio modelis, tai toliau šioje byloje neleidžiama dalyvauti ieškovams, kurių gyvenamoji vieta yra ne Jungtinėje Karalystėje.

Galima išskirti dalyvavimo ir atsisakymo arba pasitraukimo sistemos privalomus ir trūkumus. Dalyvavimo grupės ieškinio modelio privalumai: 1) asmuo aiškiai ir nedviprasmiškai išreiškia savo sutikimą dalyvauti procese; 2) jei asmenys nedalyvavo procese, teismo sprendimas jiems nėra privalomas; 3) žinomi potencialūs ieškovai. Tačiau, šis grupės ieškinio modelis turi trūkumų: 1) procesas brangus, kiekvienas dalyvis turi išreikšti savo valią. Jei dalyvių daug, procesas tampa sudėtingu; 2) kuomet teisėjai nagrinėja individualias bylas, procesas užtrunka; 3) jei asmenys neaktyvūs, grupės ieškinys neapgina pažeistų asmenų interesų; 4) nepasiekiamas prevencinis pobūdis, galimos situacijos, kai į grupę įstoja ne visi nukentėję, tuomet dalis žalos lieka neatlyginta; 5) sprendimo galiojimas tik prie grupės prisidėjusiems asmenims iškelia naujų problemų, pavyzdžiui, vieningos praktikos formavimo problema, kadangi jei priimamas palankus sprendimas grupei, tuomet kiti asmenys taip pat susibūrę į grupę gali pateikti kitą grupės ieškinį, arba asmenys gali pateikti individualius ieškinius, tačiau tokiose bylose gali būti priimami ir kitokie sprendimai.

Esant atsisakymo arba pasitraukimo grupės ieškinio modeliui yra lengviau ir paprasčiau valdoma grupė, kurioje užtikrinama asmens teisė kreiptis į teismą ir į žalos atlyginimą, pasiekiamas prevencinis vaidmuo. Procesas vienas, tai palengvina atsakovo padėtį, kuomet dėl

---

⁸⁹ Hakim Boularbah and Maria-Clara Van den Bossche, „Class/collective actions in Belgium overview“, Thomson Reuters Practical Law, žiūrėta 2018 kovo 13 d., [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I767eb9783fbe11e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?ransitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=FE33A9918B69FC074F86C67C35D2A35B&comp=pluk&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I767eb9783fbe11e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?ransitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=FE33A9918B69FC074F86C67C35D2A35B&comp=pluk&firstPage=true&bhcp=1).

kompensacinio atlyginimo nagrinėjama vienoje byloje, o ne individualiose bylose, ar esant gausniam nukentėjusiųjų ratui esant keliems pareikštiems grupės ieškiniams. Šis grupės ieškinio modelis turi ir trūkumų ir jie pasireiškia tuomet, kai neužtikrinami tokie principai, kaip asmens teisė pasisakyti, dėl savo pažeistų teisių, efektyvios teisminės gynybos principas, teisės pateikti prieštaravimus principas, teisių gynybos priemonių nelygiavertiškumo principas.

Mišraus grupės ieškinio modelis užtikrina efektyvų prevencinį vaidmenį ir teisėjas įgyja teisę nuspręsti, kuris grupės ieškinio modelis gali būti tinkamiausias pagal esamą situaciją. Bet tuomet tokia situacija išryškina ir jos trūkumą, kadangi daugelyje atveju sprendžia teisėjas, kuris modelis tinkamesnis esamai situacijai, tuomet galima situacija, kuomet teisėjas gali parinkti grupei ar atsakovui palankesnę grupės ieškinio modelį, jei nėra apibrėžto sąrašo atveju, kokį grupės ieškinio modelį taikyti, konkrečiu atveju, arba nėra teismų praktikos analogiškose, ar panašiose bylose. Grupės ieškinio modelio parinkimas gali užtrukti, jei nėra reglamentuotas sąrašas numanomų bylų, kuriose geriausia taikyti vieną ar kitą grupės ieškinio modelį, kuris neturėtų būti baigtinis.

Valstybės narės diegia savo teisės sistemoje atsisakymo ir dalyvavimo grupės ieškinio modelius, bet išlaiko takoskyrą, tarp nacionalinių ir tarpvalstybinių bylų. Būtent tarpvalstybinių bylų atveju dažniau taikomas įstojimo grupės ieškinio modelis. Darbo autorės nuomone, galima teigti, jog Lietuvai taip pat labiausiai tiktų mišrusis grupės ieškinio modelis, numatant sritis, kuriose turėtų būti taikomas vienas ar kitas grupės ieškinio modelis, pavyzdžiui, esant mažareikšmiams individualiems reikalavimams, vartotojų teisių pažeidimo byloms, darbuotojų teisių pažeidimo byloms, esant tarpvalstybinėms byloms. Šis sąrašas neturėtų būti baigtinis, numatant galimybę, jog gali susiklostyti praktikoje situacijos, kuomet vienas ar kitas grupės ieškinio modelis bus labiau pateisinamas atsižvelgus į tinkamą teisingumo vykdymą. Tačiau, sutiktina su nuomone, jog eksperimentavimą, kuris modelis labiau tinkamas Lietuvos teisinėje sistemoje reikėtų atidėti vėlesniam laikui. Nėra vieno pavyzdžio, kad ES valstybės narei įsivedus vieną ar kitą modelį, grupės ieškinio procedūros tapo populiarnesnės. Nes, kaip rodo dokumentų analizė, šalyse, kuriose grupės ieškinio procedūros tarp ES valstybių populiariausios, yra įsivedusios skirtingus grupės ieškinio modelius, pavyzdžiui, Belgija – mišrus, Italija – tik įstojimo, Portugalija – tik atsisakymo. Mišrus modelis, grupės ieškinio procedūras padarytų labiau prieinamas didesniam nukentėjusiųjų asmenų ratui, tokių būdų sumažinant atveju, kuomet atsakovas neatlygino žalos, nors pažeidimas buvo akivaizdus.

3.2. Grupės ieškinio taikymo sritys

Kaip jau šiame darbe minėta, kompensacinis kolektyvinis teisių gynimas galimas tik 19 ES valstybių narių ir tarp jų daugiau nei pusėje yra taikomas tik tam tikruose sektoriuose, daugiausiai dėl vartotojų teisių pažeidimo. Išimtis - Vokietija, kurioje vienintelis specialus kompensacinio kolektyvinio teisių gynimo mechanizmas taikomas ne vartotojų, o tik investuotojų ieškiniams. Kitos sritys, kur paprastai galimas kolektyvinis teisių gynimas yra konkurencijos, finansinių paslaugų, darbo, aplinkos arba kovos su diskriminacija sektoriai. Tik šešios valstybės, tarp kurių yra ir Lietuva, kuriose kolektyvinis žalos atlyginimas galimas visose srityse, tai Danija, Bulgarija, Nyderlandai, Jungtinė Karalystė, Portugalija.

Belgijoje kolektyviniai ieškiniai galimi tik pažeidus vartotojų teisę. Belgijos Konstitucinis Teismas 2016 metų kovo 17 dienos sprendime yra nurodęs, jog teisėta riboti sritis, kuriose galimas grupės ieškinio taikymas. Šiame sprendime Belgijos Konstitucinis Teismas išreiškė savo nuomonę, jog įstatymų leidėjas tinkamai nustatė pusiausvyrą tarp visų suinteresuotųjų, tai yra kolektyvinės žalos aukų ir įmonių interesų, ir kita vertus susirūpinimo sustiprinti teisingumą už tokią žalą, tuo pat užtikrinant sklandų šių naujų procesų įgyvendinimą teismų sistemoje, todėl jie yra geriau įgyvendinami palaiapsniui⁹⁰. Prancūzijoje kolektyviniai ieškiniai galimi - vartotojų, sveikatos, konkurencijos, diskriminavimo ir aplinkosaugos teisės srityse. Austrijoje, nėra kompensacinio teisių gynimo teisės aktų, kolektyviniai ieškiniai pareiškiami, perleidžiant reikalavimo teises arba sujungiant bylas⁹¹. Tai galima ir kitose valstybėse narėse, bet praktikoje kolektyviniams ieškiniams taikoma tik Vokietijoje ir Nyderlanduose. Ispanijoje gali būti pareiškiami kolektyviniai ieškiniai vartotojų kolektyviniams ir difuziniams⁹² interesams apsaugoti. Vartotojų kolektyvinių interesų gynimas galimas, kuomet grupė aiški arba ją lengva nustatyti. Kuomet kalba eina apie difuzinį interesų gynimą, tuomet vartotojų grupė yra neapibrėžta arba jos sudėtis sunkiai nusakoma. Švedijoje neapsiribojama vien vartotojų teisių apsauga ar aplinkosaugos klausimais. Nėra numatyta ribojimų ar neišskiriamos sritys. Laikomasi pozicijos, jog teisinis ginčas, kuris gali būti iškeltas pagal tradicines individualaus ieškinio taisykles bendrajame teisme, gali būti nagrinėjamas ir kaip grupės ieškiny⁹³. Danijoje grupės ieškiniu gali būti nagrinėjami, bet kokie grupės ieškiniai, grupės vardu ir jų naudai, tačiau tai netaikoma santuokos, tėvystės, kai kurioms kitoms byloms. Italijoje grupės ieškiny gali būti

⁹⁰ Hakim Boularbah and Maria-Clara Van den Bossche, „Class/collective actions in Belgium overview“, Thomson Reuters Practical Law, žiūrėta 2018 kovo 17 d., [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I767eb9783fbe11e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?ransitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=FE33A9918B69FC074F86C67C35D2A35B&comp=pluk&firstPage=true&bhpc=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I767eb9783fbe11e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?ransitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=FE33A9918B69FC074F86C67C35D2A35B&comp=pluk&firstPage=true&bhpc=1).

⁹¹ Komisijos ataskaita, *supra* note, 6: 4.

⁹² Difuzinis interesas reiškia bendrus visai visuomenei interesus, susijusius su viešojo pobūdžio vertybėmis.

⁹³ Gvidas Mazgelis, Petras Ragauskas, ir Simonas Nikartas, *supra* note, 79: 44.

pareiškiamas: 1) dėl žalos atlyginimo ir grąžinimo piniginių sumų, kurios privalomos sumokėti pavieniams vartotojams; 2) dėl neteisėtų veiksmų, sudarant standartines sutartis prisijungimo būdu, kai vartotojui nebuvo suteikta galimybė susipažinti su sutarties sąlygomis bei jas aptarti ar pakeisti; 3) dėl neteisėtų veiksmų už sutartinių santykių ribų (deliktų); 4) dėl neteisėtos komercinės veiklos ar antikonkurencinių veiksmų, kuriuos įvykdė subjektai, teikiantys prekes bei paslaugas nacionaliniu ir vietiniu lygmeniu⁹⁴.

Komisijos nuomonė kolektyvinio teisių gynimo nebuvimas kitose srityse, kaip vartotojų teisių apsauga ir susijusios su ja sritys, yra nulemta ne tik su tuo, jog, daugelyje valstybių narių kompensacinis ar įpareigojamasis teisių gynimas galimas tik pažeidus vartotojų arba konkurencijos teisę, tai nulemta ir kitų veiksmų – bylų sudėtingumo ir trukmės arba ieškinių priimtinumą ribojančių taisyklių, dažnai susijusių su teise pareikšti ieškinį⁹⁵.

JAV, Kanadoje, Australijoje nėra jokių apribojimų teikti grupės ieškinius pačiose įvairiausiose srityse. Dažniausiai grupės ieškiniai sutinkami tokiose srityse, kaip vartotojų teisių apsaugos, aplinkosaugos, akcininkų ir indėlininkų teisių apsaugos, masinių deliktų ir diskriminacijos bylose⁹⁶.

Apibendrinant, galima teigti, jog valstybėse narėse skiriasi sritys, kuriose gali būti taikomas kolektyvinis teisių gynimo mechanizmas, jo prieinamumas ir pobūdis. Dažniausios sritys, kuomet galimas kolektyvus teisių gynimas ES valstybėse narėse, yra vartotojų teisių apsaugos ir susijusios sritys. Taip pat, konkurencijos teisė, tuomet, kai įtariama esant karteliui ir nuo jo nukentėję asmenys reikalauja žalos atlyginimo konkurencijos institucijai priėmus sprendimą dėl pažeidimo (išvestiniai ieškiniai)⁹⁷. Lietuvoje galimas grupės ieškinyje įvairiose srityse, o tai darbo autorės nuomone, yra naudinga nukentėjusiems asmenims. Tačiau, pravartu numatyti CPK sąrašą ypatingų atvejų, kuomet grupės ieškinyje galimas, nurodant jog sąrašas nėra baigtinis, tai supaprastintų teisinio išsilavinimo neturinčių asmenų suvokimą, kas papuola į grupės ieškinio procedūras, padėtų suprasti ar grupė, kuri ketina kreiptis į teismą ginti savo pažeistas teises, turi teorinių galimybių jas apginti.

3.3. Grupės atstovo ir grupės procesinė padėtis

Grupės ieškinių atveju paprastai yra skiriamos dvi subjektų grupės, tai asmenys, kurie aktyviai atstovauja grupę, ir kiti grupės nariai. Civilinio proceso teisės teorijoje nurodoma, jog

⁹⁴ Gvidas Mazgelis, Petras Ragauskas, ir Simonas Nikartas, *supra* note, 79: 20.

⁹⁵ Komisijos ataskaita, *supra* note, 6: 5.

⁹⁶ Vytautas Nekrošius, Valentinas Mikelėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis, ir Egidijus Laužikas, *supra* note, 9: 34.

⁹⁷ Komisijos ataskaita, *opt. cit.*, 5.

atstovavimas civiliniame procese - „tai toks procesinis teisinis santykis, kurio vienas dalyvis – atstovas, teisme kito asmens (atstovaujamojo) vardu ir jo interesais atlieka tam tikrus procesinius veiksmus, teikia atstovaujajam teisinę pagalbą gindamas jo materialiąsias subjektines teises ar įstatymų saugomus interesus ir kartu padeda vykdyti teisingumą civilinėse bylose“⁹⁸. Būtent grupės atstovas yra tas asmuo, kuris kartu su advokatu atstovauja grupę. Galima teigti, jog atstovo pagrindiniai tikslai civiliniame procese yra profesionalios teisinės pagalbos teikimas ir procesinių veiksmų atlikimas.

Pagal Lietuvoje įtvirtintas CPK grupės ieškinio taisyklės grupės atstovas, grupės narių vardu pasirašo ieškinį ir kartu su advokatu veda grupės ieškinio bylą, pareikšdamas reikalavimą jis atstovauja visų grupės narių interesus, yra bylos baigtimi suinteresuotas asmuo. Išskyrus atvejus, kuomet grupės atstovas yra asociacija arba profesinė sąjunga. Minėta situacija susiklosto tuomet, kai grupės ieškiniu reiškiami reikalavimai kyla iš teisinių santykių, kurie tiesiogiai susiję su asociacijos arba profesinės sąjungos veiklos tikslais ir sritimi, ir kai ne mažiau kaip dešimt grupės narių yra asociacijos arba profesinės sąjungos nariai. Grupės nariais gali būti ne tik asociacijos arba profesinės sąjungos nariai, tačiau nagrinėjant bylą asociacija arba profesinė sąjunga atstovauja visų grupės narių interesams.

Kai kuriose Europos valstybėse grupei atstovauti gali valstybės institucijos ir (arba) visuomenės organizacijos, ar asociacijos. Pavyzdžiui, Skandinavijos šalyse tai būtų ombudsmenai, nors Danijoje ir Švedijoje teisę teikti grupės ieškinius suteikta ne tik ombudsmenui, bet ir grupės nariams. Belgijoje – tik nepelno organizacijoms ar viešųjų įstaigų atstovaujamos vartotojų grupėms leidžiama pareikšti grupės ieškinį. Italijoje grupės ieškinį pareikšti gali vartotojų asociacijos, kurios įtrauktos į Italijos Ekonomikos vystymo ministerijos sudarytą sąrašą, taip pat kiti subjektai, kurie nustatomi Italijos Teisingumo ministro dekretu, Ekonomikos vystymo ministro pritarimu bei išklausus kompetentingas parlamentines komisijas. Tai gali būti vartotojų arba investuotojų, ar kitų subjektų, turinčių kolektyvinių interesų, kurie gali būti pagrindu pateikti grupės ieškinį, organizacijos⁹⁹. JAV grupei atstovauti gali ir keli grupės atstovai. Kalbant apie JAV grupės atstovais gali būti tik grupės nariai, kurių reikalavimai yra tipiški kitų grupės narių reikalavimams¹⁰⁰. Grupės atstovams keliami reikalavimai, tokie kaip interesų konflikto nebuvimas, gera reputacija, kompetencija, gebėjimas kontroliuoti grupės susižinojimą, grupės susirinkimus.

---

⁹⁸ Egidijus Laužikas, Valentinas Mikėlėnas, ir Vytautas Nekrošius. *Civilinio proceso teisė. I tomas* (Vilnius: Justitia, 2003), 284.

⁹⁹ Gvidas Mazgelis, Petras Ragauskas, ir Simonas Nikartas, *supra* note 79: 20.

¹⁰⁰ Vytautas Nekrošius, Valentinas Mikėlėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis, ir Egidijus Laužikas, *supra* note, 9: 30.

Lietuvos CPK numatyta, jog grupės atstovas bylos nagrinėjimo metu teikia teismui įrodymus, atsikirtimus, argumentus, reikalavimus ar skundus, turi teisę atlikti ir kitus veiksmus nurodytus CPK 42 straipsnyje. Jis yra laikomas ieškovu, turi visas su bylinėjimosi išlaidų apmokėjimų susijusias teises ir pareigas.

Grupės atstovas atstovaudamas grupės interesus, privalo atlikti pareigas:

- 1) veikti atsižvelgdamas į grupės narių interesus;
- 2) priimti grupės narių jam pateiktus įrodymus ir paaiškinimus ir atsižvelgdamas į jų reikšmę bylai ir bylos nagrinėjimo stadiją, pateikti juos bylą nagrinėjančiam teismui;
- 3) atsižvelgdamas į bylos nagrinėjimo stadiją, pateikti teismui visą informaciją apie su grupės ieškinio byla susijusius individualaus pobūdžio turtinius grupės narių reikalavimus (jeigu jie reiškiami), kurią jam atskleidė grupės nariai;
- 4) bendradarbiauti su grupės advokatu ir teikti jam visą turimą su bylos nagrinėjimu susijusią informaciją;
- 5) informuoti grupės narius apie bylos nagrinėjimo eigą ir byloje atliekamus procesinius veiksmus ir įtraukti grupės narius priimant sprendimus, turinčius esminės įtakos grupės ieškinio bylos nagrinėjimui. Esminės įtakos bylos nagrinėjimui turinčiais sprendimais laikomi CPK 441⁶ straipsnyje nurodyti sprendimai;
- 6) sudaryti grupės nariams galimybes susipažinti su duomenimis apie bylinėjimosi išlaidas (visą išlaidų sumą ir kiekvienam grupės nariui tenkančią išlaidų sumą);
- 7) atlikti kitas CPK nustatytas pareigas¹⁰¹.

Grupės ieškinį gali teikti ne mažiau kaip dvidešimt fizinių ar juridinių asmenų. Jie laikomi ieškovais, tačiau jie savo procesinės teises ir pareigas įgyvendina per grupės atstovą, išskyrus, kai kurias išimtis. Kuomet grupės nariai patys pareiškia individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus, kiekvienas grupės narys savarankiškai veda bylą dėl jo pareikštų individualaus pobūdžio turtinių reikalavimų ir veikia savo vardu, visais kitais atvejais grupės nariai negali savarankiškai vesti bylos ir veikti savo vardu. Tai, jog asmuo pasitraukia iš grupės, neatima iš jo teisės reikšti individualų ieškinį tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko.

Lenkijoje grupė turi susidaryti nemažiau kaip 10 asmenų, kuriuos sieja identiški ir pagrįsti tomis pačiomis aplinkybėmis reikalavimai. Švedijos įstatymai nenustato kiekybės kriterijaus. Grupės ieškinys nagrinėjamas pagal Švedijos jurisdikcija, jei atitinka tokias sąlygas: 1) ieškinys grindžiamas bendromis ar panašiomis aplinkybėmis, kuriais grindžiamas reikalavimas; 2) grupės ieškinys neatrodo netinkama procesinė priemonė dėl iš esmės skirtingų, kai kurių narių reikalavimų; 3) didžioji dalis reikalavimų galėtų būti nagrinėjami naudojant individualius

---

¹⁰¹ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“ *Infoplex* 36, 1340, (2002). Žiūrėta 2017 03 14 per internetą: <http://www.infolex.lt/ta/77554:str441-4>.

ieškinius; 4) grupė deramai apibrėžta, atsižvelgiant į jos dydį, apimtį ir kitus kriterijus; 5) grupės atstovas yra tinkamas atstovauti grupės interesus; 6) grupę atstovauja tinkamas advokatas¹⁰². Suomijoje grupės ieškinys nagrinėjamas jei keletas asmenų turi reikalavimų tam pačiam atsakovui, ir reikalavimą sieja tapačios ar panašios aplinkybės. Belgijoje kolektyvinis žalos atlyginimo ieškinys priimtinas nagrinėti, kuomet tai yra efektyvesnis būdas išnagrinėti bylą nei teikiant atskirus individualius ieškinius. Toks kolektyvinis žalos atlyginimo ieškinys turi atitikti tokius elementus: 1) galimas grupės dydis (dviejų ar daugiau, jei juos sieja glaudžios aplinkybės); 2) individualios žala pakankamai susijusi su kolektyvine žala; 3) kolektyvinio žalos atlyginimo ieškinio sudėtingumas ir teisinis veiksmingumas; 3) vartotojų grupės teisinis tikrumas; 4) ar pasiekiami efektyvi vartotojų apsauga; 5) ar užtikrinamas sklandus teismų sistemos veikimas. Žalos dydis patirtas vartotojo negali būti lemiamas svarstymo elementas. Portugalijoje, Italijoje, Ispanijoje taip pat nėra nei minimalaus, nei maksimalaus nustatyto grupės narių skaičiaus. Taigi, valstybėse narėse, kuriose kolektyvinis pažeistų teisių gynimas populiariausias, tarp valstybių narių, nenustatytas nei minimalus, nei maksimalus grupės narių skaičius, kaip kriterijus, kuris svarbus vertinant ar ieškinys priimtinas nagrinėti teisme, pagal kolektyvinių ieškinių procedūras.

Kanadoje, Australijoje – turi būti ne mažiau 7 ieškovai. Jie turi turėti bendrą tikslą ir jų reikalavimai turi būti tapatūs. JAV teismų praktikoje taikoma taisyklė, jog bylose, kuriose yra daugiau nei 40 grupės narių yra laikoma, kad grupė atitinka FCPT 23 taisyklę, kurioje nurodyta, jog asmenų grupė turi būti tokia didelė, jog visų jos narių dalyvavimas apsunkintų procesą. 25 asmenų grupė yra laikoma tik didelė grupė, grupės ieškinys negalėtų būti reiškiamas. Tuomet, kai grupę sudaro nuo 25 iki 40 narių yra vertinamos aplinkybės: visų narių gyvenamosios vietos, individualių reikalavimų dydis, bei bylos sudėtingumas ir kita¹⁰³. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal JAV 23 taisyklę teismas turi teisę vertinti ar grupės ieškinys yra tinkamesnis, tikslingesnis ir efektyvesnis būdas ginti pažeistas asmenų teises negu individualūs ieškiniai. Jei teismas manys priešingai, tuomet atsisako nagrinėti grupės ieškinį¹⁰⁴. Apskritai JAV kelia aukščiausius reikalavimus kiekybiniai grupės asmenų sudėčiai.

Galima kritikuoti Lietuvoje nustatyta privalomą minimalų asmenų skaičių, kuris turi sudaryti grupę, nors sutinkama nuomonių, jog dėlto, kad Lietuvoje nėra grupės ieškinio tradicijų, įstatyme nustatytas minimalus asmenų skaičius, daro grupės ieškinio institutą lengviau taikomą praktikoje. Darbo autorės nuomone, turėtų būti nustatytas ne minimalus asmenų skaičius, o tiesiog

¹⁰² Gvidas Mazgelis, Petras Ragauskas, ir Simonas Nikartas, *supra* note, 79: 45.

¹⁰³ Колесов П.П. Групповые иски США. Москва, 2004 г. С 28.

¹⁰⁴ Pavyzdžiui, *Claudia Hughes, et al. V WinCo Foods, et al.*, 5:11-cv-00644 (C. Dist. Cal., Jan. 4, 2012) byla, kuomet Kalifornijos apygardos teismas priėmė sprendimą, kuriame teismas konstatavo: „Teisių gynybos būdas reikšti reikalavimus grupės ieškiniu, kai grupės ieškinyje keliama labai daug individualių klausimų, neužtikrintų didesnio veiksmingumo, nes grupės ieškinys būtų suskaidytas į šimtus arba tūkstančius mini teismo procesų. Taigi, sunkumai, susiję su šių reikalavimų pateikimu per grupės ieškinį nusvertų, bet kokius pranašumus“ .

vertinamas grupės ieškinio efektyvumas, tikslingumas ir jo tinkamumas reikalavimams išnagrinėti. Kiekybės kriterijus galėtų būti nurodomas, kaip vienas pagrindinių požymių, kuriuos vertina teismas, kuomet abejoja, ar ieškinyje galėtų būti nagrinėjamas pagal grupės ieškinio procedūras, bet jis neturėtų būti kertinis, ir vienas svarbiausių. Lietuvoje nėra įprasta gintis, ar burtis į grupes ir tokiu būdu ginti savo pažeistas teises. Juo labiau, Lietuva yra maža valstybė. Be to, nėra ryškių pavyzdžių tarp užsienio valstybių, kuomet būtų galima sakyti, kad kiekybinis kriterijus yra lemiamas, ar vienas pagrindinių, kuris daro grupės ieškinį populiariu nors vienoje šalyje, bet galima drąsiai teigti, kad bent jau mažesnis skaičius asmenų, kurie privalo sudaryti grupę, palengvintų šio instituto pritaikomumą praktikoje ir jis taptų labiau prieinamas nukentėjusiems asmenims. Tokios situacijos metu, kai grupę sudarytų pavyzdžiui, 16, 10 ar 5 asmenys teismas turėtų diskreciją spręsti, ar grupė atitinka grupės ieškiniui keliamus reikalavimus remdamasis grupės ieškinio tikslingumo, efektyvumo ir tinkamumo kriterijais.

Pagal Lietuvos CPK grupės narys išreikšdamas valią būti grupės nariu ir prieš pateikiant ieškinį teismui privalo grupės atstovui pranešti apie turimą individualaus pobūdžio turtinį reikalavimą ir pateikti jį pagrindžiančius įrodymus, prieš pareikšdamas individualaus pobūdžio turtinį reikalavimą, kuris reiškiamas kartu su grupės ieškiniu. Individualaus pobūdžio turtiniai grupės narių reikalavimai nagrinėjami pagal CPK taisykles, jei kitokių taisyklių nenustatyta CPK XXIV¹.

Grupė turi teisę:

- 1) pakeisti grupės ieškinio pagrindą arba dalyką;
- 2) padidinti ar sumažinti bendro pobūdžio grupės ieškinio reikalavimus, tiek, kiek to reikia atsižvelgiant į prie grupės prisijungusių grupės narių reikalavimus ir šių reikalavimų pobūdį;
- 3) atsiimti ieškinį tol, kol teismas pagal CPK 441⁸ straipsnio 4 dalį neišsiuntė ieškinio kopijos atsakovui. Vėliau ieškinį galima atsiimti tik turint atsakovo sutikimą ir ne vėliau kaip iki pirmosios instancijos teismo sprendimo priėmimo. Jei grupė ieškinį atsiima jau po to, kai teismas išsiuntė ieškinį atsakovui, grupės atstovas teismui turi pateikti ne mažiau, kaip pusę grupės narių rašytinius sutikimus dėl grupės ieškinio atsiėmimo;
- 4) sudaryti taikos sutartį su atsakovu;
- 5) atsisakyti grupės ieškinio¹⁰⁵.

Teismas gali nustatyti nuo šešiasdešimt iki devyniasdešimt dienų terminą grupei papildyti. Grupės atstovas pateikdamas motyvuotą prašymą, gali prašyti šį terminą pratęsti, bet ne ilgiau nei trisdešimt dienų. Asmens teisė prisijungti prie grupės ieškinio ar iš grupės pasitraukti per ankščiau nurodytą šešiasdešimties ar iki devyniasdešimties dienų nutartimi nustatytą laiką nėra

---

¹⁰⁵ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“ *Infoplex* 36, 1340, (2002). Žiūrėta 2018 03 20 per internetą: <http://www.infolex.lt/ta/77554:str441-6>.

ribojama. Asmuo, kuris norėtų prisijungti prie grupės, tapti jos nariu, turi pateikti pareiškimą grupės atstovui. Grupės narys gali išreikšti norą pasitraukti iš grupės pateikdamas teismui ir grupės atstovui rašytinį atsisakymą. Pasibaigus teismo nutartimi nustatytam nuo šešiasdešimties iki devyniasdešimties dienų terminui, grupės atstovas ne vėliau kaip per keturiolika kalendorinių dienų turi pateikti teismui tvirtinti grupės narių sąrašą, jei yra poreikis patikslinti grupės ieškinį, Teismas terminą gali atnaujinti, jei nustatomos aplinkybės, jog terminas praleistas dėl svarbių priežasčių. Jei ieškinys patikslintas ir pateiktą grupės narių sąrašo kopiją teismas nedelsiant išsiunčia atsakovui registruota pašto siunta, per antstolius, pasiuntinių paslaugų tiekėjus ar kitu CPK 117 straipsnyje numatytu būdu. Atsakovui suteikiamas septynių dienų terminas nuo dokumentų įteikimo dienos pareikšti nuomonę dėl patikslinto grupės narių sąrašo ir dėl patikslinto grupės ieškinio. Jei atsakovas pateikia nuomonę minėtu klausimu, tuomet teismas nutartimi išsprendžia klausimą ar pateiktas grupės ieškinys, kurį pareiškė grupės atstovas atitinka CPK 441³ straipsnyje nustatytas sąlygas, ir įvertina ar visi grupės ieškinį pateikia asmenys gali būti laikomi grupės nariais. Teismas nutartimi, kuri yra neskundžiama, patvirtina galutinį grupės narių sąrašą. Asmenys, kurie dėl svarbių priežasčių negalėjo pasinaudoti teise prisijungti prie grupės, tapti jos nariu, gali pateikti motyvuotą prašymą prisijungti prie grupės. Šį prašymą teismas gali tenkinti tik tuo atveju, kuomet yra grupės atstovo ir atsakovo sutikimai. Atsakovo sutikimo nereikia, jei grupės nariu tampama CPK 441¹⁰ straipsnyje nustatyta atveju, kuomet iki galutinio grupės sąrašo patvirtinimo buvo pareikštas tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis grindžiamas individualus ieškinys, kuriame keliami tapatūs arba panašūs reikalavimai tam pačiam atsakovui ir siekiama tuo pačiu teisinės gynybos būdu apginti materialines teises ar įstatymų saugomus interesus, ieškovas savo iniciatyva arba teismo siūlymu gali pasinaudoti teise atsiimti ieškinį ir tapti grupės nariu.

Teismas nutartimi gali pakeisti grupės atstovą: 1) kuomet grupės atstovas pateikia teismui kreipimąsi, nurodo informaciją apie asmenį, kuris skiriamas į grupės atstovo poziciją vietoje jo, kartu pateikiami dokumentai įrodantis, kad asmuo sutinka būti grupės atstovu, taip pat, jog daugiau kaip pusė grupės narių pritaria siūlomai kandidatūrai; 2) daugiau kaip pusė grupės narių pateikia teismui kreipimąsi dėl grupės atstovo pakeitimo, nurodo informaciją apie skiriamą asmenį, pateikiamas jo rašytinis sutikimas būti grupės atstovu, daugiau kaip pusė grupės narių pritaria siūlomai kandidatūrai; 3) susiklostę situacija nurodyta CPK 441¹³ straipsnio 3 dalyje nurodytu atveju, kuomet grupės atstovas nėra padavęs grupės apeliacinio skundo, o naujas grupės atstovas pateikia daugiau, kaip puse grupės narių rašytinius sutikimus dėl jo pripažinimo grupės atstovu apeliaciniame procese. Patvirtintas naujas grupės atstovas turi teisę paduoti grupės apeliacinį skundą per teismo atidėtą sprendimo įsiteisėjimo terminą.

Jei teismas priima nutartį dėl grupės atstovo pakeitimo minėtais atvejais, nutartis yra neskundžiama, ji skelbiama specialiame internetiniame puslapyje. Tai, kad keitėsi grupės atstovas, grupės teisiniai santykiai su grupės advokatu nesibaigia. Procesiniai veiksmai, kurie buvo atlikti iki naujo grupės atstovo paskelbimo, yra privalomi naujam grupės atstovui ir grupei tiek, kiek jie buvo privalomi buvusiam grupės atstovui ir grupei. Jei susiklosto situacija, kuomet grupė lieka be atstovo, arba grupė nesutaria dėl grupės atstovo kandidatūros, teismas viešai paskelbia specialiame internetiniame puslapyje, jog grupė neturi grupės atstovo, nustatydamas ne trumpesnę nei trisdešimties dienų terminą, per kurį turi būti pateikiama kandidatūra, kuriai pritaria daugiau nei puse grupės narių. Jei per nustatytą terminą nepateikiama kandidatūra į grupės atstovo poziciją, tuomet teismas palieka grupės ieškinį nenagrinėtą.

Prieš priimant nutartį, dėl grupės ieškinio priėmimo, teismas CPK 142 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka išsiunčia atsakovui grupės ieškinio kopiją. Atsakovas gali pareikšti savo nuomonę dėl pareikšto grupės ieškinio per septynias dienas nuo minėtos grupės ieškinio kopijos įteikimo dienos. Teismas atsakovui praneša apie žinomus ieškovus prie grupės ieškinio kopijos pridėdamas grupės narių sąrašą, nuroydamas, jog sąrašas nėra patvirtintas, ir nėra žinomi visi ieškovai. Teismas apie priimtą nutartį paskelbia specialiame interneto puslapyje. Kuomet nutartis įsiteisėja, grupės egzistavimas vėlesnėse grupės ieškinio bylos nagrinėjimo stadijose negali būti ginčijamas.

Nukentėję asmenys, kurie ketina ginti savo pažeistas teises kolektyviai, turėtų galėti gauti visą reikiamą informaciją, kuri jiems leistų apsispręsti ar jie nori dalyvauti grupės ieškinio procese. Rekomendacijoje valstybės narės skatinamos užtikrinti, kad ieškovas galėtų skleisti informaciją apie planuojamus ir nagrinėjamus kolektyvinius ieškinius. Taip pat pabrėžiama, kad teikiama informacija turi atitikti konkrečias aplinkybes ir joje turi būti atsižvelgta į šalių teises: žodžio laisvę, teisę gauti informaciją, teisę į įmonės reputacijos apsaugą¹⁰⁶. Komisijos nuomone, informacijos skleidimas gali turėti neigiamą poveikį atsakovo, kurio atsakomybė dar nenustatyta, ekonominei padėčiai. Teismui priėmus sprendimą, jog grupės ieškinys priimtinas nagrinėti daugelyje valstybių narių: Belgijoje, Danijoje, Estijoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Vengrijoje, Nyderlanduose, Lenkijoje, Švedijoje ir Lietuvoje teismams suteikta teisė nustatyti informacijos skleidimo tvarką, metodą, laikotarpį, kuri informacija turi būti prieinama¹⁰⁷. Valstybės narės paprastai suteikia teisę teismams veikti savo nuožiūra šioje srityje. Lietuvoje procesiniai dokumentai įteikiami grupės atstovui ir grupės advokatui vienu iš CPK 117 straipsnio 1 dalyje nurodytu būdu, tai būtų, jog teismas procesinius dokumentus įteikia registruotąja pašto siunta, per antstolius, pasiuntinių paslaugų teikėjus, kitais CPK nurodytais būdais, tai laikoma tinkamu procesinių dokumentų įteikimu visiems grupės nariams.

---

¹⁰⁶ Commission Recommendation, *supra* note, 19: 4.

¹⁰⁷ Komisijos ataskaita, *supra* note, 6: 8.

Rekomendacijos 35-37 punktai nurodo, jog valstybės narės turėtų sukurti nacionalinį kolektyvinių ieškinių registrą, jog šis registras turėtų būti prieinamas visiems suinteresuotiems asmenims nemokamai¹⁰⁸. Įstojimo grupės ieškinio modelis labiau pritaikomas praktikoje, kuomet informacija apie bylą yra žinoma. Ypatingai tai aktualu tarpvalstybinių bylų atvejais, kuomet nacionaliniai informacijos skleidimo būdai nėra prieinami užsienio piliečiams. Tačiau, valstybės narės šio Rekomendacijos siūlymo nesilaiko. Tik Jungtinė Karalystė turi nacionalinį grupės ieškinių registrą ir konkurencijos ieškinių registrą¹⁰⁹. Lietuvoje CPK 441⁵ straipsnio 2 dalis numato, jog grupės narys yra prisijungęs prie grupės, kai jis grupės atstovui pateikia 441³ straipsnyje 2 dalies 1 punkte nurodytą rašytinį pareiškimą. Pravartu Lietuvoje sukurti registrą, ar internetinį puslapį, jame turėtų būti galimybė užsiregistruoti į vykstančius procesus. Registras turėtų būti sukurtas taip, kad leistų internetu, per registrą pateikti pareiškimą įstoti į bylą. Šiuos pareiškimus registro pagalba turėtų gauti grupės atstovas. Registras ar internetinis puslapis turėtų būti nemokamai ir viešai prieinamas internete, talpinama informacija apie susidariusias ir besiformuojančias grupes, apie galimybes grupės ieškinius pareikšti, galėtų būti talpinama ir kita svarbi informacija.

Apibendrinant, galima teigti, jog neturėtų būti nustatytas privalomas kiekybinis reikalavimas, nes šios sąlygos nebuvimas prisidėtų prie grupės ieškinio efektyvesnio ir funkcionalesnio pritaikomumo praktikoje. Grupės ieškinys, kaip institutas susideda iš daugybės elementų, bet visi šie elementai turi bendrą tikslą apginti pažeistas grupės asmenų teises, atstatyti iki teisės pažeidimo buvusią padėtį, todėl teisės siekti tokio tikslo turėtų būti prieinama didesniai visuomenės ratui, paliekant teismui jurisdikciją spręsti ar grupė atitinka grupės ieškiniui keliamus reikalavimus remdamasis grupės ieškinio tikslingumo, efektyvumo ir tinkamumo kriterijais. Grupės ieškinio procedūros sudėtingos, reikalaujančios įsigilinti, laiko ir žinių, todėl Rekomendacijos siūlomas grupės ieškinių registras galėtų pasitarnauti tam, kad šis institutas būtų labiau suprantamas ir matomas visuomenėje. Registras būtų visiems viešai, nemokamai prieinamas internete, kuriame galėtų būti galimybė užsiregistruoti į vykstančius procesus, talpinama informacija apie naujus procesus, apie susidariusias ir ketinančias susidaryti grupes, apie galimybę tokį ieškinį pareikšti ir kita su grupės ieškinio bylomis susijusi informacija.

3.4. Advokatas grupės ieškinio procese

Pagal Lietuvoje įtvirtintas grupės ieškinio procedūras advokatas yra būtinas bylos dalyvis, jo dalyvavimas yra būtinas rengiant grupės ieškinį, advokatas atstovauja grupės interesus

---

¹⁰⁸ Commission Recommendation, *supra* note, 19: 7.

¹⁰⁹ Komisijos ataskaita, *supra* note, 6: 20.

ir grupei teikiant grupės ieškinį teismui. Grupės ieškinių nagrinėjimas teisme, tai sudėtingas ir daug laiko, pastangų pareikalaujantis procesas. Advokatas turi atsakyti ar grupę sieja faktinės ir teisinės tokios pačios ar panašios aplinkybės, ar grupė gali kreiptis į teismą su grupės ieškiniu.

JAV advokato paskyrimą, reglamentuoja 1966 metų FCPT, 2003 metais naujai priimta FCPT 23 (g) taisyklė. Teismas, kuomet tvirtina grupę, turi paskirti advokatą, skirdamas advokatą teismas turi įvertinti: 1) darbą, kurį atliko advokatas, nustatydamas potencialius grupės reikalavimus; 2) advokato patirtį atstovaujant bylose dėl grupės ieškinių, patirtį kitose sudėtingose bylose ir reikalavimus, nurodytus dabartiniame grupės ieškinyje; 3) advokato žinias apie taikytiną teisę; 4) lėšas, kurias advokatas skirs atstovaudamas grupei¹¹⁰.

Rekomendacijoje numatyta, jog advokatų atlyginimas neturėtų būti dingstis bereikalingai bylinėtis. Valstybės narės turėtų neleisti taikyti advokatų sėkmės mokesčio, dėl kurio galėtų kilti tokia dingstis. Jei valstybė narė, išimties tvarka leidžia nustatyti advokato sėkmės mokesčių, tuomet turėtų būti nustatomos nacionalinės taisyklės dėl tokio mokesčio taikymo kolektyvinio teisių gynimo bylose, visų pirma atsižvelgdamos į šalies ieškovės narių teisę gauti visos patirtos žalos atlyginimą¹¹¹.

Valstybėse narėse advokatų atlyginimas nėra reglamentuojamas pagal bylų rūšis, pavyzdžiui, pareiškus būtent kolektyvinio teisių gynimo ieškinius. Bulgarijoje, Kipre, Čekijoje, Vokietijoje, Graikijoje, Lenkijoje, Slovėnijoje, Ispanijoje, Jungtinėje Karalystėje leidžiamas tam tikras sąlyginis advokatų atlyginimas. Advokatui mokėtina suma svyruoja nuo 15 procentų iki 50 procentų priteistos sumos. Jungtinėje Karalystėje nustatyta išimtis, jog sąlyginis atlyginimas yra draudžiamas, kai teisme nagrinėjamos atsisakymo dalyvauti konkurencijos bylos. Tačiau nurodė, jog kyla problemų dėl advokatų atlyginimų, ypač atsisakymo dalyvauti bylose, kai žalos atlyginimą apunkina didelės išlaidos nustatant, ar tokie asmenys priskirtini tam tikrai grupei. Slovėnijos projekte nurodoma, jog advokatui mokėtina suma gali svyruoti nuo 15 procentų, bet nurodoma, jog sąlyginis advokatų atlyginimas galimas tik kolektyvinio teisių gynimo bylose. Vokietijoje sąlyginis advokatų atlyginimas galimas tik, kai nustatomos išimtinės aplinkybės, pavyzdžiui, jog įtariamai nukentėjusiajai šaliai trūksta finansinių išteklių ir ji ieškinį gali pareikšti tik susitarusi dėl sąlyginio advokatų atlyginimo¹¹².

Austrijoje, Belgijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Liuksemburge, Lenkijoje, Švedijoje ir Lietuvoje gali būti nustatytas sėkmės mokesčiai arba jei neįgyvendinami tam tikri užsibrėžti tikslai, tuomet atlyginimo sumažinimas.

---

¹¹⁰ Egidijus Krivka, *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Monografija, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009), 208.

¹¹¹ Commission Recommendation, *supra* note, 19: 6.

¹¹² Komisijos ataskaita, *supra* note, 6:17.

Lietuvoje atlikus Stebėseną Nr. 5R-42 ir Stebėseną Nr. 5R-30 Teisėjų taryba pateikė vieną iš siūlymų, išskeldama klausimą ar atsižvelgiant į grupės ieškiniu taikomą „pralaimėjęs moka“ principą, neturėtų būti peržiūrimos Rekomendacijos dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio, patvirtinto LR teisingumo ministro 2004 metų balandžio 2 dienos įsakymu Nr. 1R-85 (nauja redakcija nuo 2015 metų kovo 20 dienos), įvertinant grupės ieškinių bylų specifiką¹¹³. Konferencijos metu doc. dr. Danguolė Bublienė taip pat pasisakė, jog advokatams galbūt geriau turėti, pavyzdžiui 2 700 ieškinių, o ne vieną didelį ieškinį¹¹⁴.

Sąlyginis advokato atlyginimas ir sėkmės mokestis skiriasi tuo, jog advokatas gauna atlyginimą nors ir pralaimi bylą, tačiau jei jis laimės, gaus vadinamąjį sėkmės mokestį, sąlyginio atlyginimo atveju – advokatas negauna nieko, jeigu bylos nelaimi. Nuo rezultato priklausantis atlyginimas pats savaime nesukuria situacijos, kuomet asmenys skatinami bereikalingai bylinėtis. Rekomendacijoje neraginama drausti tokio atlyginimo, tačiau galimos situacijos, kuomet jo poveikis bus panašus. Jis gali sukurti situacijas, kuomet bus reiškiami bereikalingi ieškiniai dėl didelių sumų, ypač kai jos apskaičiuojamos kaip priteistos sumos procentinė dalis. Komisijos nuomone, fiksuotas advokato atlyginimo dydis, mažiau tikėtina skatins agresyviai bylinėtis, tuo tarpu 50 procentų Jungtinėje Karalystėje, ar iki 33 procentų Ispanijoje nustatytas sąlyginis advokato atlyginimas jau skatina bereikalingai bylinėtis.

Rekomendacijos poveikis valstybėms narėms nustatant advokatų atlyginimo sistemą yra didelis, tačiau valstybėse narėse, kuriose po Rekomendacijos priėmimo priimti nauji teisės aktai, nebuvo įtvirtintas sąlyginis advokatų atlyginimas, išskyrus Slovėniją. Atsižvelgiant į tai, jog grupės ieškinių institutas yra sudėtingas, daug laiko, žinių reikalaujantis procesas, tai naujas institutas Lietuvoje, nėra gausiai praktikos, todėl ir paties instituto taikymas praktikoje užtrunka ilgiau, galima teigti, jog advokatas turi būti kvalifikuotas ir patyręs grupės ieškinių procese. Tačiau, grupės ieškinių procese advokato apmokestinimas neturėtų būti vertinamas pagal tas pačias taisykles, kaip ir rengiant individualius ieškinius. Tikėtina, kuomet advokatų bendruomenei parengti ieškinį pagal grupės ieškinių procedūras finansiškai bus naudingiau, tuomet ir advokatų, kurie siūlo tokią paslaugą savo klientams atsirastų daugiau. JAV patirtis rodo, jog kuomet advokatai suinteresuoti gauti atitinkamą atlygį už įdėtą įdirbį, tuomet ir jų suinteresuotumas būna didesnis imtis atitinkamų veiksmų, kad daugiau tokių bylų pasiektų teismą. Tačiau, atsižvelgiant į Rekomendaciją ir atliktą Rekomendacijos tyrimą, Komisijos nuomonę, vertinant įvairių šalių praktiką, galima teigti, jog Lietuvai galbūt tinkamiausias Slovėnijos pavyzdys, kuomet advokatui

---

¹¹³ Teisėjų taryba, *supra* note, 55: 3.

¹¹⁴ Danguolė Bublienė „Grupės ieškinys: kai kurie tobulinti aspektai“. Pranešimas konferencijoje „Grupės ieškinys po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“, Vilnius, 2016 gegužės 3 d.

mokėtina suma svyruotų apie 15 – 20 procentų, ar tiesiog būtų nustatytos lubos, priklausomai nuo bylos sudėtingumo, jos apimties, tam, kad nebūtų nereikalingų ieškinių teismuose, taip pat turėtų būti nurodyta, jog sąlyginis advokatų atlyginimas galimas tik kolektyvinio teisių gynimo bylose. Nustatyta procentą byloje galėtų paskirti ar įvertinti teismas, atsižvelgti į tai, kiek laiko ir darbo paskyrė advokatas, ar byloje nagrinėjamas klausimas pakankamai naujas ir sunkus, ar reikalingi papildomi darbuotojai dėl byloje esančių dokumentų gausos, sprendimus panašiose bylose ir kitas aplinkybes. Vertinant, ar grupės ieškinys priimtinas, tuo pačiu ar nepiktnaudžiaujama teise ir nesiekama teikti ieškinio siekiant tik pasipelninti, bet ne tinkamai atstovauti grupės interesams. Būtent advokatas vaidina lemiamą vaidmenį, kuomet nustatinėjama ar grupę vienija panašios ar tokios pačios faktinės ir teisinės aplinkybės, būtent jo suinteresuotumas bylos baigtimi, jog būtų pasiektas teigiamas rezultatas ieškovų naudai, gali paskatinti kitus asmenis imtis veiksmų, ginti savo teises pagal grupės ieškinio procedūras. Todėl, finansinis paskatinimas būtų viena prižasčių grupės ieškiniai tapti populiariesniam kaip teisių gynbos priemonei.

3.5. Teisėjo vaidmuo ir teismai, kurie nagrinėja grupės ieškinio bylas

EESRK savo nuomonėse ne kartą yra pabrėžęs, jog teisėjų vaidmuo svarbus kolektyvinių teisių gynimo procedūrose. Anksti teisėjo atliktas patikrinimas, ar ieškinys yra akivaizdžiai nepagrįstas, yra svarbus apsaugos nuo piktnaudžiavimo kolektyviniais ieškiniiais atlyginti žalą aspektas¹¹⁵. Kad šis etapas būtų sėkmingas, garantas yra teisėjas. Jam tenka pareiga tikrinti ar buvo įvykdytos sąlygos nustatytos įstatyme grupiniam ieškiniai pareikšti. Tai būtų: 1) ar ginčas iš tiesų egzistuoja, ginčas neturi būti panaikintas dėl senaties; 2) jungtinis procesas arba procesas suteikiant įgaliojimą negalimas dėl grupės sudėties; 3) yra grupės nariams bendrų teisinių arba faktinių klausimų; 4) veiklos vykdytojui adresuojamas ieškinys atitinka išdėstytus faktus; 5) ieškovas gali adekvačiai atstovauti grupės narių interesams ir juos apsaugoti¹¹⁶.

EESRK nuomone būtina nustatyti, jog grupės ieškinius nagrinėtų tik, kai kurie specialiai paskirti teismai¹¹⁷. Kadangi procesas grupės ieškinio bylose sudėtingas, todėl paprastai grupės ieškinio bylas nagrinėja aukštesnės instancijos teismai. Pavyzdžiui, Lietuvoje, Švedijoje grupės

---

¹¹⁵„Opinion of the European Economic and Social Committee on the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Towards a European Horizontal Framework for Collective Redress“. *EUROPA* 401 (2013). Žiūrėta 2018 03 05 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013AE5439&from=LT>.

¹¹⁶„Opinion of the European Economic and Social Committee on Defining the collective actions system and its role in the context of Community consumer law (Own-initiative opinion). *LEX.EUROPA* 162/01 (2008). Žiūrėta 2018 03 05 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008IE0258&from=LT>.

¹¹⁷„Opinion of the European Economic and Social Committee on Defining the collective actions system and its role in the context of Community consumer law (Own-initiative opinion). *LEX.EUROPA* 162/01 (2008). Žiūrėta 2018 03 05 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008IE0258&from=LT>.

ieškinio bylas, kaip pirmoji instancija, nagrinėja apygardos teismai. Belgijoje tik pirmosios instancijos teismas, Briuselio komercinis teismas ir Briuselio apeliacinis teismas turi išimtinę jurisdikciją spręsti kolektyvines bylas. Ispanijoje visi teismai turi teisę nagrinėti grupės ieškinius. Nyderlanduose grupės ieškinio bylas nagrinėja Amsterdamo apeliacinis teismas.

JAV Teisėjas aktyvus ir turi didelę diskrecijos teisę grupės ieškinio bylose. Jis atlieka paties proceso, šalių, advokatų bei trečiųjų asmenų veiklos kontrolę¹¹⁸. Lietuvoje teismas grupės ieškinio bylose gali priimti bendrą, tarpinį ir individualų sprendimus. Bendras ir tarpinis sprendimai bendri visiems grupės nariams. Individualus sprendimas, rašytinio proceso, teismui nusprendus gali būti ir žodinio proceso tvarka išnagrinėtas sprendimas, remiantis įsiteisėjusių tarpiniu sprendimu išnagrinėjusio kiekvieno grupės nario individualų turtinį reikalavimą.

Grupės ieškinio bylose svarbus *res judicata* principo taikymas tiek esant dalyvavimo, tiek atsisakymo arba pasitraukimo sistemai. Paprastai veikia bendra taisyklė, kad teismo sprendimas yra privalomas visiems grupės nariams. Tam tikrose valstybėse numatomas išimtis, kurios paprastai būna tokios: 1) esant atsisakymo arba pasitraukimo sistemai, kai grupės nariai nėra tinkamai informuojami apie galimybę atsisakyti dalyvauti grupės ieškinyje (JAV); 2) kai yra nustatoma, kad grupė buvo netinkamai, nesąžiningai atstovaujama (JAV, Portugalija); 3) kai trūksta įrodymų (Portugalija); 4) kai nustatoma, kad teismo sprendimas yra grindžiamas aplinkybėmis, kurios būdingos tik atskirai bylai¹¹⁹.

Tapusių ieškinių draudimas priskiriamas JAV pripažintai *res judicata* doktrinai, pagal kurią kiekvienas turi teisę į teisminę gynybą, tačiau tokia gynyba gali būti suteikta tik vieną kartą vienoje byloje. Dėl to teismo sprendimas, priimtas byloje dėl grupės ieškinio, panaikina grupės narių galimybę kreiptis į teismą su nauju grupės ieškiniu¹²⁰. Teismo sprendimas gausios grupės byloje galioja visiems grupės nariams nepriklausomai nuo to, ar jie dalyvavo bylos teisiniame nagrinėjame, ar ne. Bylos pagal grupės ieškinius yra išimtis iš JAV civilinio proceso bendros taisyklės, kad teismo sprendimas negali būti taikomas tiems asmenims, kurie tiesiogiai nedalyvavo byloje¹²¹.

Lietuvoje svarstant galimus grupės ieškinio modelius, kilo įvairios diskusijos tarp Lietuvos mokslininkų, kaip bus taikomas *res judicata* principas. Viena iš nuomonių, jog „grupės ieškinio dalykas yra ir nedalyvaujančių byloje asmenų teisės ir teisėti interesai, teismo sprendimo *res judicata* galia daugeliu atveju susijusi su visais grupės nariais, net nedalyvavusiais byloje, tai yra teismo sprendimo teisinė galia turi *res judicata* principo *ultra partes* (lot. *ultra partes* – už

¹¹⁸ Vytautas Nekrošius, Valentinas Mikelėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis, ir Egidijus Laužikas, *supra* note, 9: 8.

¹¹⁹ Vytautas Nekrošius, Valentinas Mikelėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis, ir Egidijus Laužikas, *supra* note, 9: 42.

¹²⁰ Egidijus Krivka, *supra* note, 110: 208.

¹²¹ Egidijus Krivka, *supra* note, 13: 142.

šalių) galią“¹²². Toks modelis būdingas atsisakymo sistemai. Kita nuomonė, jog grupės ieškinyse visų pirma turi ginti privačius grupės narių interesus, dėl ko „turėtų būti nustatytas bendras principas, kad teismo sprendimas grupės ieškiniuose yra privalomas visiems grupės nariams nepriklausomai nuo bylos baigties“¹²³. Įstatymo leidėjui patvirtinus dalyvavimo grupės ieškinio modelį, nuspręsta, kad teismo sprendimas grupės ieškinio byloje turi *res judicata* galią tik prisijungusiems prie grupės ieškinio grupės nariams. Taigi, išvengta prieštaravimų su CPK 266 straipsniu, kuris skelbia, kad teismas neturi teisės spręsti klausimo dėl neįtrauktų dalyvauti byloje asmenų teisių ir pareigų.

Valstybės narės sprendimo grupės ieškinio byloje *res judicata* efektas reguliuojamas skirtingai. Švedijoje teismo sprendimas privalomas visiems grupės nariams. Jungtinėje Karalystėje teismo sprendimas yra privalomas visiems grupės nariams, kurie yra registruoti specialiaame registre. Nyderlanduose teismo sprendimas yra privalomas visiems grupės nariams, kurie neatsisakė dalyvauti procese.

Lietuvoje teisėjui ir teismui suteikiamas aktyvus vaidmuo, teisėjas turi siekti, kad būtų apginti visų grupės narių interesai ir teisės, kad grupės atstovas tinkamai vykdytų savo pareigas. Jeigu atsakovas netinkamai vykdo savo pareigas arba dėl kitų aplinkybių, tuomet teismas nutartimi gali pakeisti grupės atstovą. Teismas taip pat gali: 1) iškviesti į posėdį grupės narius, jei mano, kad tai yra būtina siekiant, kuo tinkamiau išnagrinėti bylą; 2) siūlyti pakeisti grupės advokatą, jei mano, kad jis netinkamai atstovauja grupę; 3) siūlyti grupei keisti grupės atstovą ir CPK 441⁴ straipsnio 6 dalyje nustatyta tvarka paskirti kitą, jei mano, kad jis atstovauja netinkamai grupės interesus; 4) spręsti dėl tolimesnio grupės likimo, jei sumažėja grupės narių. Būtent teismo pareiga įvertinti ar grupės ieškinį reiškiantys asmenys gali būti laikomi grupės nariais, ar yra susiję su grupės ieškinio dalyku ir pagrindu. Teismas turi nuspręsti ar grupės ieškinio pateikimas yra tinkamesnis būdas grupės nariams apginti savo pažeistas teises ir išspręsti konkretų ginčą nei jiems pareiškiant individualų ieškinį. Jis įvertina grupę, grupės ieškiniu ginamų pažeistų teisių ir įstatymų saugomų interesų pobūdį, bendro grupės reikalavimo ir individualus pobūdžio turtinių grupės narių reikalavimų (jeigu jie reiškiami) santykį, individualaus pobūdžio turtinių grupės narių reikalavimų (jeigu jie reiškiami) dydį ir kitas aplinkybes. Teismas įvertina ar tinkamas grupės atstovas, ar atstovas sąžiningas, jo reputaciją, kompetenciją atstovauti grupei, atstovo patirtį kitose bylose dėl grupės ieškinio, jei grupės atstovas ją turi, jo procesinį elgesį nagrinėjant tokias bylas, ar nėra grupės atstovo ir grupės narių interesų konflikto. Ta pačia nutartimi teismas nustato grupės papildymo terminą ir patvirtina grupės atstovo pateiktą pranešimą dėl grupės papildymo. Nutartis

---

¹²² Egidijus Krivka, Res Judicata principo įgyvendinimo grupės ieškinių procese problemos. *Jurisprudencija*, t. 53(45) (2004): 57.

¹²³ Vytautas Nekrošius, Valentinas Mikelėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis, ir Egidijus Laužikas, opt. cit., 60.

skundžiama atskiruoju skundu. Jei atskirasis skundas paduodamas, tuomet byla stabdoma, kol skundas išnagrinėjamas. Skundas išnagrinėjamas priimant nutartį, kuri yra galutinė ir kasacine tvarka neskundžiama.

Prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius išvelgia problemą CPK 441⁷ straipsnio 2 dalyje, kurioje nurodoma, kad teismas turi spręsti ar grupės atstovas yra tinkamas, įvertinti jo reputaciją, kompetenciją ir daugelį kitų aspektų. Prof. habil. dr. Vytauto Nekrošiaus teigimu, tai apsunkena teismų darbą, juk grupė pasirinko, teismas turėtų įvertinti ar grupės ieškinys atitinka formalius reikalavimus, ir toks grupės ieškinys turėtų keliauti toliau¹²⁴.

Kadangi procesas sudėtingas ir naujas, teisėjams reikalingi mokymai. Tokios nuomonės ir EESRK teigdama, jog teisėjams būtų lengviau, jei jiems būtų rengiami specialūs mokymai, kad jie galėtų geriau patikrinti priimtino kriterijus, įvertinti įrodymus, bei galimybę jais pasinaudoti, nes kolektyviniai ieškiniai iš esmės turėtų būti priimami tik tuomet, kai galima tikėtis, kad jie nebus pateikti individualiai. Teisėjui tenka svarbus ir aktyvus vaidmuo, nustatant ir priimant teisėtus ieškinius ankstyvuoju etapu¹²⁵.

Grupės ieškinio procesą sudaro daugelis elementų, iš kurių susideda visas procesas. Kiekvienas elementas svarbus ir jei nors vienas elementas netinkamai veikia, ar jam trūksta sudedamųjų dalių, kad jis tinkamai veiktų, pats procesas nustoja veikti, arba bandydamas veikti stringa ties trūkstamais elementais. Teisėjai yra pagrindiniai subjektai, turintys lemiamą vaidmenį, kuomet grupės ieškinys pateikiamas teismui, būtent šie subjektai sprendžia, ar grupės ieškinys bus nagrinėjamas toliau teisme. Darbo autorės nuomone, teisėjams tam, kad galėtų tinkamai vykdyti CPK nustatytas grupės ieškinio procedūras, reikalingi mokymai, galbūt stažuotės į užsienio valstybių teismus. Sutinkant su prof. habil. dr. Vytauto Nekrošiaus nuomone, jei teismui be grupės ieškinio procedūrų darbo bus mažiau ir lengviau, jis ir rinksis tą variantą, kuris lems, kad darbo teisme bus mažiau. Institutas naujas ir ankstesnės darbo dalys, kuomet analizuota negausi teismų praktika Lietuvoje, rodo, jog teisėjai susiduria su skirtingomis nuomonėmis, kas grupės ieškinio byloje yra vienodos ar tapačios faktinės ir teisinės aplinkybės, o tai lemia skirtingos teismų praktikos formavimą. Be to, teisėjo atsakomybė nuspręsti ar tinkamas grupės atstovas, jei tai lieka tik teismo atsakomybė, tuomet turėtų būti nurodyta, kurie požymiai, kuriuos vertina teisėjas yra svarbiausi, ar visi požymiai vertinant atsakovą yra vienodai lygūs? Galbūt būtų galima paskirstyti šią našą tarp teismo ir atsakovo, kuomet vienus pagrindinius požymius turėtų įvertinti teismas, o atsakovas jei prieštarauja atstovo kandidatūrai, turėtų paneigti pagrindinius ir kitus mažiau

---

¹²⁴ Vytautas Nekrošius, „Grupės ieškinys po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“, Vilnius, 2016 gegužės 3 d.

¹²⁵ „Opinion of the European Economic and Social Committee on the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules“. *LEX.EUROPA* 165 (2008). Žiūrėta 2018 03 05 per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009AE0611&from=LT>.

svarbius požymius. Dokumentų analizė taip pat rodo, jog nėra svarbu, kokie teismai nagrinėja grupės ieškinio bylas, ar vienas teismas, ar apygardos teismai, kaip Lietuvoje. Darbo autorės nuomonė, Lietuvoje pasirinktas variantas, jog grupės ieškinio bylas nagrinėja apygardos teismai yra parankus nukentėjusiems asmenims, kadangi teismai tokiu atveju arčiau byloje dalyvaujančių asmenų gyvenamosios (buveinės) vietos, net jei grupės ieškinio bylas nagrinėtų vienas teismas, pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismas, tai tik kainuotų papildomas išlaidas, pavyzdžiui kuro sąnaudos, dėl ilgesnio atstumo iki teismo, laiko sąnaudos dėl daugiau valandų praleistų kelyje važiuojant į teismo posėdžius. Jei ateityje būtų pasirinktas mišrus grupės ieškinio modelis, tai tose bylose, kuriose būtų taikomas atsisakymo grupės ieškinio modelis, galėtų būti taikomas Nyderlandų pavyzdys, kuomet grupės ieškinio byloje priimtas sprendimas taikomas visiems byloje dalyvaujantiems asmenims, išskyrus išstojusius iš jos numatant tam tikras išimtis pavyzdžiui, esant grupės nariams netinkamai informuotiems apie galimybę atsisakyti dalyvauti grupės ieškinyje, arba, kai grupė buvo netinkamai, nesąžiningai atstovaujama.

3.6. Grupės ieškinio institutą skatinančios priemonės ir neveiksmingi elementai

Lietuvoje bylinėjimosi išlaidos paskirstomos vadovaujantis CPK nustatytais bendrosiomis bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklėmis, jei CPK XXIV¹ nenumato išimčių. Už grupės ieškinį, dėl bendro neturtinio reikalavimo mokamas 500 eurų mokestis, kuris padalinamas visiems grupės nariams, išskyrus numatytas išimtis. Kiekvienam grupės nariui tenka tokia žyminio mokesčio dalis, kuri atitinka proporcingai jo reiškiamo individualaus pobūdžio turtinio reikalavimo dydį. Nagrinėjant grupės ieškinį grupės atstovo būtinos ir protingos išlaidos kartu skaičiuojamos su bylos nagrinėjimu susijusiomis išlaidomis. Kuomet nagrinėjami individualaus pobūdžio turtiniai reikalavimai, priimtas tarpinis sprendimas, išlaidos šiuo atveju tenka kiekvienam individualaus pobūdžio turtinį reikalavimą pareiškusiam grupės nariui. Grupės narys nusprendęs pasitraukti iš grupės, atsako tik už tas išlaidas, kurios atsirado dėl procesinių veiksmų atliktų iki jo pasitraukimo. Kasacinio ar apeliacinio proceso metu susidariusių išlaidų klausimas sprendžiamas laikantis tų pačių taisyklių.

Rekomendacija pateikia siūlymą, jog pralaimėjusi šalis turėtų kompensuoti būtinas laimėjusios šalies teises išlaidas. Principas, jog „pralaimėjusi šalis moka“ yra vienas pagrindinių kolektyvinių ieškinių garantų, abejoms byloje dalyvaujančioms pusėms. Visada yra pavojus, jog kuomet atmetamas grupės ieškinys, gali tekti kompensuoti atsakovo išlaidas. Bet iš kitos pusės tai turėtų sulaikyti nuo nepagrįstų ieškinių. Visose valstybėse narėse, kuriose yra kolektyvinio teisių gynimo mechanizmai yra įtvirtintas principas „pralaimėjusi šalis moka“, išskyrus Liuksemburgą,

kur bylą laimėjusi šalis gali tikėtis procedūrinės kompensacijos, bet turi pateikti atskirą prašymą teismui, dydį minėtos kompensacijos nustato teismas.

Valstybės narės taiko tokias pačias taisykles, kaip ir individualiose civilinėse bylose, ir visos pripažįsta, kad didžiausia kliūtis, spartinti kolektyvinį pažeistų teisių gynimą, yra griežti priimtino reikalavimai ir rizika patirti didesnės išlaidas bylinėjantis, negu buvo patirta žala. Austrijoje ir Prancūzijoje atstovaujanti organizacija dengia visas išlaidas. Švedijoje jei ieškovas negali padengti išlaidų, tai gali būti teikiama parama, atsižvelgiant į jo gaunamų pajamų dydį. Italijoje taip pat teikiama vyriausybės parama ieškovams, kurių metinės pajamos mažesnės už nustatytą ribą. Jungtinėje Karalystėje teismas turi nustatyti, kurios išlaidos priskiriamos individualioms, o kurios yra bendros. Portugalija laikosi tokios nustatytos tvarkos, kuomet tiek atmetus grupės ieškinį, tiek ir atstovaujamąjį ieškinį, nurodyta, jog turi būti kompensuojama tik 50 procentų atsakovo išlaidų, tokiu būdu ribojama rizika pareiškėjams, kurie savo teisės bandė ginti grupės ieškiniu.

Komisijos požiūriu kolektyvinio žalos atlyginimo veiksmingumui ir efektyvumui įtakos turi finansinė ir politinė vyriausybės parama, platus nušvietimas žiniasklaidoje, mažas bylinėjimosi išlaidų mokestis vartotojams ar visiškai jo nebuvimas, sumažintas bylinėjimosi mokestis atstovaujantiems ar visiškai jo nebuvimas, lankstūs sprendimai dėl advokatų mokesčių ir įprastinių civilinio proceso procedūrų formalumų netaikymas. Ir priešingai nurodo, jog elementai, kurie mažina kolektyvinio žalos atlyginimo efektyvumą ir veiksmingumą, yra nepakankamas finansavimas, vartotojų organizacijų ekspertinės patirties išteklių stoka, vartotojų organizacijoms dažnai kylanti rizika mokėti didelius bylinėjimosi mokesčius, kolektyvinio žalos atlyginimo mechanizmų sudėtingumas, labai griežtos išankstinės ieškinių priimtino ir atstovavimo teisme sąlygos, proceso trukmė ir atsakovų galimybės vilkinti procesą, nušvietimo žiniasklaidoje stoka, vieno kolektyvinio žalos atlyginimo mechanizmo naudojimas visiems ieškiniams, visiškai nepritaikant pagal kiekvieno atskiro ieškinio vertę, poreikius ir specifiką¹²⁶.

Darbo autorės nuomone, bylinėjimosi išlaidų paskirstymas ir žyminio mokesčio klausimas yra svarbus, kuomet siekiama spartinti grupės ieškinio instituto populiarumą. Jei įsivaizduojant situaciją, kuomet 20 asmenų grupė patyrė žalos, ir jei kiekvieno grupės nario žala ne didesnė nei 10 eurų, tai vien žyminio mokesčio dalis kiekvienam grupės nariui, grupės ieškinio atveju 25 eurai. Jai skaičiuotume dar kartu ir bylinėjimosi išlaidas, tai galime teigti, jog tokiu atveju didelė dalis žalą patyrusių vartotojų negaus žalos atlyginimo, nes jie tiesiog nesikreips į teismą dėl tokios žalos atlyginimo, nes tai finansiškai tiesiog neapsimokės. Vienas iš sprendimų galėtų būti, jog grupės ieškinio bylose, turėtų būti nustatytas žyminio mokesčio dydis proporcingas byloje

---

¹²⁶„Komisijos Žalioji knyga dėl kolektyvinio žalos atlyginimo vartotojams“. *EUROPA COM*(2008), 794 (2008). Žiūrėta 2018 03 10 per internetą: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/LT/1-2008-794-LT-F1-1.Pdf>.

dalyvaujančių asmenų skaičiui. Juk negali būti žyminis mokestis tokio pačio dydžio 20 asmenų grupei ir 50, ar daugiau nei 100. Žyminio mokesčio klausimas susijęs su tuo, kokių tikslų siekia valstybė, ar ji yra linkusi skatinti ir aktyvinti grupės ieškinių institutą, ar yra linkusi palikti šio instituto reguliavimą savieigai¹²⁷. Šiuo metu nustatytas žyminis mokestis palieka grupės ieškinių savireguliacijai, o ne skatiną procesą tapti populiariu. Galimas variantas, kuomet šalis atleidžiama nuo žyminio mokesčio, bet jei ieškiny yra pateiktas piktnaudžiaujant teise, šios išlaidos išieškomos iš ieškovo. Kitas sprendimas galėtų būti, kad pralaimėjusi šalis turėtų atlyginti iki 50 procentų kitos šalies patirtų nuostolių, jei ieškiny nebuvo pateiktas piktnaudžiaujant teise ir piktybiškai siekiant sumenkinti atsakovo statusą visuomenėje, ir jei situacija yra visiškai nauja, ir nėra teismų praktikos analogiškose ar panašiose bylose, o kita dalis kompensuojama iš valstybės biudžeto. Jei Lietuvoje būtų priimtas mišrus grupės ieškinio modelis, tai ši situacija taip pat turėtų būti aptarta, ir numatyti atvejai, kad naudojant atsisakymo grupės ieškinio modelį, galima situacija, kuomet negalima nustatyti grupės narių tapatybės, kadangi jų gali būti per daug, arba dėl to, kad per maža jų patirtos individualios žalos suma. Bylinėjimosi išlaidos galėtų būti dengiamos kiekvienos byloje dalyvaujančios šalies asmeniškai, nepriklausomai nuo rezultato byloje, aišku tai, galbūt kelia riziką, kad nukentėjusi šalis neatgaus patirtų išlaidų, o atsakovas esant palankiam sprendimui patirs nuostolių, bet galbūt tai paskatintų nukentėjusius asmenis kreiptis į teismą, kuomet nėra teismų praktikos, ir kuomet iki galo neaišku kaip turi veikti visas grupės ieškinio mechanizmas. Galbūt valstybė galėtų prisiimti dalį žyminio mokesčio dengimo, ar dengti visiškai, kuriant atitinkamas programas. Visuomet turi būti atsižvelgta į tai, kad nukentėjusiajam turi būti atlyginta jo patirta žala, ir pasiektas atgrasomasis poveikis visuomenėje. Be to, trūksta nušvietimo žiniasklaidoje, jei žiniasklaida pati nesuinteresuota teikti tokią informaciją gyventojams, tai turėtų būti pareiga atitinkamų valdžios institucijų, užsakant straipsnius grupės ieškinio instituto tema.

---

¹²⁷ Vytautas Nekrošius, Valentinas Mikelėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis, ir Egidijus Laužikas, *supra* note, 9: 59-60.

IŠVADOS

1. Grupės ieškinio institutas - reikalinga ir aktuali galimybė ginti savo teises kolektyviai, tačiau pernelyg griežtas ir nelankstus grupės ieškinio reglamentavimas ir jos laikymasis lemia grupės ieškinio praktinį nepritaikomumą, nepopuliarumą, trukdo pasiekti instituto tikslus greičiau ir efektyviau išnagrinėti grupės asmenų reikalavimus.
2. Siekiant efektyvaus grupės ieškinio tarpvalstybinių ES ar net ne ES ribas peržengiančių pažeidimų atvejais reikalingos visose valstybėse narėse vienodos arba labai panašios procedūros, skirtos ginti nukentėjusius asmenis kolektyviai.
3. Valstybės narės neišnaudoja visų Rekomendacijos išvadų potencialo, siekiant palengvinti galimybę kreiptis į teismą su grupės ieškiniu. Tik keliose valstybėse narėse matosi stiprus Rekomendacijos poveikis - tai Lietuva, Belgija, Slovėnija.
4. „Dieselgate“ atvejis išryškino trūkumus kolektyvinių ieškinių procedūrų valstybėse narėse: grupės ieškinio pateikimas valstybėse narėse, kuriose akivaizdžiai didesnė sėkmės tikimybė, dvigubas žalos atlyginimas, prieštaringų sprendimų tikimybė, ne visose valstybėse narėse nukentėję asmenys turi vienodas galimybes apginti savo pažeistas teises, arba neturi jų iš viso.
5. Valstybėse narėse skirtingai apibrėžiamos sritys, kuriose gali būti taikomos kolektyvinių ieškinių procedūros. Dažniausios sritys - vartotojų teisių apsaugos ir susijusios sritys. Taip pat, konkurencijos teisė, tuomet, kai įtariama esant karteliui ir nuo jo nukentėję asmenys reikalauja žalos atlyginimo konkurencijos institucijai priėmus sprendimą dėl pažeidimo. Lietuvoje galimas grupės ieškinyje įvairiose srityse, tačiau, siekiant grupės ieškinio populiarumo, pravartu CPK numatyti pavyzdinį sąrašą ypatingų atvejų ir (ar) sričių, kuomet galimas grupės ieškinyje.
6. Lietuvai labiausiai tiktų mišrusis grupės ieškinio modelis, kuris apjungia dviejų grupės ieškinio modelių bruožus, tai dalyvavimo (angl. *opt-in*) ir atsisakymo (angl. *opt-out*). Modelio pasirinkimą galėtų nulemti sritys, kuriose turėtų būti taikomas vienas ar kitas grupės ieškinio modelis.
7. Bylose, kuriose taikomas atsisakymo grupės ieškinio modelis, teismo priimtas sprendimas turėtų būti taikomas visiems byloje dalyvaujantiems asmenims, išskyrus išstojusius iš jos.
8. Teismų praktikos analizė Lietuvoje rodo, jog bylos šalims nėra aišku, kaip išskirti tapačias ar panašias faktines aplinkybes, tapačias ar panašaus pobūdžio materialines teises, ar įstatymų saugomus interesus.

9. Naudinga numatyti CPK procesines teises pasekmes ir teismo veiksmus, kurių jis turėtų imtis, jei konstatuojama, kad ieškinys negali būti nagrinėjamas pagal CPK XXIV¹ skyriuje nustatytą tvarką. Tokia praktika prisidėtų prie grupės ieškinio skatinimo.
10. Kiekybės kriterijus neturėtų būti esminė sąlyga pareikšti grupės ieškinį.
11. Institucijoms, įgaliotoms ginti asmenų grupių interesus (Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai, Lietuvos bankui ir kt.), turi būti suteikiama teisė būti grupės atstovu.
12. Grupės ieškinio procese advokato apmokestinimas neturėtų būti vertinamas pagal tas pačias taisykles, kaip ir rengiant individualius ieškinius. Turėtų būti nustatyta galimybė pasirinkti sąlyginį advokatų atlyginimą, kolektyvinių ieškinių bylose. Advokato atlyginimas turėtų svyruoti iki 15 – 20 procentų nuo priteistos sumos. Procento dydį nustatytų teismas, atsižvelgiant į: bylos sudėtingumą, apimtį, kiek laiko ir kokių darbo išteklių prireikė advokatui, pavyzdžiui, ar buvo samdomi papildomai darbuotojai, į sprendimus panašiose bylose ir kitas aplinkybes.
13. Tikslinga sukurti grupės ieškinių registrą ar internetinį puslapį - viešą, nemokamai prieinamą internete, kuriame galėtų būti galimybė užsiregistruoti į vykstančius procesus, talpinama informacija apie naujus procesus, apie susidariusias ir besiformuojančias grupes, apie galimybę tokį ieškinį pareikšti ir kita su grupės ieškinio bylomis susijusi informacija.
14. Grupės ieškinį skatinantys elementai: finansinė valstybės parama, mažas žyminio mokesčio dydis ir (ar) žyminio mokesčio dydis proporcingas byloje dalyvaujančių asmenų skaičiui, grupės ieškinio galimybė visose srityse, galimybė pasirinkti grupės ieškinio modelį, galimybė nagrinėti grupės ieškinio bylas visuose apygardos teismuose, teisės būti grupės atstovais numatymas institucijoms įgaliotoms ginti kolektyviai pažeistas teises, grupės ieškinių registro ir (ar) internetinio puslapio sukūrimas, grupės ieškinių reglamentavimo vienodinimas visose ES valstybėse narėse.
15. Priežastys lemiančios lėtą grupės ieškinio instituto integravimąsi į Lietuvos teisinę sistemą: menkas visuomenės informuotumas, nustatytas per didelis kiekybinis kriterijus grupei, grupei atstovaujančio advokato finansinis nesuinteresuotumas, mokymų, konferencijų trūkumas, visuomenės psichologiniai, ekonominiai aspektai ir įpročiai.

PASIŪLYMAI

1. Papildyti CPK 441¹ straipsnį 6 dalimi, numatant pavyzdinį (nebaigtinį) sričių sąrašą, kuriose galimas grupės ieškinys.
2. Siūlytina keisti CPK 441³ straipsnio 4 dalies 3 punkto pirmą eilutę, išdėstant ją taip:
„3) pranešimas, kurį grupės atstovas privalo paskelbti siekdamas per teismo nustatytą terminą papildyti grupę.“
3. Pakeisti CPK 441⁴ straipsnio 2 dalį numatant, kad teisė būti grupės atstovu suteikiama ir institucijoms, turinčioms įgaliojimus ginti asmenų grupių interesus.
4. Pakeisti CPK 441⁷ straipsnio 1 dalies dalį išdėstant ją taip:
„<.Teismas vertina, ar grupės atstovas tinkamas atstovauti, jo reputaciją ir kompetenciją atstovauti grupei, ar nėra interesų konflikto tarp grupės atstovo ir grupės narių. Atsakovas turi teisę teikti prieštaravimus dėl grupės atstovo kandidatūros ...>“.
5. Siūlytina pakeisti 441¹⁶ straipsnio 1 dalį išdėstant ją taip:
„1. Už grupės ieškinį dėl grupės nariams bendro neturtinio reikalavimo 500 eurų žyminis mokestis mokamas tuomet, kai grupę sudaro daugiau nei šimtas grupės narių. Grupei esant mažesnės sudėties, nei šimtas narių žyminis mokestis apskaičiuojamas pagal bendrąsias šio Kodekso taisykles. Žyminio mokesčio dydis negali būti didesnis nei ieškovų turtinis reikalavimas. Žyminis mokestis grupės nariams tenka lygiomis dalimis.“.
6. Siūlytina papildyti Rekomendaciją dėl civilinėse bylose priteisto užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio, patvirtintą LR teisingumo ministro 2004 metų balandžio 2 dieną Nr. 1R-85 (nauja redakcija nuo 2015 metų kovo 20 dienos) 8.21. punktu išdėstant jį taip:
„8.21. Už procesinių dokumentų, kitų dokumentų, konsultacijų, kitų teisinių paslaugų teikimą, nenurodytą 8.1. – 8.19. punktuose, kolektyvinių ieškinių bylose – 20 procentų, nuo grupei teismo priteistos sumos.“.

LITERATŪRA

Norminė literatūra

1. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“. *Valstybės žinios* 36, 1340, (2002).
2. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261¹ straipsniu bei XXIV¹ skyriumi įstatymas“. *Valstybės žinios* 2014, 03570 (2014). Žiūrėta 2016 spalio 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/26a1bb80b00711e3bf53dc70cf7669d9/oQcAnQZiQr>.
3. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261¹ straipsniu bei XXIV¹ skyriumi įstatymo Nr. XII-771 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir 5 straipsnio pakeitimo įstatymas“. *Valstybės žinios* 2014, 14517 (2014). Žiūrėta 2016 lapkričio 14 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/14c10d4055e711e485f39f55fd139d01>.
4. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymas Nr. XII-2751“. *Valstybės žinios* 2016, 26956 (2016). Žiūrėta 2017 sausio 7 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fa6431f0ac8f11e6b844f0f29024f5ac>.
5. „Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymas Nr. I-657“. *Valstybės žinios* 0941010ISTA000I, 657 (1994). Žiūrėta 2017 lapkričio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6020?jfwid=q86m1vvnb>.
6. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 13 d. nutarimas Nr. 885 „Dėl grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 92, 4386 (2011). Žiūrėta 2016 spalio 12 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.403815?jfwid=q8i88lsbf>.
7. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo“. *TAR* 885 (2011). Žiūrėta 2017 spalio 5 dieną. <https://e-tar.lt/acc/legalAct.html?documentId=TAR.F37E1CF2AE75&lang=lt>
8. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. IR-378 „Dėl pavyzdinės pareiškimo dėl sutikimo būti grupės nariu ir pareikšti teismui grupės ieškinį formos ir pavyzdinės pranešimo dėl grupės, kuri pareiškė grupės ieškinį, papildymo formos patvirtinimo“. *TAR* 2014, 20426, (2014). Žiūrėta 2017 vasario 15 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e012856089df11e4a98a9f2247652cf4>.
9. „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“ (1950). *TAR* 40, 987. Žiūrėta 2017 lapkričio 1 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0DD705F93CDD>.
10. „Directive 98/27/EC of the European Parliament and of the Council of 19 May 1998 on injunctions for the protection of consumers' interests“. *LEX –EUROPA* 166/51 (1998).

Žiūrėta 2017 rugsėjo 1 d. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31998L0027&from=en>.

11. „Directive 2009/22/EB of the European Parliament and of the Council of 23 of April 2009 on injunctions for the protection of consumers' interests“. *LEX-EUROPA* L 110/30. Žiūrėta 2017 rugsėjo 13 d. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0022&from=EN>.

Specialioji literatūra

12. Laužikas, Egidijus, Valentinas Mikėlėnas, ir Vytautas Nekrošius. *Civilinio proceso teisė. I tomas*. Vilnius: Justitia, 2003.
13. Mazgelis, Gvidas, Petras Ragauskas, ir Simonas Nikartas, *Grupės ieškinio institutas ES ir EFTA šalyse narėse*, Vilnius: Teisės instituto mokslinis tyrimas, 2008.
14. Nekrošius, Vytautas, Rimantas Simaitis, Vigita Vėbraitė, ir Aurimas Brazdeikis. Grupės ieškinyš kaip civilinio proceso spartinimo priemonė. *Teisė*, t.98 (2016): 16-26.
15. Krivka, Egidijus. Viešojo intereso gynimas grupės ieškiniu: iššūkiai ir galimybės. *Teisės problemos*, Nr. 1 (2015): 92-102.
16. Krivka, Egidijus. Grupės ieškinyš – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė. *Jurisprudencija*, t. 4(94) (2007): 29-34.
17. Krivka, Egidijus. Res Judicata principo įgyvendinimo grupės ieškinių procese problemos *Jurisprudencija*, t. 53(45) (2004): 54-64.
18. Krivka, Egidijus. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje. *Jurisprudencija*, t. 52(44) (2004): 150-162.
19. Terebeiza, Žilvinas. Dispozityvumo principo galiojimo ribos ginant viešąjį interesą teisme. *Jurisprudencija*, t. 7(109); (2008): 92–98.
20. Krivka, Egidijus. „Viešojo intereso gynimo problemos Civiliniame kodekse“ Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2006.
21. Krivka, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
22. Backhaus, Jürgen G., Alberto Cassone, Giovanni Ramello *The Law and Economics of Class Actions in Europe. Lessons from America*. UK: MPG Books Group, 2012.
23. Колесов, П.П. *Групповые иски США*. Москва: 2004 г.
24. Nekrošius, Vytautas. „Grupės ieškinyš po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“, Vilnius: 2016.

25. Bublienė, Danguolė „Grupės ieškinys: kai kurie tobulinti aspektai“. Pranešimas konferencijoje „Grupės ieškinys po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“. Vilnius: 2016.
26. Zaščiūrinškaitė, Rasa „Grupės ieškinio galimybės konkurencijos bylose“. Pranešimas konferencijoje „Grupės ieškinys po vienerių metų. Modelinis procesas ABTĮ naujovėse. Ką keisti ir ko siekti?“. Vilnius: (2016).
27. Teisėjų taryba, raštas *Dėl grupės ieškinio instituto teisinio reguliavimo stebėsenos*, 2018-01-23, Nr. 3 GP-7-(7110).
28. Lietuvos advokatūra, raštas *Dėl grupės ieškinio instituto teisinio reguliavimo*, 2017-02-22, Nr. 85.
29. Nacionalinė teismų administracija, raštas *Dėl grupės ieškinio instituto teisinio reguliavimo stebėsenos*, 2018-01-19, Nr. 4R-130-(6.13).

Teismų praktika

30. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-492/2009“ LITEKO <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=a11e15d7-d171-4572-b84f-e7ddd4923e7b>.
31. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-816-157/2015“ ETEISMAI <http://eteismai.lt/byla/243816257406610/e2-816-157/2015>.
32. „Panevėžio apygardos teismo 2015 m. rugpjūčio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-670-227/2015“ ETEISMAI <http://eteismai.lt/byla/153779314466317/e2-670-227/2015>.
33. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-692-407/2016“ ETEISMAI <http://eteismai.lt/byla/193492241679476/e2-158-186/2016>.
34. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-158-186/2016“ ETEISMAI <http://eteismai.lt/byla/193492241679476/e2-158-186/2016>.
35. „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-892-516/2017“ LITEKO <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=c05a9663-8892-4fbc-a30a-ba9b9650c9ef>.

36. JAV 2012-01-04 *Claudia Hughes, et al. V WinCo Foods. et al.*, 5:11-cv-00644 (C. Dist. Cal., Jan. 4, 2012).
37. JAV „Walt –Mart Stores“, INC v Dukes byla, William R. Weinstein biuro svetainė. <http://wweinsteinlaw.com/index.htm>.
38. JAV 1967 metų *Daar v. Yellow cab co* byla, William R. Weinstein biuro svetainė. <http://wweinsteinlaw.com/index.htm>.
39. JAV 1973 metų *Steinberg v. Chicago medical school* byla, William R. Weinstein biuro svetainė. <http://wweinsteinlaw.com/index.htm>.

Elektroniniai dokumentai

40. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 261(1) straipsniu bei XXIV (1) skyriumi įstatymo projekto aiškinamasis raštas“. *Valstybės žinios* 92, 4386 (2011). Žiūrėta 2016 spalio 11 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.429220?jfwid=-t0ik4nhmu>.
41. „Civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261(1) straipsniu bei XXIV(1) skyriumi įstatymo projekto Komiteto posėdžio protokolo išrašas“. *Valstybės žinios* XIP, 4634(2). Žiūrėta 2017 sausio 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/f7a92c20836d11e3905681b866d09f15>.
42. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. IR-378 „Dėl pavyzdinės pareiškimo dėl sutikimo būti grupės nariu ir pareikšti teismui grupės ieškinį formos ir pavyzdinės pranešimo dėl grupės, kuri pareiškė grupės ieškinį, papildymo formos patvirtinimo“. *TAR* 2014, 20426, (2014). Žiūrėta 2017 vasario 15 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e012856089df11e4a98a9f2247652cf4>.
43. „Komisijos Žalioji knyga dėl kolektyvinio žalos atlyginimo vartotojams“. *EUROPA COM*(2008), 794 (2008). Žiūrėta 2018 kovo 10 d. <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/LT/1-2008-794-LT-F1-1.Pdf>.
44. „Commission of the European Communities White paper on Damages actions for breach of the EC antitrust rules“. *EUROPA COM* (2008), 0165 (2008). Žiūrėta 2017 rugsėjo 10 d. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0165:FIN:EN:PDF>.
45. „Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social committee and the Committee of the Regions "Towards a European Horizontal Framework for Collective Redress". *LEX.EUROPA* 2013/0401 (2013). Žiūrėta 2017 lapkričio 10 d. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013DC0401&from=GA>.

46. „Europos Parlamento pranešimas „Dėl vieningos Europos kolektyvinių ieškinių koncepcijos (2011/2089(INI))“. *EUROPA* A7, 0012/2012 (2012). Žiūrėta 2017 lapkričio 15 d. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A7-2012-0012+0+DOC+PDF+V0//LT>.
47. „Commission Recommendation of 11 June 2013 on common principles for injunctive and compensatory collective redress mechanisms in the Member States concerning violations of rights granted under Union Law“. *EUROPA* 396, (2013). Žiūrėta 2017 rugsėjo 13 d. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013H0396&from=LT>.
48. „Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas. Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriaus nuomonė dėl grupės ieškinių vaidmens ir teikimo tvarkos apibrėžties Bendrijos vartotojų apsaugos teisės srityje (Nuomonė savo iniciatyva). Pranešėjas Jorge Pegalo Liz“. INT/348, (2008).
49. „Opinion of the European Economic and Social Committee on the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Towards a European Horizontal Framework for Collective Redress“. *EUROPA* 401 (2013). Žiūrėta 2017 lapkričio 16 d. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013AE5439&from=LT>.
50. „Opinion of the European Economic and Social Committee on Defining the collective actions system and its role in the context of Community consumer law (Own-initiative opinion). *LEX.EUROPA* 162/01 (2008). Žiūrėta 2017 lapkričio 20 d. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52008IE0258&from=LT>.
51. „Opinion of the European Economic and Social Committee on the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules“. *LEX.EUROPA* 165 (2008). Žiūrėta 2018 kovo 5 d. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009AE0611&from=LT>.
52. „Komisijos ES vartotojų ir rinkodaros teisės tinkamumo patikros ataskaita“. 209, (2017). Žiūrėta 2018 vasario 19 d. [file:///C:/Users/Default.DESKTOP-B8CBG62/Downloads/FitnessCheckStaffworkingdocument%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Default.DESKTOP-B8CBG62/Downloads/FitnessCheckStaffworkingdocument%20(2).pdf).
53. „Komisijos ataskaita „Dėl 2013 metų birželio 11 dienos Komisijos rekomendacijos dėl Sąjungos teisės aktuose įtvirtintų teisių pažeidimo atvejais taikytinų valstybių narių įpareigojimų ir kompensacinių kolektyvinių teisių gynimo mechanizmų bendrųjų principų įgyvendinimo“. COM 40 (2018). Žiūrėta 2018 vasario 15 d. [file:///C:/Users/Default.DESKTOP-B8CBG62/Downloads/1_LT_ACT_part1_v4%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Default.DESKTOP-B8CBG62/Downloads/1_LT_ACT_part1_v4%20(1).pdf).
54. „Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija „Teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma“. *Valstybės žinios* 5R, 42 (2017). Žiūrėta 2018 sausio 16 d. <https://e->

- seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/94e98650f75211e6be918a531b2126ab?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=1900de93-8c0a-44e5-9934-3102cb576d52.
55. „Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija „Teisinio reguliavimo stebėsenos pažyma“. *Valstybės žinios* 5R, 30 (2018). Žiūrėta 2018 vasario 13 d. <https://seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/bccbbd00075a11e8802fc9918087744d?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=4e629908-0ce7-4c08-bb7e-1e3caa7957d9>.
56. „Lietuvos Respublikos Seimo rytinio posėdžio Nr. 122 stenograma“. *Valstybės žinios*. Žiūrėta 2017 sausio 11 d. <https://seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/7ecc1380ab4a11e39054dc0fb3cb01ae>.
57. Nekrošius, Vytautas, Valentinas Mikelėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis, ir Egidijus Laužikas. *Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo*. Vilnius: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2008. http://www.tm.lt/dok/tyrimai/Moksl_tyrimas_grupes_ieskinys.pdf.
58. Nekrošius, Vytautas, Rimantas Simaitis, Vigita Vėbraitė, Aurimas Brazdeikis. *Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016. http://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2017/01/Asmens_teises_bylos_el-lietuviu.pdf.
59. „Nacionalinės teismų administracijos 2015 m. lapkričio 10 d. elektroniniame pranešime pateikta statistinė informacija iš LITEKO informacinės sistemos apie grupės ieškinių nagrinėjimą“. Žiūrėta 2016 lapkričio 20 d. <http://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/statistika/106>.
60. Pimentel, João, and Ana Sofia Rendeiro, „Class/collective actions in Portugal overview“. Thomson Reuters Practical Law. Žiūrėta 2018 kovo 12 d. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ib53181f1454411e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=B09174FB9C597D73FDE4F905AAA3CE66&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ib53181f1454411e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=B09174FB9C597D73FDE4F905AAA3CE66&comp=pluk).
61. Azelius, Krister, and Maria Maaniidi, „Class/collective actions in Sweden overview“. Thomson Reuters Practical Law. Žiūrėta 2018 kovo 14 d. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ibd07d85436111e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=9414C0C7C18B56C0400DBB9BB5486F4E&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Ibd07d85436111e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=9414C0C7C18B56C0400DBB9BB5486F4E&comp=pluk).
62. Newbold, Beverley Newbold, Richard Murphy, Kate Watts, and Minter Ellison, „Class/collective actions in Australia overview“. Thomson Reuters Practical Law. Žiūrėta 2018 kovo 15 d. <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I085e949f360511e598dc8b09b4f0>

- [43e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=2ECEf08FD1201BC6C1BF644EB80208AA&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I95fa055e305211e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=2ECEf08FD1201BC6C1BF644EB80208AA&comp=pluk).
63. D'Andria, Genaro and Francesco Alongi, „Class/collective actions in Italy overview“. Thomson Reuters Practical Law. Žiūrēta 2018 kovo 20 d. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I95fa055e305211e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=02BEB97639FF0B7CBD78411A31DE48DD&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I95fa055e305211e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=02BEB97639FF0B7CBD78411A31DE48DD&comp=pluk).
64. Morales, Antonio, Rosa Espín and Jaime Zarzalejos, „Class/collective actions in Spain overview“. Thomson Reuters Practical Law. Žiūrēta 2018 kovo 20 d. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I9dd07e4f410011e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=7350DE8D088705627DE4FC474D179C27&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I9dd07e4f410011e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=7350DE8D088705627DE4FC474D179C27&comp=pluk).
65. Knigge, Albert and Jan-Willem de Jong, „Class/collective actions in the Netherlands overview“. Thomson Reuters Practical Law. Žiūrēta 2018 kovo 10 d. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Iba1db7c5406211e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=C198B7B33513246B5CAAC9D68E0105A1&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Iba1db7c5406211e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=C198B7B33513246B5CAAC9D68E0105A1&comp=pluk).
66. Murphy, Frances, Omar Shah and Roderick Farningham, „Class/collective actions in the UK (England and Wales) overview“. Thomson Reuters Practical Law. Žiūrēta 2018 vasario 28 d. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Iafd41096401111e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=C0D8F85CFD5DA316894A3F3F6887F132&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/Iafd41096401111e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=C0D8F85CFD5DA316894A3F3F6887F132&comp=pluk).
67. D. Scott, Thane, Molly M. Lane, J. Warren Rissier, Jahmy S. Graham, Jillian Harris, Michael A. Cumming, and M. Luisa Di Lauro, „Class/collective actions in the United States overview“. Thomson Reuters Practical Law. Žiūrēta 2018 kovo 23 d. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I9dd0805b410011e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=03F94BF5ACF1974B957C93AF3057BCEE&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I9dd0805b410011e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=03F94BF5ACF1974B957C93AF3057BCEE&comp=pluk).
68. Boularbah, Hakim and Maria-Clara Van den Bossche, „Class/collective actions in Belgium overview“, Thomson Reuters Practical Law. Žiūrēta 2018 kovo 13 d. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I767eb9783fbe11e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=\(sc.Default\)&navId=FE33A9918B69FC074F86C67C35D2A35B&comp=pluk&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Document/I767eb9783fbe11e598dc8b09b4f043e0/View/FullText.html?transitionType=CategoryPageItem&contextData=(sc.Default)&navId=FE33A9918B69FC074F86C67C35D2A35B&comp=pluk&firstPage=true&bhcp=1).

69. „Where does collective redress for individual damages exist?“ The European Consumer organization. Žiūrėta 2017 lapkričio 25 d. http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-117_collective_redress_country_survey.pdf.
70. „European collective redress – What is the EU waiting for?“ The European Consumer organization. Žiūrėta 2017 lapkričio 25 d. http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2017-086_ama_european_collective_redress.pdf.
71. „Lawsuits triggered by the Volkswagen emissions case“. European Parliament Briefing. Žiūrėta 2018 vasario 17 d. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/583793/EPRS_BRI\(2016\)583793_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/583793/EPRS_BRI(2016)583793_EN.pdf).
72. „Volkswagen emission affair“. The European Consumer organization. Žiūrėta 2018 vasario 17 d. <http://www.beuc.eu/volkswagen-emission-affairs#theproblem>.

Interneto tinklapiai

73. <https://www.prevwara.si/>.
74. <https://www.myright.com/>.

ANOTACIJA

Reikšminiai žodžiai: grupės ieškinys, kolektyvinis pažeistų teisių gynimas, klasikinis ieškinys, valstybės narės, Rekomendacija.

Magistro baigiamojo darbo „Grupės ieškinys Lietuvos ir užsienio valstybių teisėje“ tyrimo tikslas – išanalizuoti grupės ieškinio reglamentavimą Lietuvos teisės sistemoje, palyginti su kitose valstybėse esančiu reguliavimu ir, remiantis kitų valstybių gerąja patirtimi, pasiūlyti, kokie reguliavimo pakeitimai galėtų grupės ieškinį padaryti efektyvesniu, populiariesniu. Daugiausia dėmesio skirta tokioms užsienio valstybėms: JAV, Australija, Kanada, ES valstybės narės. Šių valstybių teisės analizės pagrindu pristatyti pasaulyje žinomi pagrindiniai grupės ieškinio modeliai, išanalizuoti jų ypatumai ir aptarti sėkmingiausi grupės ieškinio pareiškimo atvejai. Tiriama problema - ar Lietuvos teisės sistemoje įtvirtintame grupės ieškinio institutui, užsienio valstybių patirtis galėtų pasitarnauti plėtojant grupės ieškinio taikymo praktiką Lietuvoje, paskatinti efektyviai išnaudoti procesinio instituto teigiamas galimybes? Lyginimo, istorinio, dokumentų analizės ir apibendrinimo metodų pagalba suformuluojamos grupės ieškinio institutą skatinančios priemonės ir neveiksmingi elementai.

ANNOTATION

Keywords: group actions, collective redress, class action, member states, Recommendation.

Goal of research of the master thesis named as „Group Action in Lithuanian and Foreign law” is to analyse regulation of group action in Lithuanian legal system, to compare it with regulation in other countries and, with reference to the best practice of other countries, to suggest what amendments to current regulation could result in more effective group action with higher popularity. Larger part of attention is allocated to the following foreign countries: USA, Australia, Canada, EU member states. The main world-known models of group action are presented based on legal analysis of these countries; features of models in concern are analysed and cases of the most successful bringing of group action are discussed. Assessed problem is whether related experience of foreign countries could be helpful to the institute of group action, as established in Lithuanian legal system, for development of practice in applying group action in Lithuania, for encouraging using advantages of the institute of proceedings more effectively? Measures encouraging the institute of group action are formulated by the help of comparison, historical analysis, documentation analysis, and aggregation methods; also non-effective components are defined.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Magistro baigiamasis darbas

„Grupės ieškinys Lietuvos ir užsienio valstybių teisėje“

Magistro baigiamasis darbas „Grupės ieškinys Lietuvos ir užsienio valstybių teisėje“ (toliau – Rašto darbas) yra sudarytas iš trijų Rašto darbo dalių. Pirmoji Rašto darbo dalis pavadinimu „Grupės ieškinys kaip kolektyvinių pažeistų teisių gynbos būdas užsienio valstybių teisėje“ yra skirtas ištirti užsienio valstybių grupės ieškinio raidą, analizuota situaciją ES valstybėse narėse, ES institucijų veiksmai diegiant ir populiarinant kolektyvinių teisių gynimo institutą valstybėse narėse. Aptartos garsiausios kolektyvinių teisių gynimo bylos, tiek Europoje ir JAV.

Antroje darbo dalyje „Grupės ieškinys Lietuvos teisinėje sistemoje“ aptariamos grupės ieškinio reglamentavimo iniciatyvos Lietuvoje, įgyvendinimas vienas iš šio darbo uždavinių, tai yra ištirti Lietuvoje įtvirtintą grupės ieškinio institutą, daugiausiai dėmesio skiriant 2015 metų sausio 1 dieną įsigaliojusiems CPK pakeitimams, kurie išsamiai reglamentuoja grupės ieškinio procedūras. Taip pat, analizuojama negausi teismų praktika 2015-2018 metais, Teisingumo ministerijos atliktos stebėsenos 2016 - 2017 metais, taip pat vertintinami įvairių Lietuvos institucijų pateikti pasiūlymai.

Trečioji dalis pavadinimu „Esminiai principai, nuostatos ir skirtumai tarp Lietuvos ir užsienio valstybių teisėje įtvirtinto kolektyvinio pažeistų teisių gynimo“, joje lyginant užsienio valstybių teisėje įtvirtintą kolektyvinių teisių gynimo institutą, su Lietuvoje įtvirtintu grupės ieškinio institutu, įgyvendinami šio Rašto darbo uždaviniai. Lyginimo, dokumentų analizės ir apibendrinimo metodų pagalba, tiriamos sritys, kuriose galimas kolektyvinis teisių gynimas, išanalizuojami grupės ieškinio modelių panašumai ir skirtumai, ištiriama grupės atstovo, advokato, teisėjo vaidmuo ir jų procesinė padėtis, pačios grupės procesinė padėtis, taip pat, grupės ieškinio institutą skatinančios priemonės ir neveiksmingi elementai.

Pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai, dėl galimo grupės ieškinio reglamentavimo tobulinimo Lietuvoje.

SUMMARY IN ENGLISH

Master thesis

„Group Action in Lithuanian and Foreign law”

Master thesis named as „Group Action in Lithuanian and Foreign law” (hereinafter referred to as – “the final paper”) is constructed of three parts. The first part of the final paper named as „Group action as the method for collective redress in legislation of foreign countries” is intended for analysis of development of group action in foreign countries, of situation in EU member states, of actions of the EU institutions when introducing and promoting the institute of collective redress in member states. The loudest cases of collective redress both in Europe and USA are discussed.

Implementation of initiatives of group action regulation in Lithuania is discussed in the second part of the final paper named as „Group action in Lithuanian legal system”. One of the objectives of this paper is to analyse the institute of group action, by paying the most attention to CPC amendments that entered into force since 1 January 2015 and that in detail regulates procedures of group action. Furthermore, limited case law dated as 2015-2018, monitoring carried out by the Ministry of Justice, as of 2016-2017, are analysed; suggestions provided by different Lithuanian institutions are also assessed.

The third part of the final paper is named as „Essential principles, provisions and differences between collective redress established in legislation of Lithuania and foreign countries”. In the abovementioned part, objectives of the final paper are implemented by comparison of the institute of collective action established in foreign countries with the institute of group action established in Lithuania. Spheres, where collective redress is possible, are analysed by the help of comparison, documentation analysis and aggregation methods; similarities and differences of models of group action are analysed; role of prosecution collective attorney, defence lawyer, judge and their position during the process, position of the prosecution group during the process, including measures promoting the institute of group action and non-effective components, are analysed.

Conclusions and suggestions regarding possible improvement of regulation of group action in Lithuania are drawn at the end of the final paper.